

TAAL OVER TERREUR

EEN RETORISCHE ANALYSE VAN HET PRESIDENTIËLE
DISCOURS OVER DE WAR ON TERROR

Florentine Moens

Studentennummer: 02105286

Promotor: Prof. dr. Koen De Temmerman

Co-promotor: Prof. dr. Ulrike Vogl

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master in de Taal- en Letterkunde: Grieks-Latijn

Academiejaar: 2024 - 2025

Disclaimer

Bij het werken aan deze masterproef heb ik gebruikgemaakt van de AI-tool ChatGPT voor spelling- en grammaticacontrole tijdens het schrijfproces.

Dankwoord

In de eerste plaats wil ik mijn promotor, prof. dr. Koen De Temmerman, bedanken voor zijn deskundige ondersteuning tijdens het masterproefproces. Ik ben hem erg dankbaar dat ik onder zijn begeleiding mijn passie voor de antieke retorica mocht koppelen aan mijn interesse in de politiek. Dankzij zijn waardevolle adviezen en bereidheid om steeds snel hulp te bieden, kon ik dit onderzoek met vertrouwen tot een goed einde brengen. Daarnaast gaat mijn bijzondere waardering uit naar mijn copromotor, prof. dr. Ulrike Vogl, voor haar inspirerende begeleiding. Haar constructieve feedback en verhelderende inzichten boden me een waardevolle inkijk in de wereld van de discoursanalyse en hebben mijn werk aanzienlijk verrijkt. Zonder hun expertise en betrokkenheid was deze masterproef niet tot stand gekomen.

Ook wil ik graag mijn ouders uit de grond van mijn hart bedanken voor de kansen die ze me geven en hun geloof in mij. Mama, dankjewel om altijd een luisterend oor te bieden en me keer op keer te motiveren met je bemoedigende woorden en aanstekelijk optimisme. Papa, dankjewel voor je oprechte interesse in mijn studies en in het bijzonder voor het nalezen van deze masterproef met oog voor detail. Zonder het warme nest en jullie onvoorwaardelijke steun had ik deze vier jaar nooit met dezelfde toewijding en veerkracht kunnen doorlopen.

Verder verdienen mijn vriendinnen – in het bijzonder Bente, Ibe en Mirthe – mijn grote dank. Samen leggen we al vier jaar lang de uitdagende odyssee van de Taal- en Letterkunde af. Van gedeelde deadline-stress tot gezellige lunchpauzes en eindeloze lachbuien: ik had deze jaren aan de Blandijn met niemand anders willen delen. Het was een eer én een plezier om samen met jullie de opleiding tot classicae te mogen voltooien.

Mijn dank gaat tot slot uit naar Milan, wiens liefde en relativiseringsvermogen me al jarenlang een houvast van onschatbare waarde bieden.

Geraardsbergen, 18 mei 2025

Inhoudsopgave

Lijst van afkortingen	9
Lijst van tabellen	10
1. Inleiding	12
2. Literatuurstudie	15
2.1 De <i>Retorica</i> van Aristoteles.....	15
2.1.1 Situering in de antieke retorica.....	15
2.1.2 De overtuigingsmiddelen	17
2.1.2.1 <i>Ethos</i>	18
2.1.2.2 <i>Pathos</i>	18
2.1.2.3 <i>Logos</i>	19
2.1.3 Tropen en stijlfiguren	20
2.1.4 Moderne toepassingen van Aristoteles' systeem	21
2.2 Politiek taalgebruik en CDA	23
2.2.1 Kritische discoursanalyse	23
2.2.1.1 Het begrip discours.....	23
2.2.1.2 De kritische impuls.....	24
2.2.1.3 Critical Discourse Studies (CDS).....	24
2.2.1.4 <i>Framing</i> en <i>othering</i>	25
2.3 De <i>War on Terror</i>	28
2.3.1 De terreuraanslagen van 9/11	28
2.3.2 Presidentiële retoriek en discours.....	29
2.3.2.1 George W. Bush (2001-2009).....	31
2.3.2.2 Barack Obama (2009-2017).....	31
2.3.2.3 Donald Trump (2017-2021)	32
3. Methodologie	33
3.1 Retorische analyse.....	33
3.2 CDA als interpretatiekader	35
3.3 Corpus	36
4. Analyse	38
4.1 Toespraken president George W. Bush.....	38
4.1.1 <i>Address to the Nation on the September 11 Attacks</i>	38
4.1.2 <i>State of the Union Address to the 107th Congress</i>	43
4.2 Toespraken president Barack Obama	50
4.2.1 <i>Address to the Nation on Ending Operation Iraqi Freedom</i>	50

4.2.2	<i>Speech on the killing of Osama bin Laden</i>	58
4.3	Toespraken president Donald Trump	63
4.3.1	<i>Address to the Nation on Afghanistan and South Asia</i>	63
4.3.2	<i>Statement on the death of Abu Bakr al-Baghdadi</i>	70
4.4	Toespraak president Joe Biden	74
4.4.1	<i>Remarks on Afghanistan</i>	74
5.	Conclusie	79
5.1	De retorische profielen: vergelijking van de resultaten	80
5.1.1	De overtuigingsmiddelen	80
5.1.1.1	<i>Logos</i>	80
5.1.1.2	<i>Ethos</i>	81
5.1.1.3	<i>Pathos</i>	84
5.1.2	Opbouw en stijl	86
5.1.2.1	Toespraaktype: reactie versus beleid	86
5.1.2.2	Stijlmiddelen	87
5.1.2.3	Persoonlijke stijlen van de presidenten	89
5.1.3	Ideologische opdeling van de wereld	90
5.1.3.1	De eigen superieure identiteit	90
5.1.3.2	<i>Othering</i> en vijandbeelden	91
5.2	Besluit	93
	Bibliografie	94
	Primaire literatuur: antieke teksten	94
	Primaire literatuur: toespraken	94
	Secundaire literatuur	95
	Bijlagen	98

Word count: 29.673¹

¹ Het aantal woorden van deze masterproef werd goedgekeurd in samenspraak met mijn promotoren.

Lijst van afkortingen

CDA	Critical Discourse Analysis
CDS	Critical Discourse Studies
Cic. <i>De or.</i>	<i>De Oratore</i> (Cicero)
Cic. <i>Inv.</i>	<i>De Inventione</i> (Cicero)
Quint. <i>Inst.</i>	<i>Institutio Oratoria</i> (Quintilianus)
<i>Ret.</i>	<i>Retorica</i> (Aristoteles)
<i>Rhet. Her.</i>	<i>Rhetorica ad Herennium</i> (anoniem)

Lijst van tabellen

Tabel 1	Overzicht van de onderzochte presidenten.
Tabel 2	Overzicht van het corpus.
Tabel 3	Overzicht van de logische argumentatie.
Tabel 4	Overzicht van de morele argumentatie.
Tabel 5	Overzicht van de emotionele argumentatie.
Tabel 6	Discursieve bestendinging van de eigen identiteit.
Tabel 7	Discursieve strategieën i.v.m. <i>othering</i> .

1. Inleiding

Onmiddellijk na de terroristische aanslagen op het *World Trade Center* op 11 september 2001, volgde een internationale stroom aan reacties: de gebeurtenissen werden live uitgezonden en breed uitgemeten in de media, journalisten brachten verslag uit en ooggetuigen deelden hun ervaringen. Zo ontstond wereldwijd een publiek debat over wat er precies was gebeurd en wat de bredere betekenis daarvan was. 9/11 groeide uit tot een symbool, niet alleen van een daadwerkelijke gebeurtenis, maar ook van de vele manieren waarop die gebeurtenis werd geïnterpreteerd.

Ongeacht de inhoud, hebben al deze reacties één ding gemeen: ze komen tot stand via taal. Want hoewel de aanslagen van 11 september onbetwistbare feiten zijn, is hun betekenis allerm minst eenduidig. Die betekenis ontstaat pas wanneer mensen er woorden aan geven. Taal stelt ons in staat om gebeurtenissen te benoemen, verbanden te leggen en orde te scheppen in de chaos. Via taal construeren we een narratief: een verhaal dat de losse touwtjes van een gebeurtenis aaneenknoopt tot een samenhangende interpretatie binnen een groter geheel.

Een belangrijke rol in het bieden van zulke samenhangende verklaringen in tijden van crisis is weggelegd voor politieke autoriteiten. De impact van een leider valt in dergelijke situaties niet te onderschatten:

The plethora of emotions felt in the aftermath of a crisis, including shock, confusion, fear, anger, sorrow, and anxiety, can have a potentially devastating effect on individual self-concepts as well as collective national identity. Times of crisis thus enhance the likelihood that followers will want to invest increased faith in leaders, see leaders as more powerful, and identify more with their leaders as a coping mechanism (Bligh et al. 2004: 212).

In de nasleep van de aanslagen van 9/11 en de daaropvolgende *War on Terror*, kwam deze taak in het bijzonder te liggen bij de president van de Verenigde Staten. George W. Bush was de eerste president aan wie deze taak toeviel, maar de crisis mondde uit in een langdurig politiek project dat meerdere regeringen zou overspannen. Twintig jaar en twee oorlogen later was het uiteindelijk president Joe Biden die een formeel einde maakte aan de *War on Terror*.

Eén van de meest directe en invloedrijke manieren waarop presidenten een publiek platform hebben, is via hun toespraken. Daarin formuleren ze niet alleen verklaringen van wat er is gebeurd, maar ook waarom, wie verantwoordelijk is, en wat er moet gebeuren. Omdat het hier gaat om zorgvuldig voorbereide teksten, zijn deze toespraken vaak van hoge retorische kwaliteit en strategisch afgestemd op het publiek. Presidentiële retoriek vormt zo een belangrijk instrument om de publieke opinie te beïnvloeden, politieke legitimiteit op te bouwen en beleidskeuzes te onderbouwen.

Juist omdat de *War on Terror* zich uitstrekt over meerdere presidentiële ambtstermijnen, biedt dit een unieke casus voor het bestuderen van hoe de politieke retoriek rond het thema zich in de loop van de tijd heeft ontwikkeld. Hoewel alle presidenten zich verhouden tot een gedeelde historische oorsprong – de aanslagen van 9/11 – is het immers aannemelijk dat de retorische strategieën en ideologische accenten mee zijn verschoven met de veranderende context en prioriteiten. Aangezien terrorisme vandaag de dag bovendien nog steeds een actueel maatschappelijk thema is, blijft het relevant om dit onderzoek te voeren. Het discours rond terrorisme leidt niet zelden tot polarisering en onthult hardnekkige patronen in de manier waarop de islam, moslims en het Westen met elkaar in verband worden gebracht. Het discours dat na de aanslagen van 9/11 ontstond, versterkte dan ook vaak oriëntalistische narratieven waarin moslims werden voorgesteld als inherent gewelddadig, bedreigend en als potentiële terroristen (Jamil 2014: 30).

Tegen deze achtergrond van politiek taalgebruik, zijn de antieke retorica en de kritische discoursanalyse (CDA) twee gevestigde onderzoeksvelden. Deze masterproef zoekt aansluiting bij beide tradities door ze methodologisch met elkaar te combineren. Die aanpak maakt het mogelijk om zowel de overtuigingsstrategieën als de ideologische en machtsgerelateerde componenten van het presidentiële taalgebruik te analyseren. Op die manier beoogt het onderzoek een vernieuwend langetermijnperspectief te bieden op één van de meest bepalende politieke projecten van de 21e eeuw – een onderwerp dat tot nu toe meestal vanuit slechts één van beide invalshoeken is bestudeerd.

De onderzoeksvraag van de masterproef is de volgende: ‘Wat zijn de gelijkenissen en/of contrasten in de presidentiële retoriek van George W. Bush, Barack Obama, Donald Trump en Joe Biden in de context van de *War on Terror*?’ Om deze vraag te beantwoorden, wordt de retoriek geanalyseerd in een selectie van reactie- en beleidstoespraken die werden gehouden naar aanleiding van belangrijke kenterpunten binnen het bredere politieke project. Het onderzoek richt zich daarbij niet op specifieke thema’s binnen de toespraken, maar benadert de redevoeringen als geheel, om een volledig beeld te krijgen van hun retorische structuur en functies. De analyse wordt verder gestuurd door de volgende deelvragen:

1. Welke logische, morele, emotionele en stilistische retorische strategieën gebruiken Amerikaanse presidenten om hun publiek te overtuigen van hun visie en beleid?
2. Hoe verhouden ideologische overtuigingen zich tot het retorisch taalgebruik? In welke mate maken de presidenten daarbij gebruik van polariserende patronen in hun toespraken, of proberen zij deze juist te vermijden?
3. Welke opvallende evoluties zijn zichtbaar in de retoriek over de *War on Terror*? In hoeverre zijn er terugkerende tendensen te onderscheiden in partijgebonden taalgebruik?

In wat volgt wordt eerst een literatuurstudie gepresenteerd die de theoretische kaders van het onderzoek uiteenzet. Enerzijds wordt de *Retorica* van Aristoteles besproken (§2.1), met aandacht voor zijn plaats binnen de antieke retorica, de overtuigingsmiddelen, tropen en stijlfiguren, en de moderne toepassingen van zijn systeem. Anderzijds wordt dieper ingegaan op politiek taalgebruik en kritische discoursanalyse (§2.2). Daarbij komt de onderzoekstraditie van CDS aan bod, en worden de concepten *framing* en *othering* toegelicht. De literatuurstudie sluit af met een inleiding op de *War on Terror* (§2.3), waarin kort wordt stilgestaan bij de historische context, en in ruimere mate bij de presidentiële retoriek en het bijbehorende discours. In het daaropvolgende hoofdstuk wordt de gecombineerde methodologie toegelicht. De aristotelische retorica vormt daarbij het analytische fundament (§3.1), aangevuld met inzichten uit de kritische discoursanalyse (§3.2). Nadien volgt een verantwoording van de selectie van het corpus (§3.3). Vervolgens komt de analyse aan bod (§4), waarin de geselecteerde toespraken in hun geheel worden onderzocht. In de conclusie worden de opvallendste resultaten systematisch met elkaar vergeleken (§5.1), gevolgd door een besluit (§5.2) dat de belangrijkste bevindingen samenvat.

2. Literatuurstudie

Om tot een goed begrip van de overtuigingsstrategieën in de bestudeerde toespraken te komen, is het belangrijk om eerst de theoretische kaders te schetsen waarin dit onderzoek plaatsvindt. Eerst wordt de *Retorica* van Aristoteles toegelicht, daarna volgt een bespreking van politiek taalgebruik en kritische discoursanalyse, en tot slot wordt de context van de *War on Terror* en de daarbij horende presidentiële retoriek behandeld.

2.1 De *Retorica* van Aristoteles

Een belangrijk fundament van dit onderzoek is de *Retorica* van Aristoteles. In dit onderdeel wordt eerst uitgelegd hoe dit werk zich verhoudt tot de antieke retorische traditie, waarna een bespreking volgt van Aristoteles' visie op de overtuigingsmiddelen en de stilistische presentatie ervan. Tot slot wordt ingegaan op hoe dit werk nog steeds als een waardevol instrument kan dienen voor de analyse van hedendaagse toespraken.

2.1.1 Situering in de antieke retorica

Reeds sinds de oudheid wordt er systematisch nagedacht over het begrip welsprekendheid, wat nauw samenhangt met het ontstaan van de Atheense democratie in de 5e eeuw v.C. Op drie terreinen werd de macht van het woord immers belangrijk. Ten eerste ontstond er de noodzaak van een forensische welsprekendheid door de instelling van volksrechtbanken. Atheense burgers waren verplicht zelf als aanklager op te treden en hun zaak overtuigend te presenteren aan honderden juryleden, omdat er geen openbare aanklager was. Ook hun verdediging moesten zij persoonlijk voeren. Daarnaast speelde de retorica een cruciale rol in de politiek. Besluitvorming vond mondeling plaats in de volksvergadering, waar opnieuw honderden deelnemers aanwezig waren. Omdat de stemming direct volgde op de toespraken, had de politieke retorica een zeer direct en invloedrijk karakter. Tot slot stimuleerde het politieke systeem ook de ontwikkeling van gelegenhedsredes, zoals de jaarlijkse grafredes voor gesneuvelden die door de staat werden georganiseerd (Praet 2001: 17-18).

De Atheense staatsinrichting wordt als dusdanig weerspiegeld in de indeling van de drie grote retorische genres, die ook Aristoteles in zijn werk onderscheidde²:

1. De politieke redevoering: *genus deliberativum*, γένος συμβουλευτικόν
2. De juridische redevoering: *genus iudicale*, γένος δικανικόν
3. De gelegenhedsrede: *genus demonstrativum*, γένος ἐπιδεικτικόν

² *Ret.* I, 1, 3; 1358a35-1359a5

De ontwikkeling van dit democratische systeem vormde de basis voor een theoretische benadering van welsprekendheid. Deze benadering is grotendeels terug te voeren op denkers als Socrates, Plato en Aristoteles. Vooral de eerste twee moeten worden gezien in contrast met de 5e-eeuwse sofisten, rondtrekkende leraren die tegen betaling onderwijs in retorica aanboden. Voor de sofisten lag de nadruk op retorisch succes: niet het gelijk hebben, maar het gelijk krijgen stond centraal. Hun onderwijs richtte zich voornamelijk op retorische kneepjes met een emotioneel effect om hun publiek te overtuigen (Huys 2000: 112).

Socrates hanteerde daarentegen een ironische methode die gericht was op het onthullen van de waarheid, in plaats van het verkrijgen van macht via overtuiging. Plato, zijn leerling, ging nog verder door de sofisten en hun ‘minderwaardige’ benadering van retorica openlijk te bekritisieren. In zijn dialoog *Gorgias* definieerde hij de retorica immers als een op ervaring gebaseerde vorm van vleierij (462c). Plato ontzegde daarmee de retorica niet alleen een wetenschappelijke status, maar stelde ook dat ze geen werkelijk menselijk of maatschappelijk nut diende (Praet 2001: 75). Hij stelde echter een alternatief voor: een retorica gebaseerd op filosofisch inzicht. Volgens hem moest een redenaar niet alleen zijn onderwerp logisch kunnen analyseren, maar ook inzicht hebben in de psychologie van zijn publiek (Huys 2000: 112).

De bovengenoemde ontwikkelingen brachten uiteindelijk ook Aristoteles tot het schrijven van zijn *Retorica*, de eerste systematische verhandeling over de kunst van welsprekendheid, voltooid rond 334 v.Chr. Aristoteles beschouwde dit ogenschijnlijk als een relatief theoretisch werk: hoewel het theoretischer is dan een doorsnee handboek, was zijn primaire doelstelling toch praktisch van aard (Braet 2007: 99-101). Als empirisch denker, in tegenstelling tot zijn leermeester Plato, wilde Aristoteles zijn filosofie immers stevig verankeren in de realiteit. Hij streefde er vooral naar om het proces van overtuigende communicatie te analyseren binnen de sociaal-politieke context van het vierde-eeuwse Griekenland.

De programmatische inleiding van de *Retorica* kan dan ook worden gelezen als een positionering ten opzichte van de socratisch-platoonse retoricakritiek.³ Aristoteles stelt de retorica hierin voor als de tegenhanger van de dialectiek, waarbij beiden worden aangeduid als een vaardigheid (τέχνη). Hij betoogt dat een grondige studie van de praktijk inzicht kan geven in de mechanismen van welsprekendheid. Deze inzichten kunnen systematisch worden aangeleerd, omdat iedereen van nature over een aanleg beschikt voor redeneren en overtuigen (Praet 2001: 76-77).

³ *Ret.* I, 1, 1; 1354a1-11

2.1.2 De overtuigingsmiddelen

Aristoteles definieert zijn onderwerp als volgt: “Laat de retorica dan gedefinieerd zijn als het vermogen om met betrekking tot elk onderwerp inzicht te hebben in de voorhanden zijnde overtuigingsmiddelen.⁴” (vertaling Praet 2001: 77). Hiermee benadrukt hij dat retorica als τέχνη niet simpelweg neerkomt op de praktische vaardigheid om te overtuigen, maar eerder op een correct inzicht in de mogelijke overtuigingsmiddelen of πίστεις.

De inhoudelijke bespreking van deze overtuigingsmiddelen vindt plaats in de eerste twee boeken van de *Retorica*. In boek I behandelt Aristoteles enerzijds de verschillende middelen per genre, waaronder de politieke redevoering. Eén van de centrale onderwerpen die hij in dit verband aanstipt – en dat ook relevant is voor deze masterproef – is de kwestie van oorlog en vrede. In aansluiting op het concept van het *paradeigma* (zie infra: §2.1.2.3 *Logos*) benadrukt Aristoteles het belang voor een politicus om kennis te hebben van de oorlogen die zijn land in het verleden heeft gevoerd, en van hun uitkomst. Het uitgangspunt daarbij is dat vergelijkbare omstandigheden tot vergelijkbare gevolgen leiden.⁵ Daarnaast wijst hij binnen de politieke retoriek op specifieke *topoi*, zoals wat tot voordeel strekt en tot welbevinden leidt, en wat juist schade berokkent of onwenselijk is.

Boek II richt zich anderzijds op de algemene overtuigingsmiddelen. Aristoteles maakt hier een fundamenteel onderscheid tussen de atechnische overtuigingsmiddelen (πίστεις ἄτεχνοι) en de en-technische overtuigingsmiddelen (πίστεις ἐντεχνοι). De atechnische middelen vereisen geen actieve inzet van de redenaar en hoeven niet met behulp van zijn τέχνη te worden ontwikkeld. Ze zijn al gegeven en moeten enkel worden gebruikt. Aristoteles identificeert vijf soorten atechnische overtuigingsmiddelen: wetten, getuigenverklaringen, contracten, verklaringen op de pijnbank en verklaringen onder ede. De en-technische overtuigingsmiddelen daarentegen vereisen wel dat de redenaar zijn τέχνη gebruikt. Hij moet deze middelen zelf ontwikkelen op basis van een analyse van de zaak en zijn kennis van de mechanismen van overtuiging (Braet 2007: 105-106). Aristoteles verdeelt deze categorie in drie soorten: het creëren van een geloofwaardige indruk, het opwekken van emoties bij het publiek en het beargumenteren van een werkelijke of schijnbare waarheid. Deze overtuigingsmiddelen zijn beter bekend als *ethos*, *pathos* en *logos*.

⁴ *Ret.* I, 2, 1; 1355b25-26: Ἐστω δὴ ῥητορικὴ δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν.

⁵ *Ret.* I, 2, 4; 1360a9: ἀναγκαῖον δὲ καὶ πρὸς ταῦτα (...) τοὺς οἰκείους πολέμους θεωρηκέναι (...) ἀπὸ γὰρ τῶν ὁμοίων τὰ ὅμοια γίνεσθαι πέφυκεν.

2.1.2.1 *Ethos*

Ethos slaat op het morele karakter dat een spreker tijdens zijn redevoering tot uitdrukking brengt. Aristoteles verdeelt dit in drie aspecten: verstand (φρόνησις), deugd (ἀρετή), en welwillendheid (εὐνοία).

Verstand speelt een belangrijke rol in het overtuigen, omdat het de kwaliteit van de argumentatie garandeert. Wanneer het publiek niet in staat of bereid is om de redeneringen inhoudelijk te toetsen, vertrouwt het immers vaak op de indruk van intelligentie die de spreker wekt. Deugd is eveneens essentieel. De spreker moet zichzelf presenteren als een moreel integer persoon, bijvoorbeeld door uitspraken te doen die overeenkomen met de gangbare morele overtuigingen van het publiek. Kleine, onbeduidende gebreken kunnen soms zelfs bijdragen aan een indruk van oprechtheid, terwijl verwijzingen naar positieve eigenschappen en prestaties de geloofwaardigheid verder versterken. Welwillendheid is het derde element: de spreker moet duidelijk maken dat hij zijn intelligentie en moraliteit volledig ten dienste stelt van het belang van zijn specifieke publiek (Praet 2001: 83-84).

Het samenspel van deze drie is essentieel om het *ethos* van de spreker volledig tot zijn recht te laten komen en een krachtig overtuigend effect te bereiken. Neem bijvoorbeeld een activist tegen de klimaatcrisis. Deze kan een geloofwaardig *ethos* opbouwen door wetenschappelijke cijfers te vermelden (φρόνησις), zijn eigen duurzame levensstijl als bewijs van zijn integriteit aan te voeren (ἀρετή) en te benadrukken dat zijn belangrijkste motivatie het welzijn van zowel huidige als toekomstige generaties is (εὐνοία).

2.1.2.2 *Pathos*

Met *pathos* verwijst Aristoteles naar het vermogen van de redenaar om in te spelen op de emoties van het publiek. Hij merkt namelijk op dat gevoelens “aandoeningen [zijn] waardoor mensen een ommekeer doormaken en daardoor tot verschillende oordelen komen.”⁶ (vertaling Huys 2004: 101). Om dit principe uit te werken, hanteert Aristoteles twee benaderingen. Enerzijds stelt hij sociaal-psychologische profielen op waarmee hij typische eigenschappen van bijvoorbeeld verschillende leeftijdsgroepen onderscheidt. Anderzijds biedt hij een systematische lijst van de belangrijkste individuele emoties (Praet 2001: 84).

Aristoteles formuleert hierbij drie belangrijke inzichten. Ten eerste merkt hij op dat mensen een natuurlijke grens hebben aan hoe lang en hoe intens zij emoties kunnen ervaren. Niemand blijft bijvoorbeeld langdurig met dezelfde intensiteit boos of vrolijk. De emotionele huishouding herstelt zich van nature, wat betekent dat een redenaar de tijdsfactor goed moet inschatten. Door

⁶ *Ret.* II, 3, 1; 1378a8: Ἔστι δὲ τὰ πάθη, δι' ὅσα μεταβάλλοντες διαφέρουσι πρὸς τὰς κρίσεις.

een eenvoudig afleidingsmanoeuvre kan hij bijvoorbeeld een ongunstige emotie vervangen door een gunstigere, bijvoorbeeld van verdriet naar hoop. Ten tweede is er de *καίρός*-leer of de leer van het juiste moment: een redenaar moet het geschikte moment aanvoelen om een onderwerp aan te snijden of juist te vermijden. Timing is essentieel om emoties effectief te bespelen. Wanneer een politicus het volk bijvoorbeeld toespreekt na een natuurramp, is het verstandig om eerst zijn medeleven te uiten naar de slachtoffers, voordat hij ingaat op de beleidsmatige details. Tot slot moet de redenaar zich richten op de emoties die voor het specifieke publiek relevant zijn (Praet 2001: 85).

2.1.2.3 *Logos*

Het laatste overtuigingsmiddel, de *logos*, slaat op de argumentatie zelf. Dit kan twee vormen aannemen: een voorbeeld (*παράδειγμα*) of een retorisch syllogisme (*ἐνθύμημα*).

Paradeigmatische redeneringen zijn inductieve argumentaties waarbij men vertrekt vanuit specifieke voorbeelden om tot algemene conclusies te komen. Aristoteles maakt daarbij onderscheid tussen fictieve en non-fictieve (historische) voorbeelden. Fictieve voorbeelden omvatten zowel de fabel als de synchrone vergelijking. De vergelijking is fictief omdat de voorbeelden zijn uitgevonden wat betreft hun vermeende analogiewaarde. Historische voorbeelden daarentegen baseren zich op diachroon vergelijkingsmateriaal: ze verwijzen naar gebeurtenissen uit het verleden. De redenaar suggereert dat een vergelijkbare opeenvolging van gebeurtenissen in het heden waarschijnlijk opnieuw zal plaatsvinden. Als gebeurtenis X in het verleden steeds gevolgd werd door gebeurtenis Y, wordt het aannemelijk geacht dat dit patroon zich ook nu zal herhalen (Praet 2001: 86-87).

Een retorisch syllogisme, door Aristoteles *enthymeem* genoemd, is een vorm van deductieve argumentatie waarbij men vanuit algemene premissen tot specifieke conclusies komt. Een mogelijk voorbeeld is (uit Praet 2001: 88):

Maior: Het is goed en eervol zijn vijanden kwaad te berokkenen.

Minor: X of Y is onze vijand.

Conclusie: Het is goed en eervol X of Y kwaad te berokkenen.

Het retorisch syllogisme onderscheidt zich echter op twee manieren van het strikt logische syllogisme. Ten eerste zijn de premissen van een *enthymeem* niet wetenschappelijk bewijsbaar. Ze steunen eerder op de *communis opinio* en het concept van het ‘waarschijnlijke’, wat betekent dat ze worden geaccepteerd op basis van gedeelde overtuigingen of aannemelijke redeneringen. Ten tweede is een *enthymeem* vaak een verkorte vorm van een syllogisme. Het hoeft niet

volledig te zijn in zijn structuur, omdat ervan wordt uitgegaan dat het publiek in staat is om ontbrekende elementen zelf aan te vullen (Praet 2001: 87-89).

2.1.3 Tropen en stijlfiguren

Boek III van de *Retorica* richt zich voor het grootste deel op de stilistische presentatie van de overtuigingsmiddelen (λέξις). Dit sluit logisch aan op de inhoud van boek I en II, aangezien een redenaar zijn redevoering niet alleen inhoudelijk moet uitdenken, maar deze ook effectief moet formuleren. Hierdoor kan ook de stilistiek een bijdrage leveren aan de overtuigingskracht. In de retorica maakt men een onderscheid tussen tropen en stijlfiguren: een troep impliceert betekenisverandering, terwijl stijlfiguren gebruikmaken van woorden in hun eigenlijke betekenis (Lausberg 1998: 248).

Tot de tropen in het bestudeerde corpus behoren onder meer de metafoor, *equivocatio* en hyperbool. Een metafoor is een verkorte vergelijking waarbij de verbindende tussenterm ontbreekt, zoals in “Die man is een leeuw” (Lausberg 1998: 250). Metaforen brengen complexe zaken op een vereenvoudigde manier over, maar maken als vorm van semantische verschuiving toch een rijke indruk (Praet 2001: 139). *Equivocatio* is in essentie een drogredenering, maar kan ook als stijlmiddel worden ingezet. Hierbij wordt een woord met meerdere betekenissen bewust dubbelzinnig gebruikt (Praet 2001: 100). Een hyperbool is ten slotte een sterke overdrijving die letterlijk ongeloofwaardig is, zoals in de uitdrukking “een kater van hier tot in Tokyo” (Praet 2001: 151).

Onder de stijlfiguren die in dit corpus voorkomen, valt ten eerste de antithese: een figuur waarbij twee inhoudelijk tegengestelde begrippen naast elkaar worden geplaatst om het contrast te benadrukken, bijvoorbeeld: “Hij spant zich tot het uiterste in om te rusten” (Steyaert 2021: 74). De anafoor is een herhaling van hetzelfde woord of dezelfde woordgroep aan het begin van opeenvolgende zinnen of zinsdelen (Lausberg 1998: 281). In combinatie met een uitgewerkt parallelisme – een herhaling van syntactische structuren – wint deze figuur vaak extra aan kracht (Praet 2001: 161). De *repetitio* of herhaling versterkt een boodschap, vaak met emotionele nadruk, en gaat uit van de gelijkwaardigheid van het herhaalde woord in verschillende contexten (Lausberg 1998: 274).

Enumeratio is een stijlfiguur waarbij meerdere elementen of onderdelen van een geheel achter elkaar worden opgesomd, veelal ter benadrukking of verduidelijking (Lausberg 1998: 299). Een bijzondere vorm hiervan is de tricolon, een opsomming bestaande uit drie vergelijkbare delen. Inversie verwijst naar het omkeren van de gebruikelijke woordvolgorde om nadruk te leggen op een bepaald zinsdeel, zoals in “zijn eigen moeder heeft hij geslagen” (Steyaert 2021: 66). Alliteratie is dan weer een vorm van klankherhaling waarbij opeenvolgende woorden met dezelfde beginmedeklinker starten (Steyaert 2021: 52).

Een andere stijlfiguur is de retorische vraag of *interrogatio*: een vraag waarop geen antwoord wordt verwacht, omdat het antwoord vanzelfsprekend wordt geacht. Ze wordt ingezet om een punt krachtig te onderstrepen, zoals in “Heeft hij ooit al een hand uitgestoken om te helpen?” (Steyaert 2021: 70). Ten slotte is er het gebruik van het inclusieve ‘we’, een stijlmiddel dat de afstand tussen spreker en publiek verkleint. De spreker gebruikt daarbij voornaamwoorden in de eerste persoon meervoud, zoals “we”, “us” en “ours”, om een gevoel van verbondenheid te creëren (Wodak 2009: 37).

2.1.4 Moderne toepassingen van Aristoteles’ systeem

Met zijn *Retorica* beoogde Aristoteles een kritisch instrument te bieden om overtuigende boodschappen te analyseren. Modern onderzoek, vaak op het gebied van politiek taalgebruik, toont aan dat deze methode nog steeds waardevolle inzichten oplevert in de argumentatieve strategieën waarmee politici hun publiek proberen te overtuigen. De meerwaarde van het aristotelische systeem schuilt vooral in de gestructureerde en systematische aanpak, die zo inzicht biedt in de onderliggende bouwstenen van een succesvolle (of net minder geslaagde) toespraak. Ter illustratie worden hieronder enkele dergelijke studies besproken.

Allereerst zijn er studies die zich richten op de analyse van toespraken van individuele politici. Een voorbeeld hiervan is het artikel van Marc Huys (2000), waarin hij de verdedigingstoespraak van de Amerikaanse president Clinton over het Lewinsky-schandaal onder de loep neemt. Huys maakt hierbij gebruik van de aristotelische overtuigingsmiddelen en besteedt daarnaast aandacht aan de stijl en de opbouw van de toespraak. Bij elk aspect verwijst hij regelmatig naar de primaire tekst van *Retorica* en reflecteert hij op de intenties achter Clintons keuzes. Uit zijn analyse blijkt dat met name de moreel-psychologische middelen cruciaal waren om het vertrouwen van de Amerikanen te behouden.

Andere studies richten zich op het vergelijken van toespraken van verschillende leiders. Zo vergelijkt Ghasemi (2020) in haar onderzoek de toespraken van de Amerikaanse president Obama en de Iraanse president Rouhani. Haar doel is “*to examine, identify, and contrast persuasive language and corresponding strategies used in presidential campaign speeches of English and Persian language*” (p. 20). Ghasemi verdeelt de toespraken in coherente betekenisvolle segmenten, die ze vervolgens categoriseert volgens de overtuigingsmiddelen *logos*, *ethos* en *pathos*.

Een vergelijkbare aanpak zien we bij Mshvenieradze (2013), die de toespraken van de Franse presidentskandidaten Chirac (kandidaat in 2002) en Sarkozy (kandidaat in 2007) analyseert. Ook in dit onderzoek dienen *logos*, *ethos* en *pathos* als referentiekader om de retorische stijlen van de politici te vergelijken. Dergelijke studies vormen goede voorbeelden van inhoudelijke vergelijkingen tussen de retorische profielen van presidenten. Toch is het belangrijk om op te

merken dat zowel de studie van Ghasemi als die van Mshvenieradze slechts gebaseerd zijn op één toespraak per politicus, waardoor de resultaten mogelijk niet volledig representatief zijn voor hun discursieve stijlen.

Retorische analyses worden hier en daar ook aangevuld met andere methodologieën zoals discoursanalyse, een combinatie die ook in dit onderzoek wordt toegepast. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van Saeed et al. (2020), dat de overwinningstoespraak van de Pakistaanse president Khan bestudeert. In eerste instantie analyseren ze zijn toespraak aan de hand van de overtuigingsmiddelen *logos*, *ethos* en *pathos*. Daarnaast betrekken ze andere overtuigingsstrategieën in hun analyse, zoals het gebruik van persoonlijke voornaamwoorden en de presentatie van het Zelf en de Ander. Dit laatste koppelden ze aan wat zij de “predicatiestrategie” noemden, evenals aan de sociaal-cognitieve theorie van Van Dijk, die stelt dat linguïstische uitdrukkingen vaak verwijzen naar een positieve Zelf-representatie of een negatieve Ander-representatie.

De aanpak van Saeed et al. laat zien hoe discoursanalyse een retorische analyse kan verdiepen en een breder kader biedt voor het onderzoek naar politiek taalgebruik. Het volgende onderdeel gaat hier verder op in.

2.2 Politiek taalgebruik en CDA

Taal en politiek worden dikwijls gezien als twee zijden van dezelfde medaille, aangezien elke politieke handeling een vorm van taal vereist – of het nu gaat om het nemen van beslissingen, het vaststellen van beleid of het uitvoeren van enige politieke activiteit. In de taalkunde verwijst de term ‘politiek taalgebruik’ naar taal die specifiek wordt ingezet om een politiek doel te bereiken: “*a specific language use with the purpose of achieving a specific, politically motivated function.*” (Schäffner 1996: 1-2). De Franse filosoof Michel Foucault geldt als een fundamentele denker op dit snijvlak van taal, macht en politiek. In *L’archéologie du savoir* verkent hij hoe taal en macht kennis verspreiden, waarbij hij de welsprekendheid ziet als een vorm van macht: taalgebruik beïnvloedt hoe kennis wordt gecreëerd en overgebracht naar de ontvanger van de boodschap (Foucault 1972: 27). Politici benutten deze persuasieve kracht van taal strategisch om hun visie en beleid te legitimeren.

Politiek draait daarmee om de productie van discours, en een politieke analyse moet zich dan ook richten op hoe deze communicatie functioneert (Blommaert 2002: 12; Schäffner 1996: 1). In tegenstelling tot de inhoudelijke benadering van politicologen, zijn taalwetenschappers vooral geïnteresseerd in de linguïstische structuren die gebruikt worden om politieke boodschappen over te brengen (Schäffner 1996: 1). Sinds de tweede helft van de 20e eeuw heeft de studie van politieke communicatie, vaak in combinatie met retorische studies, een heropleving gekend. George Orwells essay *Politics and the English Language* speelde hierin een sleutelrol door een nieuwe impuls te geven aan de taalkundige pragmatiek (Temmerman 2018: 2). Vanaf de jaren ’70 en ’80 richtten onderzoekers zich ook via kritische discoursanalyse op politiek discours, waarbij machtsverhoudingen en de modaliteiten van politiek taalgebruik centraal staan (Blommaert 2002: 13 en Temmerman 2018: 2). Hieronder volgt een beknopte toelichting op dit vakgebied, dat als tweede fundament van deze masterproef fungeert.

2.2.1 Kritische discoursanalyse

Critical Discourse Analysis (CDA) is een onderzoeksrichting die begin jaren negentig is ontstaan en – zoals de naam al suggereert – discours vanuit een kritisch perspectief benadert. Om deze school beter te begrijpen, is het noodzakelijk eerst stil te staan bij de betekenis van de begrippen *discours* en *kritisch*.

2.2.1.1 Het begrip *discours*

Discours als concept werd voor het eerst geïntroduceerd door Michel Foucault in 1971. Kenmerkend voor zijn benadering is de focus op taal en de invloed ervan in sociale contexten (Montesano Montessori et al. 2012: 19-20). Taal is namelijk geen neutraal instrument dat simpelweg gedachten, overtuigingen en emoties overbrengt; het kan ook macht uitoefenen,

vooral wanneer het wordt ingezet door personen in een machtspositie. Dit idee, dat taal een vorm van sociaal handelen is, markeerde een breuk met de traditionele taalkunde (Montesano Montessori et al. 2012: 20).

Een veelgebruikte definitie van discours, in navolging van Foucault, is die van Norman Fairclough en Ruth Wodak, twee toonaangevende figuren binnen de CDA. Zij stellen dat CDA discours beschouwt als een sociale praktijk, waarin een wisselwerking bestaat tussen taalgebruik enerzijds en de bredere sociale, institutionele en structurele context anderzijds. Dit betekent dat discours niet alleen sociale structuren weerspiegelt, maar ze ook actief vormgeeft. Volgens Fairclough en Wodak kunnen discoursen bestaande machtsverhoudingen bestendigen, maar ook veranderen. Ze hebben dus een ideologische impact doordat ze machtsrelaties beïnvloeden via de manier waarop realiteiten worden gerepresenteerd en individuen worden gepositioneerd (Wodak & Meyer 2016: 6).

Montesano Montessori, Schuman en De Lange voegen hieraan toe dat een discours een netwerk vormt rond een overkoepelend macrothema, waarbij impliciete normen en waarden een rol spelen (Montesano Montessori et al. 2012: 37). Wanneer verschillende domeinen elkaar raken, kan het ene discours invloed uitoefenen op het andere, wat leidt tot *interdiscursiviteit* (Montesano Montessori et al. 2012: 38).

2.2.1.2 De kritische impuls

Het kritische aspect gaat uit van het idee dat sociale theorie niet alleen bedoeld is om de samenleving te begrijpen of te verklaren, maar ook om deze te bekritisieren en te veranderen (Wodak & Meyer 2016: 6). CDA richt zich in het bijzonder op de manier waarop taal bijdraagt aan het in stand houden van machtsongelijkheid en wil deze mechanismen blootleggen (Montesano Montessori et al. 2012: 61).

Daarnaast speelt de onderzoeker binnen CDA een expliciete rol die sterk verbonden is met ethische overwegingen. Het is essentieel dat hij of zij de eigen positie, intenties, onderzoeksbelangen en subjectieve waarden erkent en deze zo transparant mogelijk maakt, inclusief de criteria die in het onderzoek worden gehanteerd (Montesano Montessori et al. 2012: 47).

2.2.1.3 *Critical Discourse Studies* (CDS)

Het is belangrijk te benadrukken dat CDA geen eenduidige theorie of methodologie is, maar juist een veelzijdige benadering. Daarom wordt er vaak gesproken over *Critical Discourse Studies* als een heterogene school (Wodak & Meyer 2016: 5). Toch delen de verschillende benaderingen binnen deze stroming enkele fundamentele kenmerken.

CDS zijn ontstaan op het snijvlak van taalkunde en sociale wetenschappen en richten zich op de rol van discours in het legitimeren en in stand houden van machtsverhoudingen in de samenleving (Montesano Montessori et al. 2012: 19). De benaderingen zijn dan ook per definitie interdisciplinair (Wodak & Meyer 2016: 4). Omdat maatschappelijke kwesties centraal staan in alle varianten van CDA, is maatschappelijke betrokkenheid één van de belangrijkste drijfveren voor het toepassen van deze methode (Montesano Montessori et al. 2012: 34-35). Binnen CDS wordt ervan uitgegaan dat machtsstructuren en ideologieën via taal worden gecreëerd en versterkt. Het hoofddoel is dan ook om deze mechanismen bloot te leggen en te ontleden (Wodak & Meyer 2016: 4). Dit sluit aan bij de eerdergenoemde visie dat er een dialectische relatie bestaat tussen discours en maatschappij (Montesano Montessori et al. 2012: 34). Een ander cruciaal aspect van CDS is dat het geen neutrale benadering is. De kritische insteek vereist immers dat onderzoekers expliciet stilstaan bij hun eigen positie, intenties en onderzoeksbelangen (Wodak & Meyer 2016: 4).

CDA kan daarom worden omschreven als een onderzoeksstrategie die is ontworpen om ideologische en machtsgerelateerde dimensies van communicatie zichtbaar te maken. Hierbij gaat het vooral om het blootleggen van impliciete structurele relaties in discours, die bijvoorbeeld dominantie en discriminatie kunnen weerspiegelen (Montesano Montessori et al. 2012: 35). Omdat dergelijke machtsmechanismen vaak subtiel verweven zijn in taalgebruik, besteedt CDA ook aandacht aan de retorische werking van teksten – een combinatie die ook in deze masterproef van groot belang zal zijn. Deze aanpak omvat onder andere de analyse van *frames*, metaforen en narratieven, die een belangrijke rol spelen in de verspreiding van normen en waarden (Montesano Montessori et al. 2012: 83). Discoursanalyse vertrekt immers vanuit het idee dat elke uiting binnen een discours een bewuste constructie is. Aangezien er altijd meerdere manieren zijn om hetzelfde uit te drukken, vormt elke uiting het resultaat van een keuze (Temmerman 2018: 7). In dit kader speelt het concept *framing* een cruciale rol.

2.2.1.4 *Framing* en *othering*

Volgens Baldwin Van Gorp, een belangrijke naam in de mediastudies, gaat *framing* uit van het idee dat “gebeurtenissen, personen of kwesties betekenis krijgen door het frame of de invalshoek van waaruit ze in een tekst worden belicht.” (2007: 13). Jan Blommaert verwoordt het effect treffend voor politiek taalgebruik: “Een politicus zegt iets, en vele toehoorders hebben een soort aha-erlebnis: ‘Ja! Dát is wat ik altijd al heb gedacht!’ En de toehoorder zegt het vanaf dat moment netjes na.” (2019: 12). Hetzelfde principe geldt voor de spreken die Aristoteles als vorm van deductie bespreekt. Hij definieert deze als algemene beweringen over alles wat

met menselijk handelen te maken heeft, en die ons helpen te bepalen wat we moeten verkiezen of vermijden.⁷

In recente jaren heeft het begrip *framing* vaak een negatieve connotatie verworven. Velen interpreteren het als een proces waarbij politici hun boodschap niet alleen verpakken op een specifieke manier, maar ook hun eigen opvattingen opleggen aan de rest van de samenleving. Het wekt immers de indruk dat ‘de waarheid’ niet meer onpartijdig wordt gepresenteerd. Desalniettemin dient *framing* niet uitsluitend als een negatief fenomeen te worden beschouwd dat vermeden moet worden. Integendeel, het vormt een inherent onderdeel van vrijwel elke vorm van communicatie (Blommaert 2019: 7).

Othering zal in dit onderzoek worden benaderd als een centrale framingstrategie binnen ideologisch discours. Volgens de theorie van de ‘ideologische vierhoek’ van discoursanalist Teun van Dijk functioneert deze strategie via de meta-strategieën van positieve Zelf-presentatie en negatieve Ander-presentatie. De essentie ervan begreep ook Aristoteles: mensen trachten hun eigen superioriteit te bevestigen door anderen in een negatief daglicht te stellen.⁸ *Othering* duidt op het discursief construeren van een onderscheid tussen ‘wij’ (de *in-group*) en ‘zij’ (de *out-group*), waarbij de laatste systematisch wordt geassocieerd met negatieve eigenschappen, gedragingen of intenties. Deze strategie speelt in op de onderliggende polarisering van ideologisch discours: door het benadrukken van de vermeende gevaren, afwijkingen of onverenigbaarheid van de Ander, wordt hun legitimiteit of aanwezigheid binnen de samenleving betwist of gemarginaliseerd. Dit gebeurt via verschillende niveaus van discours – van woordkeuze (bijv. beladen termen als ‘indringer’ of ‘last’) tot semantische structuren die de ander reduceren tot probleem of bedreiging (Van Dijk 2011: 396-399).

Om een *frame* te identificeren, dienen de zogenaamde *framing devices* geanalyseerd te worden. In het geval van een toespraak zijn dit de tekstuele bouwstenen die het *frame* zichtbaar maken. Dit omvat elementen zoals woordkeuze, formuleringen, argumenten en voorbeelden die verwijzen naar het *frame* in zijn geheel (Van Gorp 2007: 14). Ook deze elementen waren Aristoteles niet vreemd. Naast de drie soorten *pisteis* of argumenten uit de eerste twee boeken van de *Retorica* (waarbij het voorbeeld onder *logos* kan worden ingedeeld, cf. supra), bespreekt hij in het derde boek de vorm van de toespraak, met aandacht voor woordkeuze en stilistische formulering.

⁷ *Ret.* II, 5, 21; 1394a2: “ἔστι δὲ γνώμη ἀπόφανσις (...) περὶ ὅσων αἱ πράξεις εἰσὶ, καὶ αἰρετὰ ἢ φευκτά ἐστὶ πρὸς τὸ πράττειν. (...) τὰ τε συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ ἀφαιρεθέντος τοῦ συλλογισμοῦ γινώμαί εἰσι”

⁸ *Ret.* II, 3, 2; 1378b6: “ὅτι οἶονται κακῶς δρῶντες αὐτοὶ ὑπερέχειν μᾶλλον.”

Het is bijgevolg onvermijdelijk dat politici, zowel bewust als onbewust, in crisissituaties de gebeurtenissen *framen*. Crisiscommunicatie, zoals die door overheden wordt uitgevoerd, is in wezen een politieke activiteit. Het is een proces waarbij onder druk publieke betekenis wordt gecreëerd. Politieke leiders moeten het volk, dat vaak emotioneel opgewonden is, voorzien van gezaghebbende verklaringen over de situatie, de oorzaken, de gevolgen en de manier waarop ze als leden van de gemeenschap zouden moeten denken en handelen in reactie op de crisis (Salomonsen & 't Hart 2020: 441). De casus die in deze masterproef centraal staat, is de *War on Terror*.

2.3 De *War on Terror*

De term *War on Terror* werd na de aanslagen van 11 september 2001 geïntroduceerd door de Amerikaanse president George W. Bush, om de wereldwijde strijd tegen terrorisme aan te duiden. Hoewel zijn opvolger, Barack Obama, deze beladen term niet meer letterlijk gebruikte, bleef de strijd tegen terrorisme ook onder zijn leiding voortbestaan. Evenzo erfden Donald Trump en Joe Biden het conflict bij hun aantreden als president. Vanwege de lange en complexe aard van dit conflict is het vrijwel onmogelijk om een inleidende beschrijving zonder hiaten te geven. Daarom wordt hier gefocust op de aanslagen uit 2001, zodat een beknopt kader ontstaat waarin vervolgens het presidentiële discours kan worden geplaatst.⁹

2.3.1 De terreuraanslagen van 9/11

De aanslagen van 11 september 2001, naar de Amerikaanse datumnotatie vaak aangeduid als 9/11, blijven tot op heden de dodelijkste terreuraanslagen in de geschiedenis. Hieronder volgt een kort overzicht van de gebeurtenissen.

Omstreeks 8:46 's ochtends boorde zich een gekaapt passagiersvliegtuig in de noordelijke toren van het *World Trade Center*, het financiële hart van New York. Bijna twintig minuten later, om 9:03, werd de zuidelijke toren op dezelfde manier getroffen. Beide inslagen veroorzaakten enorme explosies, gevolgd door hevige branden. De torens stortten binnen de twee uur volledig in. Ondertussen vermeldde president Bush al in een eerste reactie om 9:29 dat “*Terrorism against our nation will not stand.*” Kort daarna, om 9:37, boorde een derde gekaapt vliegtuig zich echter in het Pentagon, het Amerikaanse ministerie van Defensie nabij Washington. Een vierde vliegtuig stortte neer op ongeveer twintig minuten vliegen van de hoofdstad. Het geplande doelwit van dit laatste vliegtuig blijft onbekend, maar vermoedens wijzen op het Witte Huis of het Capitool. In totaal kwamen zo'n drieduizend mensen om (Bailey & Immerman 2015: 1-2).

De Saoedi-Arabische Osama bin Laden en zijn terreurorganisatie al Qaeda worden verantwoordelijk gehouden voor de aanslagen van 11 september. Deze aanslagen markeren het hoogtepunt van een langdurige en gewelddadige campagne door fundamentalistische en extremistische islamitische groeperingen. Al in de jaren '80 en '90 vonden er aanvallen plaats, maar de VS beschouwde terrorisme destijds niet als een directe veiligheidsdreiging en reageerde daardoor traag op de toenemende gevaren (Lansford 2011: 1). Bin Laden en andere al Qaeda-leiders, teleurgesteld dat eerdere aanvallen in de jaren '90 en de bomaanslag op het Amerikaanse marineschip USS Cole in 2000 weinig impact hadden op de VS, beraamden een grotere aanval die het hart van het Amerikaanse kapitalisme moest treffen (Lansford 2011: 19).

⁹ Aanvullende historische context ter ondersteuning van de analyse zal bij de bespreking van de individuele toespraken gegeven worden.

Ook andere factoren speelden hierbij een rol. Volgens al Qaeda stond de Amerikaanse samenleving haaks op islamitische religieuze en culturele waarden, vanwege haar nadruk op individuele vrijheid en expressie. Daarnaast onderhoudt de VS sinds 1948 nauwe banden met Israël, een land dat terroristische groeperingen probeerden te vernietigen om een Palestijnse staat te vestigen. Bovendien steunde de VS diverse regimes in het Midden-Oosten die door al Qaeda als corrupt en niet-islamitisch werden beschouwd (Lansford 2011: 1). Ter voorbereiding op de verwachte Amerikaanse represailles na de aanslagen, versterkte al Qaeda haar banden met de Taliban in Afghanistan (Lansford 2011: 20).

De aanslagen van 9/11 ondermijnden voorgoed het gevoel van binnenlandse veiligheid en onkwetsbaarheid dat de VS sinds de Cubaanse rakettencrisis van 1962, tijdens het hoogtepunt van de Koude Oorlog, had gekenmerkt (Lansford 2011: xi). Voor het eerst sinds de aanval op Pearl Harbor in 1941 werd Amerikaans grondgebied opnieuw getroffen door een directe aanslag. Een sfeer van angst nam de bovenhand: luchthavens, winkelcentra, sportstadia en toeristische trekpleisters lagen er verlaten bij, aangezien veel mensen uit angst liever thuisbleven. De situatie leidde tot een enorme steun voor het beleid van president Bush. Bailey & Immerman merken op dat *“in this climate of fear, promises of safety and of security moved the electorate and fostered public support for extraordinary actions.”* (2015: 3).

2.3.2 Presidentiële retoriek en discours

De *War on Terror* is echter meer dan een geopolitieke strategie; het is een beladen term die vanaf 2001 een specifiek wereldbeeld en moreel kader heeft gecreëerd. Onder de presidenten Bush, Obama, Trump en Biden kreeg deze oorlog niet alleen een verschillende uitvoering, maar ook een wisselende retorische invulling.

Een belangrijk werk in dit verband is *The “War on Terror” Narrative* (2011) van sociolinguïst Adam Hodges. In zijn studie onderzoekt Hodges hoe het taalgebruik van de regering Bush de sociaal-politieke werkelijkheid vormgeeft en beïnvloedt. Het boek biedt een kritisch perspectief op hoe politieke retoriek wordt ingezet om oorlog te rechtvaardigen. Hodges benadrukt daarbij de noodzaak om voorbij het beeld te kijken dat de regering Bush heeft gepresenteerd over 9/11 en het Amerikaanse antwoord op terrorisme. Hij stelt dat het zijn taak is *“to expose the Bush ‘War on Terror’ Narrative for what it is: only one story (among other potential possibilities) about the world since September 11, 2001”* (2011: x). Hodges benadert dit methodologisch door gebruik te maken van kritische discoursanalyse (2011: 7-8). Hij past dit toe op diverse thema's, zoals de constructie van al Qaeda en Irak als onderling verbonden vijanden, of de manier waarop het narratief in de media werd gereproduceerd en uitgedaagd.

De studie van Hodges dateert uit 2011 en richt zich uitsluitend op de ambtstermijnen van Bush. Een recenter en daarmee vollediger werk is *Presidential Rhetoric on Terrorism under Bush, Obama and Trump: Inflating and Calibrating the Threat after 9/11* (2020) van Gabriel Rubin, een Amerikaanse politicoloog met expertise op het gebied van terrorisme. Dit onderzoek biedt een systematische vergelijking van presidentiële toespraken over terrorisme van 9/11 tot februari 2019. Rubin analyseert een corpus van 663 toespraken: 446 van Bush, 135 van Obama en 82 van Trump.

Voor Rubins selectie van toespraken is gekozen voor teksten waarin een afgeleide van het woord “*terror*” minimaal drie keer voorkomt. Deze aanpak maakt het mogelijk om te onderzoeken hoe terrorisme wordt gedefinieerd door de spreker, terwijl toespraken waarin terrorisme slechts zijdelings wordt genoemd, buiten beschouwing blijven. Het corpus bevat daarnaast relevante interviews en Twitterdata. In plaats van een puur kwantitatieve benadering, zoals woordentellingen, onderzoekt Rubin de thema’s die presidenten in hun toespraken behandelen. Een ‘thema’ definieert hij als een idee of concept dat in een toespraak naar voren komt, met aandacht voor de bredere context. De eerste vijf geselecteerde thema’s betreffen de manier waarop de *War on Terror* wordt beschreven, bijvoorbeeld met betrekking tot de duur van het conflict of de noodzaak van de oorlog. De volgende vier thema’s richten zich op de aard van Amerika’s terroristische tegenstanders, zoals de voorstelling van een wereldwijde samenzwering of vergelijkingen met nazi’s of de Sovjet-Unie. Rubin onderzoekt ook of en hoe presidenten aangeven dat de terreurdreiging is afgenomen, en of zij tolerantie tegenover moslims promoten, met daarbij een onderscheid tussen Amerikaanse moslims en jihadistische vijanden. Tot slot wordt een lijst samengesteld van termen die de presidenten gebruiken om terroristen te beschrijven (2020: 46-51).

Hoewel Rubins werk nauw aansluit bij het centrale thema van deze masterproef, zijn er enkele belangrijke verschillen op te merken. Dit onderzoek neemt afstand van Rubins benadering door de focus te verschuiven van de presidentiële retoriek als een onafhankelijke variabele die de publieke opinie en het beleid beïnvloedt (Rubin 2020: 3), naar een kwalitatieve analyse van de retoriek zelf. Deze aanpak poogt niet alleen te kijken naar de effecten van retoriek, maar vooral te onderzoeken hoe de presidenten via verschillende overtuigingsstrategieën de urgentie en legitimiteit van hun aanpak overbrengen. Op deze manier brengt dit onderzoek in kaart hoe presidenten actief een discours over terrorisme vormen en bestendigen. Desalniettemin heeft Rubins studie waardevolle fundamenten gelegd die bijdragen aan een beter begrip van deze masterproef. Vandaar worden hieronder beknopt de belangrijkste conclusies per president weergegeven.

2.3.2.1 George W. Bush (2001-2009)

Op retorisch vlak speelde president George W. Bush sterk in op de angst van het volk om zijn beleid na 9/11 te realiseren. Hij schetste een brede agenda gebaseerd op een vermeende wereldwijde terroristische samenzwering, die zowel een oorlog op meerdere fronten als ingrijpende binnenlandse maatregelen vereiste, zoals de oprichting van het *Department of Homeland Security* en de *USA Patriot Act*.

Bush gebruikte deze anti-terrorismeagenda vervolgens om een directe link te leggen tussen internationale terroristen en het Irak onder Saddam Hoessein. In 2002 en 2003 probeerde hij steun te winnen voor de oorlog in Irak door, samen met de Britten, te beweren dat Hoessein massavernietigingswapens bezat. Toen in 2005 bleek dat deze wapens nooit waren gevonden en het Iraakse conflict steeds problematischer werd, verloor Bush aan geloofwaardigheid en herschikte hij zijn retoriek. Hij benadrukte toen opnieuw de noodzaak van de strijd tegen terrorisme, met verwijzingen naar de gewelddadige jihad en de onverzettelijkheid van Amerika's vijanden.

Bush' retoriek bleek effectief in het behalen van beleidsdoelen. De oorlogen in Afghanistan en Irak stuitten op weinig weerstand in het Congres, ondanks grootschalige protesten tegen de Irakoorlog. De *Patriot Act* werd herhaaldelijk verlengd, en hij herstructureerde de federale overheid om meer middelen te richten op terrorismebestrijding. Zelfs de controversiële troepenuitbreiding in Irak werd doorgevoerd. Door terroristen succesvol te *framen* als "vijandige strijders" die buiten de regels van reguliere oorlogsvoering en het internationaal recht vielen, legitimeerde Bush hun detentie in Guantánamo Bay. Kortom, Bush' retoriek bereikte veel (Rubin 2020: 79-80).

2.3.2.2 Barack Obama (2009-2017)

Hoewel Obama vaak werd afgeschilderd als een zwakke president ten opzichte van terrorisme, vooral door zijn vermeende over-sympathie voor moslims, was de werkelijkheid van zijn retoriek en beleid heel anders. In tegenstelling tot de agressieve en volumineuze retoriek van zijn voorganger, was Obama's retoriek misschien idealistischer en bescheidener, maar hij verdedigde vergelijkbare standpunten. Beide leiders geloofden in een morele strijd tegen terrorisme, waarbij ze het belang van de dreiging van massavernietigingswapens in handen van terroristen benadrukten. Ze legden allebei de nadruk op wereldwijd leiderschap en de bescherming van Amerikaanse waarden. Hoewel Obama minder de nadruk legde op oorlog, weerspiegelde zijn nationale veiligheidsstrategie een vergelijkbaar conflictbeeld. Obama trachtte de definitie van Amerika's tegenstanders nauwer te definiëren, maar zijn acties, zoals drone-aanvallen in Somalië, Pakistan en Jemen, weerspiegelden een bredere visie van de oorlog tegen terrorisme.

Omdat de agenda in de oorlog tegen terrorisme al door zijn voorganger was vastgesteld, hoefde Obama geen grote toespraken te houden om de status quo voort te zetten. Het gebrek aan belangrijke toespraken over terrorisme is dan ook een indicatie dat Obama en Bush vergelijkbare beleidsmaatregelen uitvoerden. Obama's koelere retoriek was bedoeld om de dreiging die het Amerikaanse publiek voelde te verlichten, maar dit leidde tot problemen toen ISIS grote delen van Irak en Syrië veroverde. Na de opkomst van ISIS keerde Obama volledig terug naar het narratief van Bush, door opnieuw de angstige en militaristische thema's van zijn voorganger te benadrukken (Rubin 2020: 100-103).

2.3.2.3 Donald Trump (2017-2021)

De retoriek van president Trump wijkt sterk af van die van bijna elke andere Amerikaanse president. In zijn toespraken over terrorisme is hij veel minder tolerant tegenover moslims en heeft hij terrorisme gekoppeld aan migratie, wat cruciaal is omdat hij de terreurdreiging gebruikt om zijn xenofobe standpunten te versterken.

Trump spreekt vaker over terrorisme dan Obama, maar koppelt het zelden aan een groter complot of streeft geen grootschalige oorlog na. Hij ziet terrorisme eerder als een inherent probleem binnen de islamitische wereld. Zijn islamofobe retoriek komt terug in zijn beleid, bijvoorbeeld door het inreisverbod voor moslims, de extreme screening van Syrische vluchtelingen en willekeurige drone-aanvallen. Zijn bewoordingen, zoals hoe ISIS-leider Abu Bakr al-Baghdadi's "snikkend en huilend en schreeuwend stierf" of de aanduiding van Iraanse generaal Qasem Soleimani als een "terroristenleider," versterken dit taalgebruik.

Trump's retoriek is om verschillende redenen verontrustend volgens Rubin. Zijn xenofobe uitspraken hebben geleid tot een sfeer waarin extreemrechts anti-immigrantengeweld op zijn minst passief wordt geaccepteerd. Bovendien ondermijnt het de samenwerking met landen die belangrijk zouden kunnen zijn in de strijd tegen terrorisme en beschadigt het de relaties met Amerikaanse gemeenschappen die essentieel zijn in die strijd. Zijn woorden demoniseren een kwetsbare minderheid in Amerika en spelen in op de slechtste stereotypen van de islamitische wereld, terwijl er geen grote terroristische dreiging was – ISIS was al sterk verzwakt tegen de tijd dat Trump aantrad (Rubin 2020: 126-28).

3. Methodologie

Nu de theoretische kaders waarop deze masterproef steunt zijn toegelicht, dient te worden verduidelijkt hoe deze zullen worden toegepast in de analyse. In dit onderdeel wordt uiteengezet hoe de antieke retorica en kritische discoursanalyse concreet zullen worden aangewend om het politieke taalgebruik uit de context van de *War on Terror* te analyseren. Nadien volgt een toelichting bij de selectie van het corpus.

3.1 Retorische analyse

Aristoteles' *Retorica* vormt de primaire methodologische basis van dit onderzoek. Enerzijds zal de focus liggen op de algemene overtuigingsmiddelen (*Ret.* boek II), anderzijds op de vorm, die zowel het stilistische taalgebruik als de opbouw van de redevoering omvat (*Ret.* boek III).

Ter volledigheid zal de analyse gestructureerd worden volgens de vijf *officia oratoris* of taken van de redenaar.¹⁰ Quintilianus (1^e eeuw n.C.) definieert deze als volgt: “Het retorische systeem als geheel bestaat (...) uit vijf onderdelen: vinding, schikking, stijl, geheugen en uitspraak of voordracht.”¹¹

3.1.1 εὑρεσις – *inventio*

In de fase van de *inventio* draait het om het formuleren van een hoofdstelling en het verzamelen van ondersteunende argumenten. Een mogelijke aanpak is de topische *inventio*, waarbij een probleem vanuit verschillende perspectieven wordt benaderd. Dit gebeurt aan de hand van standaardvragen zoals wie, wat, waar, op welke manier, waarom en wanneer, die dienen als vindplaatsen voor relevante aspecten van het betoog (Praet 2001: 122). In aristotelische termen krijgt dit vorm door het identificeren van logische, morele en emotionele overtuigingsmiddelen, die in dit onderzoek centraal staan bij de *inventio*-taak.

3.1.2 τάξις – *dispositio*

Bij de tweede taak, de *dispositio*, staat het ordenen van de gevonden argumenten centraal. In dit onderzoek zullen de verschillende *partes orationis* worden onderscheiden, waarbij elk onderdeel een specifiek doel dient.

De standaardstructuur van een redevoering begint met het *exordium* of de inleiding, die drie doelen nastreeft: de aandacht van het publiek trekken (*attentum parare*), het publiek ontvankelijk maken voor onderricht (*docilem parare*) en een positieve houding tegenover de spreker creëren (*benevolum parare*). Na het *exordium* volgt de *narratio*, het feitenrelaas, waarin

¹⁰ Zoals te vinden in *Rhet. Her.* 1.3, *Cic. Inv.* 1.9, *Cic. De or.* 3.19, *Quint. Inst.* 3-11.

¹¹ *Quint. Inst.* 3.3: *Omnis autem orandi ratio (...) quinque partibus constat: inventione dispositione elocutione memoria pronuntiatione sive actione.*

de spreker de gebeurtenissen presenteert op een manier die zijn standpunt ondersteunt en zo bijdraagt aan de overtuigingskracht van de redevoering. Daarna komt de *argumentatio*, waarin de eigenlijke argumenten worden gepresenteerd. Argumenten kunnen dienen ter ondersteuning van het eigen standpunt (*probatio*) of ter weerlegging van een tegenargument (*refutatio*). De toespraak wordt afgesloten met de *peroratio*, die kan bestaan uit een samenvatting van de belangrijkste punten of een emotionele slotoproep (Praet 2001: 131-136).

3.1.3 λέξις – *elocutio*

De *elocutio* is de fase waarin de spreker de verzamelde en geordende inhoud omzet in heldere en aangenaam geformuleerde taal. Het esthetische genoegen dat het publiek aan de toespraak beleeft, versterkt immers zowel de overtuigingskracht van de boodschap als de uitstraling van de spreker. Voor dit aspect zullen de gebruikte tropen en stijlfiguren onderzocht worden, zoals die reeds in de literatuurstudie (§2.1.3) werden besproken.

3.1.4 μνήμη – *memoria*

De *memoria*, ofwel het memoriseren van de redevoering, wordt hier vernoemd ter volledigheid, maar valt buiten de focus van dit onderzoek aangezien dit primair een praktische vaardigheid betreft.

3.1.5 ὑπόκρισις – *actio et pronuntiatio*

De laatste taak van de redenaar is de uiteindelijke voordracht. Die bestaat uit twee aspecten: *actio* en *pronuntiatio*. *Pronuntiatio* verwijst naar het auditieve element, oftewel de beheersing van stemgebruik, terwijl *actio* betrekking heeft op het visuele aspect, zoals gelaatsuitdrukkingen en gebaren (Praet 2001: 173-177). Gelet op de omvang van deze studie is ervoor gekozen de focus te leggen op tekstuele analyse, en worden ook deze aspecten buiten beschouwing gelaten.

3.2 CDA als interpretatiekader

Naast een retorische analyse maakt dit onderzoek gebruik van kritische discoursanalyse. In dit geval biedt CDA geen afzonderlijke analysemethode, maar fungeert het als een interpretatieve lens die de bevindingen van de retorische analyse in een breder perspectief plaatst. Waar de retorische analyse inzicht biedt in de interne werking van de overtuigingsstrategieën, maakt CDA het mogelijk om deze te kaderen binnen de bredere machtsdynamieken en ideologische processen die het discours rond de *War on Terror* vormgeven en bestendigen.

Methodologisch volgt CDA een circulair proces. Op theoretisch niveau maakt de onderzoeker zich vertrouwd met de conceptuele kaders en thematieken binnen het discours (*conceptualization*), een proces dat reeds plaatsvond tijdens de literatuurstudie en waarbij het werk van Rubin (2020) als belangrijk fundament diende. Deze conceptualisatie leidt tot een praktische toepassing (*operationalization*), waarbij specifieke analysemethoden worden ingezet om het discours systematisch te onderzoeken. In dit onderzoek wordt CDA in deze fase ingezet om specifieke aandachtspunten te formuleren die de retorische analyse richting geven. *Framing* en *othering* (zie §2.2.1.4 onder Literatuurstudie) zullen hierbij dienen als hulpstructuren om gericht te onderzoeken hoe retorische middelen bijdragen aan discoursstrategieën. De verkregen inzichten resulteren vervolgens in een persoonlijke interpretatie (*interpretation*). Hier komt CDA tot uiting als interpretatieve lens: de concrete bevindingen worden gekoppeld aan de bredere maatschappelijke context en de daarin verweven machtshiërarchieën. Tot slot draagt deze interpretatie op haar beurt weer bij aan de verdere ontwikkeling van theorieën en nieuwe kennis over het discours en de bestudeerde thema's (Wodak & Meyer 2016: 14).

3.3 Corpus

3.3.1 Wie?

In deze masterproef wordt het taalgebruik van Amerikaanse presidenten onderzocht, met een specifieke focus op de politieke toespraken van George W. Bush, Barack Obama en Donald Trump. Deze presidenten kregen tijdens hun ambtstermijn te maken met de *War on Terror*, kort na of in de nasleep van 9/11. Hun regeerperiodes bestrijken samen bijna twintig jaar, wat toelaat om te analyseren en te vergelijken hoe de verschillende presidenten over deze thematiek communiceerden.

Ter volledigheid wordt een toespraak van Joe Biden opgenomen als aanvullend vergelijkingspunt. Zijn besluit om in 2021 de Amerikaanse troepen uit Afghanistan terug te trekken markeert immers een belangrijk afsluitend moment van deze periode.

De keuze voor deze presidenten is ingegeven door de onderzoekscontext van de *War on Terror*, maar leidt tegelijkertijd tot een evenwichtige verdeling tussen Republikeinse en Democratische presidenten:

Naam	Partij	Ambtstermijn(en)
George W. Bush	Republikein	2001-2005, 2005-2009
Barack Obama	Democraat	2009-2013, 2013-2017
Donald Trump	Republikein	2017-2021
Joe Biden	Democraat	2021-2025

Tabel 1 – Overzicht van de onderzochte presidenten.

3.3.2 Wat?

In dit onderzoek wordt ervoor gekozen om geen thema's, zoals bijvoorbeeld nationale veiligheid of buitenlands beleid, maar volledige toespraken te analyseren. Zo biedt het onderzoek een globaal overzicht van alle overtuigingsstrategieën die de presidenten gebruiken om hun publiek voor zich te winnen in crisissituaties.

Het corpus omvat zeven toespraken: telkens twee per president voor Bush, Obama en Trump, en één toespraak van Biden, die als aanvullende casus is opgenomen. Deze selectie is gebaseerd op kritieke momenten uit de *War on Terror* en op de lengte van de toespraken, zodat er een evenwichtig corpus ontstaat. Voor elke president is één kortere toespraak geselecteerd die een reactie vormt op een recent voorgaande gebeurtenis en één langere toespraak met een meer beleidsmatige insteek. De toespraak van Biden combineert reactie en beleid.

3.3.3 Wanneer?

De geanalyseerde toespraken dateren van 11 september 2001 tot en met 16 augustus 2021. Dit tijdsbestek laat toe om de presidentiële retoriek over de *War on Terror* in zijn volledige verloop te analyseren, van de eerste reactie op de aanslagen van 9/11 tot de aankondiging van de beëindiging van de Amerikaanse militaire aanwezigheid in Afghanistan.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het volledige corpus. Alle toespraken zijn afkomstig van de officiële website van het Witte Huis (zie bibliografie van primaire teksten).

President	Toespraak	Datum
George W. Bush	<i>Address to the Nation on the September 11 Attacks</i>	11 september 2001
	<i>State of the Union Address to the 107th Congress</i>	29 januari 2002
Barack Obama	<i>Address to the Nation on Ending Operation Iraqi Freedom</i>	31 augustus 2010
	<i>Speech Announcing the Death of Osama Bin Laden</i>	1 mei 2011
Donald Trump	<i>Address to the Nation on Afghanistan</i>	21 augustus 2017
	<i>Statement on the Death of Abu Bakr al-Baghdadi</i>	27 oktober 2019
Joe Biden	<i>Remarks on Afghanistan</i>	16 augustus 2021

Tabel 2 – Overzicht van het corpus.

4. Analyse

Dit vierde hoofdstuk omvat de eigenlijke analyse van het masterproefonderzoek. De politieke retoriek wordt chronologisch per president onderzocht. Voor elke toespraak wordt eerst kort de historische context geschetst, waarna de analyse volgt, opgebouwd volgens de structuur van de *partes orationis*.

4.1 Toespraken president George W. Bush

4.1.1 *Address to the Nation on the September 11 Attacks*

4.1.1.1 Historische context

Op de avond van de terroristische aanslagen van 11 september 2001 richtte president George W. Bush zich vanuit het *Oval Office* in een korte televisietoespraak tot de Amerikaanse bevolking. Hoewel hij eerder die dag al enkele beknopte verklaringen had afgelegd, vormde deze avondtoespraak de eerste formele reactie op de gebeurtenissen. Deze speech bevat de eerste stappen die zijn gezet in de constructie van het discours rond de *War on Terror*.

4.1.1.2 *Exordium* en *narratio*

Bush spreekt de burgers aan met een beladen tricolon: “*Today, our fellow citizens, our way of life, our very freedom came under attack in a series of deliberate and deadly terrorist acts.*” De directe toon onderstreept niet alleen de ernst en uitzonderlijkheid van de situatie, maar stelt de president ook in staat om de interpretatie van de feiten vanaf het eerste moment te sturen. Bij een nationaal trauma als 9/11 is het immers vanzelfsprekend dat het volk houvast en duiding zoekt bij zijn leider. Bush presenteert de aanval dan ook niet neutraal, maar als een aanval op de kern van het Amerikaanse bestaan: “*our way of life*”, “*our very freedom*.” Door het gebruik van het inclusieve “*our*” creëert Bush bovendien onmiddellijk een *in-group* en wekt hij de indruk dat deze aanval elke Amerikaan treft – en dat zijn toespraak dus elke Amerikaan aanbelangt (*attentum parare*).

Vervolgens gaat hij zonder duidelijke breuk over naar de *narratio*. De schets van de feiten versterkt hier het *exordium*, aangezien Bush ze aanwendt om met *pathos*-argumenten zijn publiek te raken. Zo benoemt hij wie de slachtoffers zijn, maar op een manier die nadrukkelijk inspeelt op medelijden. Volgens Aristoteles is medelijden een gevoel van pijn om het leed van iemand die dat niet verdient, en waarbij men zich voorstelt dat een gelijkaardig lot ook zichzelf of een naaste kan treffen.¹² Bush past dit toe door de slachtoffers niet enkel functioneel (via hun beroep), maar vooral op een persoonlijke en herkenbare manier te benoemen: het waren “*moms*

¹² *Ret.* II, 3, 8; 1385b15: “ἔστω δὴ ἔλεος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ ἢ λυπηρῷ τοῦ ἀναξίου τυγχάνειν, ὃ καὶ αὐτὸς προσδοκῆσειεν ἂν παθεῖν ἢ τῶν αὐτοῦ τινα”

and dads, friends and neighbors.” Door medelijden te activeren, effent hij eveneens de weg naar morele verontwaardiging en rechtvaardiging van tegenactie: wie zou tot zulke gruweldaden in staat zijn?

Zo wordt de overgang naar woede haast automatisch, want zoals ook Aristoteles opmerkte, wortelt boosheid vaak in pijn.¹³ In de beschrijving van de aanslagen zelf – *“pictures of airplanes flying into buildings, fires burning, huge structures collapsing”* – ligt de nadruk dan ook op het psychologische effect: *“[they] have filled us with disbelief, terrible sadness, and a quiet, unyielding anger.”* Hiermee benoemt Bush expliciet het gevoel van woede, dat hij niet enkel erkent, maar ook actief deelt (via het inclusieve *“us”* – *benevolum parare*). Hij wakkert de boosheid zelfs nog wat verder aan met doelbewuste formuleringen zoals de alliteraties *“deliberate and deadly”* of *“mass murder”*, waarmee hij de daden van de terroristen pertinent verwerpt. Zo ontstaat tussen de regels door een morele tweedeling tussen een superieure *in-group* en een inferieure *out-group*.

Bush maakt het nadien expliciet: *“they have failed, our country is strong.”* Deze wij/zij-tegenstelling raakt aan de kern van het discours dat Bush rond de *War on Terror* zal gaan construeren. De filosoof Douglas Kellner (2005: 55) noemt het een manicheïstisch discours, waarin de wereld wordt opgedeeld in absoluut goed en absoluut kwaad. Het denkschema is bijzonder effectief: het vereenvoudigt de complexe werkelijkheid en biedt het publiek een morele richting. De vijand is niet zomaar een politieke of militaire actor, maar een belichaming van het kwaad – een *“evil Other”* – tegenover wie Amerika’s morele superioriteit des te scherper afsteekt.

In een stilistisch uitgekende passage wordt het publiek klaargestoomd (*docilem parare*) om het gepolariseerde wereldbeeld die door de toespraak verweven zit, te aanvaarden. In de zin *“A great people has been moved to defend a great nation”*, benadrukt Bush aan de hand van een parallellisme de grootsheid van het volk en het land. Nog sterker zijn de antitheses – die de wij/zij-tegenstelling retorisch het meeste kracht bijzetten – waarin Bush gebruik maakt van metaforen die eerst letterlijk, en daarna figuurlijk worden toegelicht: *“Terrorist attacks can shake the foundations of our biggest buildings, but they cannot touch the foundation of America. These acts shattered steel, but they cannot dent the steel of American resolve.”* De funderingen van het *World Trade Center* worden hiermee symbool voor de onwrikbare fundamenteën van de natie; het fysieke metaal verandert in een metafoor voor de veerkracht van de Amerikanen. De president steekt zijn volk hiermee een hart onder de riem: de schade is groot, maar onze identiteit blijft onaangetast.

¹³ *Ret.* II, 3, 2; 1379a9: “Φανερόν οὖν ἐκ τούτων ἤδη πῶς τ’ ἔχοντες ὀργίζονται αὐτοὶ καὶ τίσι καὶ διὰ ποῖα. αὐτοὶ μὲν γάρ, ὅταν λυπῶνται ἐφίεται γὰρ τινος ὁ λυπούμενος”

Bush verankert die Amerikaanse identiteit vervolgens in het klassieke zelfbeeld van de VS als een lichtend voorbeeld voor de wereld: “*America was targeted for attack because we're the brightest beacon for freedom and opportunity in the world.*” Amerika als symbool van vrijheid wordt een terugkerend element in zijn retoriek, waarin hij een *clash of civilizations*-model schetst tussen terrorisme en de beschaafde wereld. De uitspraak is gebaseerd op het volgende *enthymeem*:

Maior: Amerika staat voor vrijheid en kansen.

Minor: Terroristen zijn tegen landen die voor vrijheid en kansen staan, en vallen die aan.

Conclusie: Terroristen zijn tegen Amerika en vallen ons aan.

De *narratio* sluit Bush andermaal af met een antithese: “*Today, our nation saw evil, the very worst of human nature. And we responded with the best of America*”. Door de wij/zij-tegenstelling in verschillende bewoordingen te herhalen, activeert Bush als het ware een nieuwe waarheid in de geesten van de Amerikanen. Een waarheid die hen enerzijds geruststelt dat zij aan de goede kant staan, maar die anderzijds ook rechtvaardiging biedt om actie te ondernemen tegen de terroristen.

4.1.1.3 *Argumentatio*

President Bush lijkt in zijn korte *argumentatio* twee doelen voor ogen te hebben: enerzijds het vertrouwen herstellen in het functioneren van de staat, anderzijds de legitimering van toekomstige actie.

Eerst somt hij enkele concrete maatregelen op die zijn ondernomen. Daarbij legt hij de klemtoon op de snelle overheidsreactie, de paraatheid van het leger en de hulpverlening die onmiddellijk op gang is gekomen. Tevens benadrukt hij de continuïteit van de overheid en de economie, die schijnbaar ongestoord door de aanslagen verder draaien: “[*they*] continue without interruption” en “*remain strong*”. Naast het bewaren van de rust en het voorkomen van verdere paniek, draagt dit alles vooral bij aan de *ethos*-vorming van Bush als een competente leider die van aanpakken weet in crisissituaties. Vanuit deze optiek is het logisch dat het volk zich ook achter zijn volgende beleidsbeslissingen zal scharen.

Ten tweede kondigt Bush de zoektocht naar de daders aan, met een duidelijke stellingname: “*We will make no distinction between the terrorists who committed these acts and those who harbor them.*” Het onderliggende *enthymeem* legt de basis voor de *War on Terror* en alludeert al op de invasie in Afghanistan, die minder dan een maand later zal plaatsvinden:

Maior: Terroristen moeten worden gestraft.

Minor: Zowel mensen die feitelijk terreuraanslagen plegen als degenen die die mensen onderdak bieden, kunnen als terroristisch worden beschouwd.

Conclusie: Zowel de mensen die feitelijk terreuraanslagen pleegden als diegenen die hen onderdak bieden, moeten worden gestraft.

Opvallend in de *argumentatio* is het ontbreken van een multilaterale benadering, concrete beleidsvoorstellen of militaire coalities om het al Qaeda-netwerk effectief aan te pakken. In plaats daarvan richt Bush zich op speculaties over de verblijfplaats van Osama bin Laden en andere daders. Dit draagt na de *pathos* uit de *narratio* natuurlijk bij aan het creëren van draagvlak voor een militair antwoord, wat vermoedelijk het voornaamste doel van de toespraak was.

4.1.1.4 Peroratio

Wat betreft de *recapitulatio* valt er in een korte toespraak als deze niet veel te herhalen, dus richt Bush zich vooral opnieuw op het benadrukken dat de VS aan de moreel juiste kant staat. Dit doet hij door wat Aristoteles een spreuk noemt, een algemene uitspraak over menselijk handelen. Het is een verkorte versie van een *enthymem*, waarbij alleen de conclusie wordt gepresenteerd¹⁴: “*America and our friends and allies join with all those who want peace and security in the world.*” Zowel de major- als minorpremisse blijven impliciet. Wie zich verzet tegen terrorisme, streeft vrede en veiligheid na (maior). Aangezien Amerika en haar bondgenoten zich tegen terrorisme verzetten (minor), concludeert Bush dat zij zich allemaal inzetten voor vrede en veiligheid (conclusie). Deze uitspraak dient niet alleen ter rechtvaardiging van militaire actie, maar dwingt ook een morele keuze van het publiek af: wie voor vrede en veiligheid is, moet de *War on Terror* steunen.

In zijn besluit richt Bush zich vooral op *affectus*, wat logisch is op de avond van 9/11. Zo roept hij opnieuw medelijden op: “*I ask for your prayers for all those who grieve, for the children whose worlds have been shattered, for all whose sense of safety and security has been threatened.*” Hij speelt ook een laatste keer in op de saamenhorigheid van de Amerikanen: “*This is a day when all Americans from every walk of life unite in our resolve for justice and peace.*” Ook het citaat uit de Bijbel versterkt dit gevoel, omdat het een verbindende factor is van de Amerikaanse identiteit.

¹⁴ *Ret.* II, 5, 21; 1394a2: “ἔστι δὲ γνώμη ἀπόφανσις (...) περὶ ὧσων αἱ πράξεις εἰσὶ, καὶ αἰρετὰ ἢ φευκτά ἐστὶ πρὸς τὸ πράττειν. (...) τὰ τε συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ ἀφαιρεθέντος τοῦ συλλογισμοῦ γινώμαί εἰσι”

Tot slot verzekert Bush dat “*America has stood down enemies before, and we will do so this time.*” Dit historische *paradeigma* verwijst naar het vertrouwde oorlogsscript van de VS, waarbij eerdere succesvolle conflicten zoals de Tweede Wereldoorlog en vooral de Koude Oorlog nog vers in het geheugen zitten. Het helpt de Amerikaanse reactie op terrorisme te normaliseren als onderdeel van de *War on Terror* en biedt tegelijkertijd hoop voor de toekomst. Op deze manier slaagt de president erin om zijn publiek met een positief en gerustgesteld gemoed na een traumatische dag achter te laten.

4.1.2 *State of the Union Address to the 107th Congress*

4.1.2.1 Historische context

Op 29 januari 2002 hield president George W. Bush zijn jaarlijkse *State of the Union*-toespraak. Volgens de Amerikaanse grondwet is de president immers verplicht om jaarlijks verslag uit te brengen over de toestand van het land en om voorstellen te doen voor beleidsmaatregelen die nodig worden geacht om actuele uitdagingen aan te pakken (Shogan 2015: 1). Het primaire publiek van elke *State of the Union* is het Amerikaanse Congres, bestaande uit het Huis van Afgevaardigden en de Senaat. Aangezien de speech live op televisie werd uitgezonden, bereikte Bush echter ook een secundair publiek: de Amerikaanse bevolking en, in bredere zin, de internationale gemeenschap. Ruim vier maanden na de aanslagen van 9/11 stond deze toespraak logischerwijs grotendeels in het teken van de *War on Terror*. Als onderdeel daarvan hadden de VS inmiddels al militair ingegrepen in Afghanistan onder de naam *Operation Enduring Freedom*, met als doel het ontmantelen van het Taliban-regime en het uitschakelen van terreurnetwerk al Qaeda.

4.1.2.2 Exordium

Bush opent zijn toespraak met een krachtige tegenstelling: “*As we gather tonight, our nation is at war, our economy is in recession, and the civilized world faces unprecedented dangers. Yet the state of our Union has never been stronger.*” Deze antithese grijpt onmiddellijk de aandacht (*attentum parare*) en stelt Bush in staat om de gebeurtenissen vanaf het begin te *framen*: ondanks de benarde situatie waarin Amerika verkeert, is de natie sterker dan ooit. Daarnaast structureert de tricolon in zijn opening de spanningsopbouw, terwijl de opgesomde crises direct inhaken op de zorgen van de Amerikaanse bevolking. Nadien contrasteert de president de geleden tegenslagen met lof voor de successen die de VS op korte termijn heeft behaald, geordend in een enumeratie die culmineert in de ‘bevrijding’ van Afghanistan (“*freed a country from brutal oppression*”).

In zijn inleiding benut Bush de Afgaanse context dan ook optimaal om zijn publiek voor te bereiden op de latere *argumentatio* (*docilem parare*). Door de succesvolle inval impliciet als historisch *paradeigma* te presenteren, schept hij alvast het kader voor zijn toekomstige plannen en de rest van zijn toespraak – waarbij hij nog niet expliciet spreekt over de invasie van Irak¹⁵, maar de onderliggende suggestie gedurende de hele toespraak wel degelijk voelbaar maakt. De redenering is helder: aangezien de VS Afghanistan succesvol heeft ‘bevrijd’, zal dat bij latere invasies niet anders zijn.

Dit *logos*-argument versterkt Bush met eloquente uitspraken als “*Terrorists who once occupied Afghanistan now occupy cells at Guantanamo Bay. And terrorist leaders who urged followers*

¹⁵ Vanaf 20 maart 2003 (*Operation Iraqi Freedom*).

to sacrifice their lives are running for their own.” Hierin combineert hij antithese en parallellisme om zijn boodschap kracht bij te zetten. Het retorische effect schuilt vooral in de *equivocatio* van het woord ‘occupy’: eerst in de betekenis van ‘heersen over’, dan als ‘bewonen’. Tegelijkertijd speelt hij in op medelijden met de Afghaanse vrouwen en positioneert hij de VS als bevrijder: *“Today women are free, and are part of Afghanistan’s new government.”* Hij benadrukt bovendien zijn eigen rol in deze ontwikkelingen (*“When I called our troops into action”*), en trekt daaruit een ogenschijnlijk logische conclusie: *“We are winning the war on terror.”* Die geruststelling draagt natuurlijk bij aan een publiek dat ontvankelijker wordt voor verdere oproepen tot actie.

Bush’ ondernemende *ethos* loopt als een rode draad door de hele toespraak en krijgt opnieuw nadruk aan het einde van het *exordium*. Na met een *pathos*-argument medelijden op te wekken met de persoonlijke verhalen van twee nabestaanden van slachtoffers van 9/11, onderstreept hij zijn welwillendheid (*benevolum parare*) door impliciet te beloven alles in het werk te stellen voor zijn volk: *“I assure you and all who have lost a loved one that our cause is just, and our country will never forget the debt we owe Michael and all who gave their lives for freedom.”* Dit alles maakt duidelijk dat de toespraak een koers van actie zal uitzetten, maar verpakt is in een boodschap van lof en hoop.

4.1.2.3 Narratio

Hoewel politieke redevoeringen zelden een *narratio* bevatten (Praet 2001: 136)¹⁶, last Bush tussen het *exordium* en de *argumentatio* toch een beknopt feitenrelaas in. Hij doet dit om zijn publiek concreet inzicht te geven in de onrustwekkende ontdekkingen die in Afghanistan zijn gedaan, en zo de dreiging tastbaar te maken. Volgens hem bevestigen de vondsten *“our worst fears”* – een formulering waarmee hij expliciet het gevoel benoemt waarop hij in het vervolg van de rede zal inspelen: angst.

Aristoteles merkt op dat mensen vooral bang zijn voor “datgene wat een groot leed of verderf inhoudt, en wel als dit zich niet ver weg maar dichtbij voordoet, dus de dreiging onmiddellijk is.”¹⁷ (vertaling Huys 2004: 113). De president past dit principe hier doeltreffend toe door *“detailed instructions for making chemical weapons”* te koppelen aan *“surveillance maps of American cities”*. Op deze manier maakt hij helder dat de dreiging van de Afghaanse terroristen direct op de VS gericht is. De ernst van de situatie overstijgt Afghanistan echter – het gaat om een wereldwijd probleem: *“Most of the 19 men who hijacked planes on September the 11th were trained in Afghanistan’s camps, and so were tens of thousands of others. (...) [They] are*

¹⁶ Omdat ze meestal toekomstgericht zijn en slechts zelden een terugblik op het verleden vereisen.

¹⁷ *Ret.* II, 3, 5; 1382a2: “ἀνάγκη τὰ τοιαῦτα φοβερὰ εἶναι ὅσα φαίνεται δύναμιν ἔχειν μεγάλην τοῦ φθεῖρειν ἢ βλάπτειν βλάβας εἰς λύπην μεγάλην συντεινούσας”

now spread throughout the world like ticking time bombs, set to go off without warning.” De uitspraken vormen samen een *enthymeem*:

Maior: Wanneer terroristen in Afghanistan worden opgeleid, vormt dat een veiligheidsrisico dat ingrijpen vereist.

Minor: De daders van 9/11 werden samen met duizenden anderen opgeleid in Afghanistan en opereren nu wereldwijd.

Conclusie: Het is noodzakelijk deze terroristen aan te pakken – niet alleen in Afghanistan, maar overal waar ze zich bevinden.

Hiermee wordt de dreiging niet alleen in het heden en in de directe nabijheid van het publiek geplaatst, maar ook als een mondiaal gevaar dat verdere actie vereist. Zo slaat Bush de brug naar de *argumentatio*, waarin hij zal uiteenzetten hoe die actie vorm moet krijgen.

4.1.2.4 *Argumentatio*

a) Buitenlands beleid

Aangezien de president aan het einde van de *narratio* beloofde geen escalatie te tolereren (*“America and our allies must not, and will not, allow it.”*), formuleert hij nu twee hoofddoelen van zijn buitenlands beleid: het wereldwijd bestrijden en bestraffen van terreur en het tegengaan van regimes die de ontwikkeling van massavernietigingswapens ondersteunen.

Bush werkt beide doelen vervolgens verder uit. Eerst schetst hij het beeld van gevaar dat overal loert door hyperbolisch een wereldwijd netwerk van terreurgroepen te beschrijven: *“A terrorist underworld – including groups like Hamas, Hezbollah, Islamic Jihad, Jaish-i-Mohammed – operates in remote jungles and deserts, and hides in the centers of large cities.”* Door naast al Qaeda ook andere terroristische groeperingen te noemen, presenteert Bush zichzelf als een betrouwbare bron van kennis. Tegelijkertijd wakkert hij de angst aan voor meerdere vijanden, die destijds voor gewone Amerikanen nog grotendeels onbekend waren – en juist het onbekende wekt natuurlijk de grootste angst op. Gelukkig kan hij zijn volk meteen geruststellen: Amerika is op meerdere fronten actief om *“the terrorist parasites”* uit te schakelen.

Ten tweede vestigt Bush de aandacht op het aanzienlijke gevaar van de ontwikkeling en het mogelijke gebruik van massavernietigingswapens door terroristische groeperingen. In een dreigende opsomming waarschuwt hij dat regimes als Noord-Korea, Iran en Irak – die volgens hem naar dergelijke wapens streven – een groeiend en ernstig risico vormen. Hij voorziet deze landen van een beruchte stempel: *“States like these, and their terrorist allies, constitute an axis of evil, arming to threaten the peace of the world.”*

Dit argument – wellicht het kernpunt van zijn toespraak – fungeert als een historisch *paradeigma*, dat associaties oproept met de asmogendheden uit de Tweede Wereldoorlog: zoals de VS na de aanval op Pearl Harbor de oorlog instapte en als overwinnaar uit de strijd kwam, zo is het na 9/11 opnieuw een oorlog aangegaan, in de overtuiging dat ook deze strijd met de overwinning zal eindigen.

Deze vergelijking past binnen de discursieve *strategy of perpetuation*, die vertrekt vanuit het idee dat de eigen natie moreel goed is, altijd is geweest en altijd zal blijven (Wodak et al. 2009: 33). Het is een constructieve strategie, gericht op het behouden van een bedreigde nationale identiteit via een oproep tot eenheid, identificatie en solidariteit. Dit principe is niet nieuw in Bush' retoriek: ook in de *peroratio* van zijn toespraak op 11 september 2001 klonk reeds dezelfde morele zelfpositionering door: “*Yet, we go forward to defend freedom and all that is good and just in our world.*” Net als toen, past Bush ook nu differentiatie toe (Wodak et al. 2009: 33): het ‘wij’-gevoel wordt versterkt door het afbakenen van een duidelijke vijand – een ‘zij’ waartegen de nationale gemeenschap zich kan positioneren.

De introductie van deze as van het kwaad is overigens zorgvuldig geformuleerd, vooral in de volgorde waarin de landen worden genoemd. Irak wordt als laatste vermeld, wat retorisch suggereert dat het de grootste dreiging vormt. De term zelf is strategisch gekozen om deze staten te stigmatiseren en zo militaire actie te rechtvaardigen. Door te stellen dat deze landen “*could provide these arms to terrorists, giving them means to match their hatred*”, weerlegt Bush bovendien preventief het tegenargument dat Noord-Korea, Iran en Irak geen directe bedreiging voor de VS zouden vormen.

Hoewel later bleek dat er in Irak geen massavernietigingswapens waren gevonden (Altheide 2005: 618), is de beeldvorming in Bush' toespraak zo krachtig neergezet dat de perceptie uiteindelijk overtuigender werd dan de realiteit zelf. Aan het eind van 2003 berichtte CNN bijvoorbeeld dat “*The capture of Saddam Hussein boosted confidence among Americans polled Sunday, most of whom agreed the Iraqi war was worth fighting and the search for weapons of mass destruction would be successful*” (CNN, 15 december 2003).

Ook opvallend is dat de president zichzelf positioneert als bondgenoot van de bevolking in de *axis of evil*-landen, terwijl hij hun leiders als immorele vijanden afschildert. Zo stelt hij bijvoorbeeld enerzijds dat “*The Iraqi regime has plotted to develop anthrax, and nerve gas, and nuclear weapons for over a decade*” maar anderzijds dat het land “*has already used poison gas to murder thousands of its own citizens – leaving the bodies of mothers huddled over their dead children.*” Deze tactiek zal later van pas komen bij de verdediging van de oorlog in Irak, omdat het de aandacht afleidt van mogelijke andere motieven achter de invasie. Hij doet lijken alsof Bush' enige drijfveer is om vrijheid te brengen aan onderdrukte volkeren, terwijl het idee van ‘de ander beschaven’ onder de noemer van vrijheid natuurlijk niet nieuw is.

Aangezien dit eerste deel van de *argumentatio* vooral gericht is op het aanwakkeren van angst bij de burgers – die daardoor vanzelf gaan verlangen naar militaire actie – voegt de president een hoopgevend intermezzo in: “*I will not wait on events, while dangers gather. I will not stand by, as peril draws closer and closer. The United States of America will not permit the world's most dangerous regimes to threaten us with the world's most destructive weapons.*” Door de combinatie van een tricolon met climax, anafloor en in de laatste zin een parallellisme, benadrukt Bush opnieuw zijn proactieve *ethos*. Enkele zinnen later versterkt hij dit nog door zelfs te stellen dat “*History has called America and our allies to action, and it is both our responsibility and our privilege to fight freedom's fight*”. Door dit soort retoriek lijkt de sleutelrol exclusief voor de VS weggelegd. De suggestie is dat Amerika, als moreel baken, niet alleen gerechtvaardigd is in zijn handelen, maar zelfs onmisbaar is voor het behoud van vrijheid wereldwijd.

Te midden van alle zelfpositionering weet Bush ook zijn kernthese te herhalen, die hij aan het einde van de *narratio* had opgebouwd: “*Our war on terror is well begun, but it is only begun.*” In het volgende deel licht hij toe hoe ook het binnenlands beleid hierop zal worden afgestemd. Het is vooral op dit moment dat de toon van de toespraak omslaat en dat Bush de *καίρως*-leer toepast: de angst voor verdere terreurdreiging maakt nu plaats voor hoop, door de nadruk te verschuiven naar concrete hervormingen en wederopbouw.

b) Binnenlands beleid

De meeste voorgestelde maatregelen zijn budgettaire toezeggingen die Bush niet alleen een verantwoordelijke uitstraling geven, maar hem ook wapenen tegen kritiek op buitensporige uitgaven. Met zijn welwillendheid om “*the best weapons, the best equipment, the best training*” én een “*pay raise*” te voorzien voor de Amerikaanse militairen, tracht hij de aanzienlijke kosten die zullen volgen te verzachten.

Vervolgens schetst Bush zijn plan: de budgetten worden enerzijds ingezet voor “*homeland security*” en anderzijds voor “*economic security*”, waarbij hij zijn beleid presenteert op een manier die doordacht en strategisch overkomt. Zo zal de financiering van de binnenlandse veiligheid zich voornamelijk richten op bioterrorisme, noodhulp, luchthaven- en grensbeveiliging en verbeterde inlichtingen, terwijl de economische budgetten gericht zijn op het stimuleren van werkgelegenheid. De *repetitio* van de zinssnede “*good jobs*” zorgt daarbij voor een meeslepende en positieve toon binnen een eerder technisch en beleidsmatig deel.

Toch ziet de president zich genooddaakt om een kanttekening te maken: “*our budget will run a deficit that will be small and short term.*” Door meteen te waarschuwen dat dit alleen zo blijft “*so long as Congress restrains spending and acts in a fiscally responsible manner*”, verschuift hij de verantwoordelijkheid voor een mogelijk groter en langduriger tekort naar het Congres – alsof hij al weet dat het tekort in werkelijkheid noch klein, noch van korte duur zal zijn. Op subtiele wijze minimaliseert Bush hiermee het debat over de financiële consequenties, omdat

hij nog niet klaar is om zijn – op dat moment nog onaangekondigde – oorlogsplannen en de bijbehorende kosten te onthullen. De president trekt de oorlogsmetaforiek alleszins wel door in zijn economische benadering van het onderwijs, bijvoorbeeld door termen als “*recruiting drive*” te gebruiken om leerkrachten aan te trekken. Dit creëert de indruk dat de oorlog tegen terreur niet alleen een militaire strijd is, maar een allesomvattende nationale inspanning die elk aspect van het Amerikaanse leven doordringt.

Tot slot roept Bush zijn burgers op om als vrijwilligers toe te treden tot het *USA Freedom Corps*, dat zich inzet voor crisisrespons, gemeenschapsherstel en internationale hulp. Hij vraagt slechts een minimale inzet van twee jaar – of, zoals hij het zelf formuleert, “*4,000 hours over the rest of your lifetime.*” Daarmee militariseert de president ook het civiele domein: door de notie van een korps wekt hij de suggestie dat burgers als het ware ‘thuissoldaten’ zijn.

Zijn oproep valt in vruchtbare aarde, aangezien Bush zijn publiek net uitgebreid heeft geprezen om hun veerkrachtige reactie op de aanslagen. Na uitspraken als “*the true character of this country*”, “*I have stood in awe of the American people*” en “*We want to be a nation that serves larger goals than self*”, kan hij nu moeiteloos een extra inspanning van hen vragen. Met deze retorische zet speelt Bush opnieuw in op nationale eenheid en patriottisme, wat inmiddels een terugkerend patroon in zijn *pathos*-gebaseerde argumentatie is geworden.

4.1.2.5 Peroratio

In het slot van zijn toespraak herhaalt en bekrachtigt Bush nog eenmaal de centrale thema’s, zodat zijn toehoorders de kernboodschap scherp voor ogen houden. Hij benadrukt opnieuw de morele tegenstelling tussen goed en kwaad, waarbij zijn herhaaldelijke keuze voor het woord “*evil*” nu onvermijdelijk associaties oproept met de “*axis of evil*”. Daartegenover positioneert hij voor de laatste keer het moreel verheven karakter van Amerika (“*Deep in the American character, there is honor*”) en de unieke leidersrol die het liberale Amerika is toebedeeld: “*America will lead by defending liberty and justice*” en “*We stand for a different choice, made long ago, on the day of our founding. We affirm it again today.*” Door dit *topos* aan te halen, wordt de *strategy of perpetuation* nu definitief verankerd: er is vandaag nog een verband met het modelkarakter van de *founding fathers*.

Ondanks het uitblijven van concrete aankondigingen over nieuwe militaire operaties, kunnen de allusies erop voor terughoudende Amerikanen mogelijks als te agressief overgekomen zijn. Bush probeert hen nu alsnog voor zich te winnen door te verzekeren dat Amerika handelt met de beste intenties: “*We have no intention of imposing our culture.*” en “*We seek a just and peaceful world beyond the war on terror.*” Net als in de *argumentatio*, presenteert Bush in de *peroratio* zijn beleid als de enige logische en moreel juiste weg. Door de uitspraak “*Rarely has*

the world faced a choice more clear or consequential”, dwingt hij zijn volk bovendien tot dezelfde overtuiging.

Naast de *recapitulatio*, maakt de president in zijn slot ook gebruik van *affectus*. Hij verwijst opnieuw naar het collectieve trauma en de saamenhorigheid na 9/11 (*“Beyond all differences of race or creed, we are one country, mourning together and facing danger together”*), terwijl hij tegelijkertijd troost biedt door een bijna profetische rol op zich te nemen (*“even in tragedy—especially in tragedy – God is near”*). De antithese tussen de VS en hun onmenselijke vijanden, dat doorheen de hele toespraak aanwezig was, wordt ook in de *peroratio* herhaald en bereikt hier een hoogtepunt: *“Our enemies send other people's children on missions of suicide and murder. They embrace tyranny and death as a cause and a creed. We stand for a different choice.”*

Dit alles leidt Bush naar zijn uiteindelijke conclusie: *“We have known freedom's price. We have shown freedom's power. And in this great conflict, my fellow Americans, we will see freedom's victory.”* Door gebruik te maken van een anaforische tricolon met climax – net als in het begin van zijn toespraak, maar nu met een positieve, hoopvolle wending – weet hij de cirkel van zijn betoog krachtig te sluiten en de toespraak een optimistisch en mobiliserend slotstuk te geven.

4.2 Toespraken president Barack Obama

4.2.1 *Address to the Nation on Ending Operation Iraqi Freedom*

4.2.1.1 Historische context

De Irakoerlog begon in 2003 onder president Bush, met als doel het uitschakelen van vermeende massavernietigingswapens en het bevorderen van de democratie in Irak. Deze redenen bleken achteraf ongegrond, en de oorlog kreeg wereldwijd veel kritiek (Altheide 2005: 618). Barack Obama verzette zich al vóór zijn presidentschap openlijk tegen deze operatie: in 2002 noemde hij de oorlog als senator “*a dumb war*” en sprak hij zijn twijfel uit over het van buitenaf opleggen van democratie aan Irak (Rubin 2020: 82).

Tijdens zijn presidentscampagne beloofde Obama dan ook om een einde te maken aan de Amerikaanse betrokkenheid in Irak. Na zijn aantreden in 2009 ondernam hij reeds de eerste stappen qua buitenlands beleid. Tegen de tijd van zijn toespraak op 31 augustus 2010 hadden al zo’n 100.000 Amerikaanse militairen Irak verlaten, waren de Amerikaanse bases er gesloten of overgedragen aan het Iraakse leger, en waren miljoenen stuks materiaal teruggebracht naar de VS (Taher Al-Dihaymawee 2021: 851). Met deze televisietoespraak vanuit het *Oval Office* kondigde Obama het officiële einde aan van de gevechtsmissie in Irak.

4.2.1.2 *Exordium*

Obama opent zijn toespraak in een functionele en inhoudelijk gerichte stijl (“*Tonight, I’d like to talk to you about*”), waarin hij aankondigt te zullen spreken over het einde van de oorlog in Irak, het veiligheidsbeleid en het binnenlands beleid. Door direct te verwijzen naar “*the end of our combat mission in Iraq*” weet de president zijn publiek onmiddellijk te betrekken (*attentum parare*) en speelt hij in op het grote verlangen naar de beëindiging van een conflict waarvoor in Amerika op dat moment vrijwel geen maatschappelijk draagvlak meer bestond. Zijn aanpak contrasteert echter met de vaak gezwollen aanhef van zijn voorganger Bush. Obama lijkt te kiezen voor een soberdere stijl, met minder opsmuk en meer focus. De intentie is duidelijk: de omstreden oorlog beheerst afsluiten en vooral geen nieuwe vlammen oppoken met opzweepende oorlogsretoriek.

Obama voelt zijn publiek echter goed aan en erkent de bezorgdheden: “*I know this historic moment comes at a time of great uncertainty for many Americans*” en “*sometimes (...) a future of lasting peace and long-term prosperity may seem beyond our reach.*” Het inclusieve ‘we’ in “*We’ve endured a long and painful recession*” versterkt daarbij zijn welwillende *ethos* (*benevolum parare*). Daarnaast introduceert Obama hier reeds de metafoor van de storm (“*in the midst of these storms*”), die de moeilijkheden van het moment symboliseert en als een rode draad doorheen de toespraak zal lopen. Dit bereidwillige *ethos* is cruciaal voor een leider die ingewikkelde thema’s wil aansnijden.

Toch slaagt Obama erin de situatie van meet af aan positief te *framen*. Door het moment aan te duiden als “*historic*” en te spreken van een “*milestone*” weet hij de spanning tussen een beladen verleden en een hoopvolle toekomst alvast in het *exordium* te verzoenen. Met uitspraken als “*the future is ours to shape*” positioneert hij de Verenigde Staten als gidsland en zet hij de toon voor een hernieuwd leiderschap in de 21^e eeuw. Daarmee bereidt hij het publiek niet alleen inhoudelijk, maar ook emotioneel voor op de verdere argumentatie (*docilem parare*).

4.2.1.3 Narratio

Voor het feitenrelaas kiest Obama voor een historisch ankerpunt door te verwijzen naar het moment waarop zijn voorganger Bush, “*from this desk, seven and a half years ago*”, de Irakoerlog aankondigde. Op die manier kadert hij het conflict binnen een historisch continuüm, waarmee hij subtiel aangeeft dat de aanvang ervan niet onder zijn verantwoordelijkheid valt. Rond dit beginpunt construeert hij vervolgens een evolutionair narratief: wat begon als een gerichte ontwapeningsoperatie, transformeerde gaandeweg in een strijd tegen opstandelingen, terrorisme en sektarisch geweld. Om die turbulente en onvoorspelbare aard van het conflict te onderstrepen, grijpt Obama terug naar maritieme metaforen zoals “*rough waters*” en “*shifting tides*”.

De hoge menselijke tol die de oorlog heeft geëist, benut de president in een *pathos*-argument: “*Thousands of Americans gave their lives; tens of thousands have been wounded.*” Maar het afsluiten van een oorlog vergt méér dan het erkennen van alleen militaire offers. Obama benoemt daarom ook de bredere consequenties, zoals de nationale verdeeldheid en het internationale wantrouwen: “*our relations abroad were strained*”. Daarmee erkent hij impliciet de buitenlandse kritiek op de vermeende noodzakelijkheid van het conflict. Joseph J. Collins stelt in dit verband dat Amerika’s “*status as a moral leader has been damaged by the war, the subsequent occupation of a Muslim nation, and various issues concerning the treatment of detainees*” (2008: 1).

Die aangetaste status tracht Obama vervolgens te herstellen door de prestaties van de Amerikaanse troepen tijdens hun aanwezigheid in Irak uitvoerig te prijzen, te beginnen met het omverwerpen van Saddam Hoessein (“*They defeated a regime that had terrorized its people*”) tot het beschermen van de Irakezen en het opbouwen van een nieuw Irakees veiligheidsapparaat (“*They shifted tactics to protect the Iraqi people, trained Iraqi Security Forces*”). Vooral de samenwerking met de Irakese troepen in de strijd tegen al Qaeda, waarbij “*they took out terrorist leaders*”, wordt in een climax gepresenteerd als het ultieme wapenfeit. Deze lofbetuiging aan de Amerikaanse troepen vervult een dubbele retorische functie: enerzijds slaagt Obama erin de *pathos* positief om te keren, anderzijds creëert hij een impliciete verplichting: de offers van de militairen vragen om een burgerlijke wederdienst. Daarmee effent

hij het pad naar een centraal element uit de *argumentatio*: het oproepen tot binnenlands engagement.

Hierna vestigt Obama de aandacht op zijn eigen verdiensten. Als presidentskandidaat had hij beloofd een einde te maken aan de oorlog in Irak, een belofte die hij expliciet in herinnering roept met de formulering “*This was my pledge*”. In januari 2009 trad hij aan als president, en reeds een jaar later – “*Last February*” – kon hij het terugtrekkingsplan aankondigen. Tegen de tijd van zijn toespraak is hij zelfs in staat om precieze cijfers te presenteren over het aantal troepen en de hoeveelheid materiaal die inmiddels uit Irak zijn teruggehaald. Ook Aristoteles begreep dat het in politieke toespraken omtrent oorlog belangrijk is dat een spreker kennis van het terrein heeft.¹⁸ Deze concrete gegevens versterken enerzijds de cognitieve component van Obama’s *ethos* en schetsen anderzijds het beeld van een president die zijn beloften nakomt. De herhaalde anafoor “*we’ve*” in combinatie met een actief werkwoord verleent daarbij extra retorisch gewicht aan de opgesomde verwezenlijkingen.

Tot slot schetst Obama het beeld van een ogenschijnlijk zelfstandig Irak. Hij wijst erop dat “*security incidents have been near the lowest on record since the war began*” en benadrukt dat het Iraakse leger inmiddels zelf in staat is om al Qaeda te bestrijden via “*Iraqi-led operations*”. Daarnaast suggereert hij dat de Amerikaanse missie er ook democratische vruchten heeft afgeworpen: “*This year also saw Iraq hold credible elections that drew a strong turnout.*” Met deze uitspraken construeert Obama een positief narratief van vooruitgang en stabilisatie. Dit optimistische beeld staat echter in schril contrast met de toenmalige berichtgeving in de media: “*Journalists and media turned to all the problems Iraq still faced: the shockingly high levels of violence, a political system in seemingly complete disarray, a crumbling infrastructure and an economy in chaos, and a shell-shocked population that felt both hopeless and betrayed.*” (King 2014: 184).

Deze *narratio* presenteert het verloop van de oorlog dus als grillig, maar uiteindelijk efficiënt en zinvol. Door de nadruk te leggen op zogenaamd behaalde doelstellingen, wordt het publiek eraan herinnerd waarom een militaire operatie de enige optie was. Door harde evaluaties van fouten te vermijden en in plaats daarvan de nadruk te leggen op eufemistische verwezenlijkingen, herkadert Obama het Amerikaanse verleden in Irak als noodzakelijk en betekenisvol met het oog op de toekomst. Zo legt hij de basis voor de daaropvolgende *argumentatio* over de weg voorwaarts.

¹⁸ *Ret.* I, II, 4; 1360a10: “Ἐτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας μὴ λανθάνειν πῶς φυλάττεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος εἰδέναι τῆς φυλακῆς καὶ τὸ εἶδος καὶ τοὺς τόπους τῶν φυλακτηρίων (τοῦτο δ’ ἀδύνατον μὴ ἔμπειρον ὄντα τῆς χώρας)”

4.2.1.4 Argumentatio

a) Buitenlands beleid

In het eerste deel van zijn argumentatie licht Obama de nieuwe aanpak in Irak toe. Hij probeert zowel nationaal als internationaal draagvlak te creëren voor een volgende fase van de Amerikaanse betrokkenheid, die later bekend zou worden als *Operation New Dawn*.

De president voorziet eerst een legitimering van de transitie. Zo legt hij uit dat er een geleidelijke terugtrekking van Amerikaanse troepen uit Irak zal plaatsvinden. Het officiële einde van *Operation Iraqi Freedom* markeert daarmee niet het volledige vertrek van het Amerikaanse leger, maar wel het stopzetten van de gevechtsoperaties. Een deel van de Amerikaanse troepen zal namelijk aanwezig blijven in Irak met een nieuwe taak: “*advising and assisting Iraq’s Security Forces, supporting Iraqi troops in targeted counterterrorism missions, and protecting our civilians.*” Door dit te presenteren als een constructieve stap in het proces naar de Iraakse soevereiniteit, anticipeert de president op mogelijke kritiek dat de VS zich onverantwoordelijk zouden terugtrekken. Tegelijkertijd draagt de nieuwe aanpak bij aan zijn profilering als een welwillende leider, ook voor de Irakezen.

Hiernaast zet Obama ook in op het herdefiniëren van de relatie met Irak – een belangrijke stap na de polariserende “*axis of evil*”-retoriek van zijn voorganger. Hij stelt dat de samenwerking voortaan gestoeld is op “*mutual interest and mutual respect*” en dat Amerika nu “*a friend and a partner*” van Irak is. Dit dient zowel de internationale legitimiteit als de reputatie van de VS in het naoorlogse Irak.

Na het belichten van de Amerikaanse inspanningen in de *narratio*, erkent Obama nu de belangrijkste verwezenlijking van de Irakezen zelf: het afwijzen van de sektarische oorlog die tussen 2005 en 2009 woedde. Zij begrepen klaarblijkelijk het gevaar dat deze interne strijd inhield voor hun toekomst: “*they have rejected sectarian war, and they have no interest in endless destruction.*” Toch is Obama zich ook bewust van de uitdagingen die gepaard gaan met het Amerikaanse vertrek, wat hem een realistisch *ethos* geeft. Hij waarschuwt dat “*extremists will continue to set off bombs, attack Iraqi civilians and try to spark sectarian strife.*” Ondanks de dreiging blijft hij vastberaden: “*ultimately, these terrorists will fail to achieve their goals.*”¹⁹

De president weet de moeilijkheden verder te relativeren door zijn finale rechtvaardiging voor de nieuwe koers: “*Only Iraqis can build a democracy within their borders.*” Deze uitspraak bevat een *enthymem*, waarmee Obama de conclusie kan trekken dat terugtrekking de enige logische stap is:

¹⁹ Achteraf bleek dit optimisme misplaatst, aangezien de terreurgroep Islamitische Staat in 2014 in Irak aan kracht zou winnen, wat zou leiden tot een nieuwe wereldwijde crisis.

Maior: Democratie kan enkel legitiem ontstaan door toedoen van het eigen volk.

Minor: De VS is een buitenlandse macht in Irak.

Conclusie: Enkel de Irakezen kunnen op legitieme wijze een democratie opbouwen in hun land – niet de VS.

Vervolgens tracht Obama de Amerikanen andermaal te overtuigen van de zinvolheid van het Amerikaanse optreden. In lijn met de opbouw van de *narratio* erkent hij de enorme offers die zijn gebracht (*“enormous sacrifices”, “vast resources”*), maar slaagt hij erin deze te verbinden aan een hoger ethisch doel: de opbouw van een soeverein Irak. Net als Bush koppelt Obama de strijd tegen terrorisme aan de bevordering van vrijheid, democratie en mensenrechten in de landen die door Amerika zijn binnengevallen. Uitspraken zoals *“we have met our responsibility”* en de metafoor *“out of the ashes of war, a new beginning could be born in this cradle of civilization”* tonen aan dat Obama de retoriek voortzet waarin de VS een unieke, bijna messiaanse rol speelt in het brengen van beschaving en orde. Door te stellen dat dit *“a remarkable chapter”* is in de Amerikaanse geschiedenis, tracht de president de periode positief af te ronden, terwijl hij met deze woordkeuze ook de mogelijkheid van een ander perspectief openlaat. Volgens Obama is het in elk geval belangrijk dat de Amerikanen de verdeeldheid nu achter zich laten (*“all of us are united”*), een oproep die hij kracht bijzet met de *repetitio* van de uitdrukking *“turn the page”*.

Hierna verschuift de president de aandacht naar de strijd tegen al Qaeda in Afghanistan. Hij benadrukt immers dat *“no challenge is more essential”*, waarmee hij een strategische overgang maakt van een gevoelig onderwerp naar een thema waarvoor grotere steun bestaat: *“Americans across the political spectrum supported the use of force against those who attacked us on 9/11.”* Tegelijk erkent hij dat, na tien jaar oorlog, ook dit draagvlak onder druk staat.

Daarom stelt Obama de dreiging nogmaals op scherp: *“As we speak, al Qaeda continues to plot against us.”* Zo wekt hij een gevoel van directe dreiging en angst op, en zoals Aristoteles reeds opmerkte, vereist angst enige hoop op redding, zodat er iets is waarvoor men wil strijden.²⁰ Die hoop vertaalt Obama in een vastberaden belofte, die hij kracht bijzet met een alliteratie: *“We will disrupt, dismantle and defeat al Qaeda.”* Toch biedt hij het publiek ook enige geruststelling: *“Over the last 19 months, nearly a dozen al Qaeda leaders -- and hundreds of al Qaeda's extremist allies -- have been killed or captured around the world.”*

Waar voor Bush de inval in Afghanistan een historisch precedent vormde voor de inval in Irak, wordt de Amerikaanse terugtrekking uit Irak bij Obama het model voor de terugtrekking uit Afghanistan. Hij stelt expliciet: *“As with the surge in Iraq, these forces will be in place for a limited time to provide space for the Afghans to build their capacity and secure their own future.”*

²⁰ Ret. II, 3, 5; 1383a15: “ἀλλὰ δεῖ τινὰ ἐλπίδα ὑπεῖναι σωτηρίας, περὶ οὗ ἀγωνιῶσιν.”

But, as was the case in Iraq, we can't do for Afghans what they must ultimately do for themselves." Obama presenteert dus een soortgelijk plan richting Afghaanse soevereiniteit, waarvan het resultaat ook lonend voor de Amerikanen zal zijn: *"Today, old adversaries are at peace, and emerging democracies are potential partners. New markets for our goods stretch from Asia to the Americas."* Hierin schuilt eveneens een *paradeigma*: landen waarmee de VS ooit conflicten uitvocht, zijn nu handelspartners – en dat perspectief schept hoop dat ook Irak en Afghanistan ooit in die rol kunnen treden.²¹

In tegenstelling tot zijn voorganger Bush, die terroristische tegenstanders vaak portretteerde met moreel beladen termen als *"evil"* of *"terrorist parasites"*, lijkt Obama in deze toespraak te kiezen voor een concretere benoeming van de vijand. Uit zijn verwijzingen naar *"al Qaeda"* en *"extremist allies"* blijkt een bewuste terminologische verschuiving: hij vermijdt demoniserende taal en prefereert in plaats daarvan de betrokken groeperingen in de *War on Terror*. Dat is een soort discursieve de-demonisering die past bij een strategie van *legitimation by rationalization*: door de vijanden te *framen* als objectieve actoren binnen een bestaande geopolitieke constellatie, verleent hij zijn betoog een vorm van legitimiteit die steunt op feitelijkheid in plaats van op morele verontwaardiging (Van Leeuwen 2008: 113-117).

Toch blijft ook Obama's discours niet vrij van *othering*. In plaats van de vijand te demoniseren, bouwt hij vooral een sterk moreel zelfbeeld van Amerika op. Door zichzelf neer te zetten als leider van *"the free world"*, met een unieke verantwoordelijkheid (*"leads among those who are willing to work together to expand freedom and opportunity for all people"*), construeert hij een stilzwijgend moreel contrast tussen de VS en de terroristen. Amerika wordt voorgesteld als voorbeeldnatie – *"the power of America's example"* – om wereldwijd vrijheid en menselijke waardigheid te bevorderen. Dit kadert Obama in een narratief van politieke continuïteit (*"Throughout our history"*), waarmee hij de *strategy of perpetuation* van Bush voortzet door Amerikaans leiderschap te presenteren als een moreel en historisch verankerd gegeven. Die identiteit impliceert dat de Ander, zelfs zonder expliciete demonisering, buiten de sfeer van beschaving valt. Zo blijft er een wij-zij-denken bestaan, zij het op subtielere wijze dan bij zijn voorganger.

b) Binnenlands beleid

Volgens Obama moet de ware strijd voor Amerikaanse welvaart en economisch herstel voortaan op het thuisfront worden gevoerd. Daarbij richt hij zich in de eerste plaats op *"a growing middle class"* als fundament van een gezonde economie. Hij bouwt een redenering op aan de hand van het *topos* van oorzaak en gevolg²²: langdurige militaire uitgaven en politieke besluiteloosheid

²¹ Achteraf gezien bleek ook Obama's optimisme over Afghanistan te hoog gegrepen, aangezien het pas onder president Biden in 2021 zou lukken om de definitieve terugtrekking aan te kondigen (cf. infra).

²² *Ret.* II, 5, 23; 1400a25: "Ἄλλος ἀπὸ τοῦ αἰτίου, ἂν τε ὑπάρχη, ὅτι ἔστι, καὶ μὴ ὑπάρχη, ὅτι οὐκ ἔστιν· ἅμα γὰρ τὸ αἴτιον καὶ οὐ αἴτιον, καὶ ἄνευ αἰτίου οὐθέν ἐστιν."

hebben geleid tot onderinvestering in binnenlandse noden en een oplopend begrotingstekort. Het gevolg daarvan is zichtbaar in de verzwakte positie van de middenklasse: *“too many middle-class families find themselves working harder for less.”*

Hieruit wordt duidelijk dat concrete actie op eigen bodem noodzakelijk is. Obama koppelt hiervoor terug naar de inzet en opofferingen van de Amerikaanse troepen, zoals eerder geschetst in de *narratio*: *“They have met every test that they faced. Now, it’s our turn.”* Met dit *pathos*-argument speelt hij in op een gevoel van solidariteit met de militairen. Het is een retorische strategie die het publiek haast een gevoel van schuld geeft als het niet dezelfde toewijding toont. Daarnaast stelt hij dat elk resultaat inspanning vereist, verwijzend naar *“the dream that a better life awaits anyone who is willing to work for it and reach for it”* – een aantrekkelijke gedachte die niemand zal afwijzen.

Obama’s aanpak krijgt concreet invulling door het voornemen om de Amerikanen weer massaal aan het werk te krijgen. Daarbij presenteert hij een beredeneerd plan dat hem verstandig doet overkomen: hij wil investeren in sectoren die zowel economische groei stimuleren als de toekomst van het land veiligstellen. Dit omvat bijvoorbeeld het verminderen van de afhankelijkheid van buitenlandse olie en het bevorderen van innovatie en ondernemerschap.

Een tweede binnenlandse beleidsfocus betreft de zorg voor veteranen, die Obama niet alleen als morele plicht maar ook als economische investering presenteert. Hij belooft dat hij *“will do whatever it takes to serve our veterans as well as they have served us.”* Na de eerder opgebouwde *pathos*, maakt deze uitspraak het publiek in de context van een economisch precaire situatie waarschijnlijk ontvankelijker voor extra overheidsuitgaven op dit vlak. Obama rechtvaardigt die uitgaven bovendien met de mededeling dat zijn regering al *“one of the largest increases in funding for veterans in decades”* heeft gerealiseerd. Mocht dit nog niet overtuigen, dan versterkt hij zijn appel door te wijzen op concrete medische noden van de veteranen die medelijden opwekken, zoals *“post-traumatic stress disorder and traumatic brain injury”*.

Obama legitimeert deze beleidskeuze via een historisch *paradeigma*, door te verwijzen naar het succes van de oorspronkelijke *GI Bill* na de Tweede Wereldoorlog: *“Just as the GI Bill helped those who fought World War II -- including my grandfather -- become the backbone of our middle class, so today’s servicemen and women must have the chance to apply their gifts to expand the American economy.”* Dit is een voorbeeld van recontextualisatie van oorlogstaal, waarbij de *GI Bill*, oorspronkelijk bedoeld voor de naoorlogse periode na de Tweede Wereldoorlog, nu wordt toegepast op de veteranen van de *War on Terror*. Hiermee verbindt Obama de ervaringen van de twee generaties en plaatst hij de huidige veteranen in een historisch kader, wat zijn betoog zowel logisch als emotioneel versterkt, met een persoonlijke toets door de verwijzing naar zijn eigen grootvader.

4.2.1.5 Peroratio

In het slot van zijn toespraak keert Obama terug naar zijn centrale boodschap: het einde van de gevechtsmissie in Irak (*recapitulatio*). Hij roept daarbij een visueel beeld op van de terugtocht van Amerikaanse troepen, van Bagdad naar Koeweit. Deze keer, zo benadrukt hij, verliep de reis echter anders: *“this time no shots were fired. It was just a convoy of brave Americans, making their way home.”* Het contrast met het begin van de oorlog is duidelijk en roept gevoelens van opluchting op, terwijl het tegelijk de indruk wekt van een vreedzame afsluiting van een langdurig conflict.

Zoals doorheen de hele toespraak, blijft ook in de *peroratio* de controversiële aard van de oorlog grotendeels op de achtergrond. In plaats daarvan maakt Obama de cirkel rond door een laatste keer de nadruk te leggen op de opofferingen van de Amerikaanse troepen, met name het verlies van 55 leden van de *Fourth Stryker Brigade* en meer dan 4.400 Amerikanen die het leven lieten tijdens de missie. Obama versterkt dit *affectus* met een antithese tussen donker en licht: *“They stared into the darkest of human creations -- war -- and helped the Iraqi people seek the light of peace.”* Daarmee krijgt het narratief ook een morele wending: het lijden is niet vergeefs geweest. Obama plaatst de inzet van de troepen bovendien opnieuw in een breder historisch kader door hen te verbinden met een lange traditie van Amerikaanse helden, *“an unbroken line of heroes”*, die gevochten hebben op plaatsen van Lexington tot Kandahar.

In de *peroratio* grijpt Obama de maritieme beeldspraak opnieuw op in een culminerende metafoor: *“Our troops are the steel in our ship of state.”* Waar de eerdere verwijzingen naar *“storms”*, *“rough waters”* en *“shifting tides”* vooral de moeilijke en onvoorspelbare omstandigheden benadrukten, verschuift het perspectief hier naar de Amerikaanse vastberadenheid en sterkte. De natie wordt voorgesteld als een schip dat ondanks de stormen koers weet te houden, dankzij de ruggengraat van haar troepen. Zo wordt de metafoor niet alleen thematisch voortgezet, maar ook afgerond: van storm naar richting, van dreiging naar vertrouwen. Met deze narratieve boog slaagt Obama erin de toespraak coherent en hoopvol af te sluiten.

4.2.2 *Speech on the killing of Osama bin Laden*

4.2.2.1 Historische context

Na zijn aantreden als president van de Verenigde Staten beschouwde Barack Obama het uitschakelen van Osama bin Laden en het verslaan van al Qaeda als één van zijn hoogste prioriteiten. In 2010 leidde intensief inlichtingenwerk van de CIA tot een doorbraak: een mogelijke verblijfplaats van bin Laden in Pakistan. Na maanden van zorgvuldige planning en analyse gaf president Obama uiteindelijk toestemming voor een geheime operatie. Op 1 mei 2011 voerde een eliteteam van de *U.S. Navy SEALs* de missie succesvol uit, waarmee de leider van al Qaeda werd gedood. Nog op dezelfde dag bracht Obama verslag uit in een televisietoespraak vanuit het Witte Huis. De operatie betekende niet alleen het einde van een jarenlange klopjacht, maar vormde ook een symbolisch keerpunt in de *War on Terror*. Bovendien versterkte het de positie van de Democratische Partij in het nationale veiligheidsdebat, waar traditioneel gezien de Republikeinen als sterker werden beschouwd (Eoyang & Khan 2016: 1-2).

4.2.2.2 *Exordium*

Naar goede gewoonte opent Obama zijn toespraak in een directe en eerder sobere stijl – de boodschap is immers krachtig genoeg om de aandacht te trekken (*attentum parare*): “*Tonight, I can report (...) that the United States has conducted an operation that killed Osama bin Laden*”. Door de Verenigde Staten als onderwerp van een actief werkwoord te gebruiken, benadrukt hij meteen de verdienste en daadkracht van zijn land. Hij had ook simpelweg kunnen zeggen dat “*Osama bin Laden is dead*”, maar kiest bewust voor een formulering die de Amerikaanse rol in de actie onderstreept. Hiermee versterkt hij zijn *ethos* van een leider die alles in het werk stelt om de veiligheid van zijn volk te waarborgen (*benevolum parare*).

Obama bereidt zijn publiek reeds voor op de argumentatie door terug te grijpen op het collectieve nationale trauma van 9/11 (*docilem parare*). Met *pathos*-argumenten roept hij zowel de shock als het verdriet van die dag op, om zo de dood van Osama bin Laden reeds te kaderen als een daad van gerechtigheid en nationale zelfverdediging. Hij begint met een antithese – “*a bright September day was darkened*” – en schetst vervolgens in bijna filmische beelden wat op het netvlies van elke Amerikaan gebrand staat: “*hijacked planes cutting through a cloudless September sky*”. Daarbij valt niet alleen de alliteratie van “*cutting*” en “*cloudless*” en van “*September*” en “*sky*” op, maar ook de betekenisvolle woordkeuze. Het gewelddadige “*cutting*” contrasteert namelijk met het onschuldige “*cloudless*”, wat de *pathos* versterkt. Daarna zoomt hij verder in op de persoonlijke verliezen met een tricolon: “*The empty seat at the dinner table. Children who were forced to grow up without their mother or their father. Parents who would never know the feeling of their child’s embrace.*” Zo wekt hij medelijden op en maakt hij tastbaar wat er werkelijk op het spel stond. Op die manier legt hij

in de eerste minuten van zijn toespraak al de morele basis om de raid tegen bin Laden te rechtvaardigen.

4.2.2.3 Narratio

Obama bouwt zijn feitenrelaas chronologisch op rond drie sleutelmomenten: de terreuraanslagen van 11 september 2001, de daaropvolgende jaren van militaire en inlichtingenoperaties, en de nacht waarin Osama bin Laden werd gedood.

Allereerst verwijst hij met formuleringen als *“On September 11, 2001”* en *“On that day”* naar 9/11. Deze verwijzingen dienen niet alleen om het publiek te herinneren aan de aanleiding van Amerika’s zoektocht naar de daders, maar roepen ook een gevoel van nationale eenheid op. Met zinnen als *“We were united in our resolve”* en *“no matter where we came from, what God we prayed to, or what race or ethnicity we were, we were united as one American family”* benadrukt Obama hoe het land, ondanks interne verschillen, toen eensgezind de handen ineen sloeg. Impliciet maakt hij ook duidelijk dat deze eenheid geen uitsluiting van moslims inhield – een nuance die ook president Bush al probeerde aan te brengen in zijn *State of the Union*, waarin hij verwees naar *“Islam’s own rich history, with its centuries of learning, and tolerance and progress.”*

Tegenover deze eendrachtige Amerikaanse identiteit plaatst de president *“Osama bin Laden, who had openly declared war on the United States and was committed to killing innocents in our country and around the globe.”* Opnieuw bouwt hij een wij/zij-tegenstelling op in concrete bewoordingen. De uitspraak leidt tot een ogenschijnlijk logische conclusie: *“And so we went to war against al Qaeda to protect our citizens, our friends, and our allies.”* De redenering die Obama hierbij hanteert, steunt op een *enthymee* dat het deugdelijke *ethos* van Amerika versterkt:

Maior: Als iemand ons de oorlog verklaart en wereldwijd onschuldige burgers probeert te doden, is het gerechtvaardigd om militair tegen diegene op te treden.

Minor: Osama bin Laden verklaarde als leider van al Qaeda de oorlog aan de VS door opdracht te geven voor de terreuraanslagen van 9/11.

Conclusie: Het is gerechtvaardigd om militair op te treden tegen Osama bin Laden.

Van hieruit is het nog maar een kleine stap om het publiek te doen aannemen dat, als militair optreden tot zijn dood leidt, die dood automatisch gerechtvaardigd is en zelfs als een morele overwinning beschouwd mag worden.

Uitdrukkingen als *“Over the last 10 years”* en *“years of painstaking work by our intelligence community”* verwijzen vervolgens naar de periode tussen 9/11 en de uiteindelijke uitschakeling

van bin Laden. In dit deel van de *narratio* benadrukt Obama dan ook wat de VS in dat decennium hebben bereikt. Hij zet deze verwezenlijkingen kracht bij door anaforsch een inclusief ‘we’ te gebruiken, telkens in combinatie met actieve werkwoorden: “*We’ve disrupted terrorist attacks and strengthened our homeland defense*”, “*we removed the Taliban government*” en “*we worked with our friends and allies to capture or kill scores of al Qaeda terrorists.*” Door systematisch te focussen op de eigen verwezenlijkingen en andere aspecten bewust onderbelicht te laten, stuurt Obama het mentale model van zijn publiek: door allerlei successen te benoemen, herkadert hij een problematisch verleden als een opeenvolging van mijlpalen.

Tegelijkertijd erkent hij dat het pad naar succes lang niet altijd vlot verliep: “*Osama bin Laden avoided capture*” en “*al Qaeda continued to operate.*” In de overgang naar zijn eigen presidentschap suggereert Obama echter subtiel een verschil in strategie met zijn voorganger: “*And so shortly after taking office, I directed (...) to make the killing or capture of bin Laden the top priority of our war against al Qaeda*”. Hiermee creëert hij een verstandig *ethos*, aangezien zijn herprioritering al snel tot concrete doorbraken leidde: “*Last February (...) I was briefed on a possible lead to bin Laden.*” Obama lijkt bovendien een sleutelrol op zich te nemen in het uiteindelijke succes: “*I met repeatedly with my national security team*”, “*I determined that we had enough intelligence*” en “*[I] authorized an operation.*”

Na maanden van intensieve voorbereiding kan hij dan ook persoonlijk het resultaat aankondigen: “*Today, at my direction (...) they killed Osama bin Laden.*” Woorden als “*Today*” en “*Tonight*” keren meerdere keren terug in de toespraak om te benadrukken dat deze nacht anders is dan alle andere, aangezien “*justice has been done*” met de dood van bin Laden. Zijn dood wordt immers gekoppeld aan Amerika’s “*most significant achievement*”, waarmee de moord wordt neergezet als een positieve prestatie. Ironisch genoeg positioneren de VS – die zichzelf graag profileren als hoeder van vrijheid en rechtvaardigheid – zich hiermee als uitzondering op de eigen morele principes. Het wordt als vanzelfsprekend beschouwd dat de VS het recht heeft om alles te doen wat nodig is om de natie te verdedigen, zelfs als dat in strijd is met hun fundamentele waarden. Met uitspraken als “*No Americans were harmed*” en “*They took care to avoid civilian casualties*” lijkt Obama dit imago van de VS nog wat te willen oppoetsen.

4.2.2.4 *Argumentatio*

Vervolgens zal Obama beargumenteren waarnaar hij al een hele toespraak opbouwt: de rechtvaardiging van de moord op bin Laden als een daad van nationale zelfverdediging en als een stap vooruit in het bereiken van gerechtigheid voor de duizenden onschuldige Amerikanen die op 9/11 werden vermoord. Deze nadruk op gerechtigheid past in de aristotelische leer: hij merkte immers op dat het doel van de politieke redenaar is om te pleiten voor wat voordelig is

voor de gemeenschap – en gerechtigheid, zo stelt hij, is precies datgene waarvan iedereen beter wordt.²³

Een eerste argument dat de president hiervoor aandraagt is de antithese dat “*bin Laden was not a Muslim leader; he was a mass murderer of Muslims*” en het daaruit vloeiende gevolg dat “*his demise should be welcomed by all who believe in peace and human dignity.*” De redenering bevat een *enthymeem* dat een morele keuze afdwingt:

Maior: Iedereen die in vrede en menselijke waardigheid gelooft, staat achter de dood van een massamoordenaar.

Minor: Osama bin Laden was een massamoordenaar.

Conclusie: Iedereen die in vrede en menselijke waardigheid gelooft, zou achter de dood van Osama bin Laden moeten staan.

Door bin Laden bovendien expliciet te diskwalificeren als geen echte moslimleider maar als iemand die zijn eigen geloofsgroep schade toebrengt, neemt Obama afstand van elke suggestie dat de moord zou voortkomen uit vijandigheid tegenover de islam. Sterker nog: dit gaat niet over religie, dit gaat over menselijkheid. Zo voorkomt hij dat zijn boodschap polariserend werkt en vergroot hij tegelijkertijd het draagvlak bij zijn islamitisch publiek.

Anderzijds wijst de president erop dat “*bin Laden had declared war against Pakistan as well, and ordered attacks against the Pakistani people.*” Tussen de regels door suggereert hij dat de wereld beter af is zonder bin Laden, aangezien niemand kan voorspellen wat er anders had kunnen gebeuren. Deze visie wordt gedeeld door de Pakistaanse president Zardari, die volgens Obama erkent dat “*this is a good and historic day for both of our nations.*” Door deze positieve interpretatie te presenteren als internationale consensus, normaliseert Obama de actie als gerechtigheid, terwijl hij lijkt te veronachtzamen dat het evenzeer om een moord gaat.

Obama ondersteunt zijn voorstelling van het ethisch handelen van Amerika verder met de uitspraak: “*The American people did not choose this fight. It came to our shores*”. Hiermee positioneert hij de VS als slachtoffer sinds 9/11, als een natie die zich enkel verdedigt wanneer dat absoluut noodzakelijk is. Toch is hij duidelijk dat zodra de grens is overschreden, Amerika niet zal aarzelen: “*We will be relentless in defense of our citizens and our friends and allies. We will be true to the values that make us who we are.*” Opnieuw lijkt er echter een discrepantie te zijn tussen de ideale waarden die de VS prediken en de daadwerkelijke acties die ze ondernemen.

²³ Ret. I, 2, 6; 1362b16: “καὶ τὸ δίκαιον” συμφέρον γάρ τι κοινὴ ἐστίν.”

4.2.2.5 Peroratio

Na zijn dankwoord aan iedereen die bijdroeg aan het slagen van de missie, richt Obama zich tot slot rechtstreeks tot de families van de slachtoffers van 9/11: *“Finally, let me say to the families who lost loved ones on 9/11 that we have never forgotten your loss, nor wavered in our commitment to see that we do whatever it takes to prevent another attack on our shores.”* Daarmee herhaalt hij nadrukkelijk een belofte die sinds 2001 centraal staat in het Amerikaanse veiligheidsdiscours: de onvoorwaardelijke inzet om nieuwe aanslagen te voorkomen. De dood van bin Laden wordt binnen die belofte voorgesteld als een belangrijke mijlpaal – een concrete stap in de richting van veiligheid, en bijgevolg een echte verdienste binnen de bredere *War on Terror*.

Eveneens bewerkstelligt Obama het *affectus* van zijn toespraak met een laatste beroep op het *pathos* van nationale eenheid. Wanneer hij zegt: *“And tonight, let us think back to the sense of unity that prevailed on 9/11”*, roept hij het collectieve gevoel op dat Amerika na de aanslagen tijdelijk wist te verenigen. Impliciet klinkt hierin mee dat deze eenheid destijds ook werd gedragen door een gedeeld verlangen naar gerechtigheid en vergelding. Evenwel toont Obama zich realistisch: hij erkent dat de eensgezindheid sindsdien is afgebrokkeld (*“I know that it has, at times, frayed”*). Toch ziet hij dit symbolische moment als een kans om die nationale verbondenheid nieuw leven in te blazen.

Met zinnen als *“But tonight, we are once again reminded that America can do whatever we set our mind to”* heractiveert hij dan ook het idee van de Amerikaanse daadkracht en vastberadenheid. Hij verbindt deze gebeurtenis met grotere historische en morele verwezenlijkingen: *“the pursuit of prosperity,” “the struggle for equality,”* en *“our commitment to stand up for our values abroad.”* Door die grondslagen van de natie in de slotzin te herhalen (*“one nation, under God, indivisible, with liberty and justice for all”*), wordt voor een laatste keer duidelijk waarom nationale zelfverdediging zo belangrijk was.

4.3 Toespraken president Donald Trump

4.3.1 *Address to the Nation on Afghanistan and South Asia*

4.3.1.1 Historische context

Op 21 augustus 2017 hield president Donald Trump een televisietoespraak vanuit de militaire basis Fort Myer in Arlington, waarin hij de nieuwe Amerikaanse strategie voor Afghanistan aankondigde. De toespraak vond plaats op een cruciaal moment in een conflict dat toen al zestien jaar aan de gang was en inmiddels de langste oorlog in de Amerikaanse geschiedenis was geworden. De Amerikaanse interventie begon in 2001 met als doel de Taliban te verdrijven en al Qaeda hun “*safe haven*” te ontnemen.²⁴ Toch bleef de situatie in het land complex en gewelddadig. Hoewel president Obama in 2014 een formeel einde aankondigde van de Amerikaanse gevechtsmissie, bleven Amerikaanse troepen actief ter ondersteuning van het Afghaanse leger. In 2017 hadden de Taliban nog steeds een stevige greep op delen van het land, en aan Amerikaanse kant sprak men van een militaire patstelling. Trump had zich in het verleden echter kritisch uitgelaten over de Amerikaanse betrokkenheid bij de oorlog; hij pleitte voor een terugtrekking van de troepen en een heroriëntatie op binnenlandse kwesties, in lijn met zijn *America First*-politiek. Desondanks liet hij kort voor zijn toespraak via Twitter weten dat er eindelijk een beslissing was genomen over het verdere buitenlandse beleid in Afghanistan (Diaz 2017).

4.3.1.2 *Exordium*

Nog vóór hij aan zijn toespraak begint, richt Trump zich dankbaar tot zijn publiek – in het bijzonder de militairen op Fort Myer en thuis: “*Most especially, thank you to the men and women of Fort Myer and every member of the United States military at home and abroad.*” Een functionele opening, gezien zijn doel om steun te creëren voor een nieuwe strategie in een langdurige oorlog. Door vervolgens zijn medeleven te betuigen aan de nabestaanden van de dodelijke aanvaring met een Amerikaans oorlogsschip eerder die dag, toont de president zich alvast als een empathisch leider (*benevolum parare*).

Trump lijkt daarna de directe en eenvoudige opening van zijn voorganger over te nemen: “*I am here tonight to lay out our path forward in Afghanistan and South Asia.*” Aangezien hij tijdens zijn campagne openlijk kritiek uitte op de Afghanistan-missie, zijn de toehoorders nu extra alert (*attentum parare*): zal hij daadwerkelijk de troepen terugtrekken zoals beloofd?

Vooraleer hij inhoudelijk ingaat op de strategie, brengt Trump echter eerst een uitgebreid eerbetoon aan de Amerikaanse troepen. Met *pathos*-argumenten speelt hij in op gevoelens van trots en eerbied voor de militairen, onder meer door gebruik te maken van het *founding fathers*-

²⁴ Formulering uit de toespraak van G.W. Bush op 20 september 2001: “*And we will pursue nations that provide aid or safe haven to terrorism.*”

topos – een middel dat ook Bush aanwendde om de nationale identiteit te versterken: “*Since the founding of our republic, our country has produced a special class of heroes whose selflessness, courage, and resolve is unmatched in human history.*” Daarbij geeft hij een positieve invulling aan het ultieme offer van militairen: sterven voor het vaderland wordt niet als verlies gepresenteerd, maar als een eeuwige bijdrage aan de natie – in Trumps woorden: “*in their deeds they achieved total immortality.*”

Na de lof volgt een oproep: “*By following the heroic example of those who fought to preserve our republic, we can find the inspiration our country needs to unify, to heal, and to remain one nation under God.*” Dit appel op saamenhorigheid wordt versterkt door herhalingen en parallellismes, bijvoorbeeld in de formuleringen “*as one team, with one shared mission, and one shared sense of purpose*” of “*When one part of America hurts, we all hurt. And when one citizen suffers an injustice, we all suffer together.*”

Het idee van een burgerlijke wederdienst doet bovendien denken aan de *narratio* van Obama in zijn toespraak over de beëindiging van de gevechtsmissie in Irak. Trump hanteert een vergelijkbare logica: de militairen vormen het voorbeeld voor nationale eenheid – als zij het kunnen, moeten wij het ook kunnen. Toch is er een belangrijk verschil in functionaliteit. Bij Obama dienen de offers en prestaties van de militairen als bewijs dat het doel is bereikt: de missie in Irak kan eervol worden afgesloten. De lof voor het leger legitimeert daar het beëindigen van de militaire inzet. De militairen hebben hun plicht gedaan, nu is het aan de burgers om de draad op te nemen – sociaal, economisch, nationaal. Bij Trump daarentegen is de situatie omgekeerd: de militairen hebben al enorme offers gebracht, maar de overwinning is nog niet behaald. Daardoor krijgt de lof een andere functie: ze benadrukt niet de afsluiting, maar de onvoltooidheid van het project. En precies dat rechtvaardigt de voortzetting van de oorlog: stoppen zou betekenen dat de offers voor niets zijn geweest. Door verder te zeggen dat “*horrors on the scale of September 11th (...) have not been repeated on our shores*”, koppelt hij het uitblijven van nieuwe aanslagen direct aan het optreden van het Amerikaanse leger. Daarmee geeft hij het publiek een reden om te geloven dat de oorlog ‘werkt’ – dat de offers, hoe zwaar ook, een doel dienen: bescherming van het thuisland. Zo bereidt de president zijn publiek geleidelijk voor op de argumenten die hij zal gebruiken om de voortzetting van het conflict te legitimeren (*docilem parare*).

Trump laat in het *exordium* ook al duidelijk de populistische toon doorschemeren die zijn retoriek zal kenmerken. Hij gebruikt geregeld parenthetische toevoegingen of tussenwerpsels waarin hij subjectieve accenten legt op anders neutrale uitspraken. Voorbeelden hiervan zijn: “*As we send our bravest to defeat our enemies overseas – and we will always win – let us find the courage to heal our divisions within*” en “*horrors on the scale of September 11th – and nobody can ever forget that – have not been repeated on our shores.*” Zulke zinswendingen

imiteren spontane spreektaal en wekken de indruk dat hij rechtstreeks en ongefilterd tot het publiek spreekt, wat zijn imago als ‘man van het volk’ versterkt.

4.3.1.3 Narratio

In de *narratio* schuift Trump het probleem naar voren waar hij in het *exordium* al op aanstuurde: een uitzichtloze oorlog en de daaruit voortvloeiende oorlogsmoeheid (“*nearly 16 years after the September 11th attacks, after the extraordinary sacrifice of blood and treasure, the American people are weary of war without victory*”). Trump verklaart zich echter solidair met zijn volk – “*I share the American people’s frustration*” – en uit vooral scherpe kritiek op het eerdere beleid van “*rebuilding countries in our own image.*” Daarmee positioneert hij zich nadrukkelijk tegenover zijn voorgangers Bush en Obama. Dat versterkt Trumps populistische imago: hij presenteert zich als de spreekbuis van het volk die de ‘fouten van het *establishment*’ rechtzet (Busby et al. 2019: 617). Qua profilering contrasteert dit sterk met Obama, die zich in zijn Iraktoespraak weliswaar ook distantieerde van Bush, maar tegelijk naar verzoening streefde: “*It’s well known that he and I disagreed about the war from its outset. Yet no one can doubt President Bush’s support for our troops, or his love of country and commitment to our security.*”

Daarom benadrukt Trump dat hij direct na zijn aantreden een koerswijziging in gang heeft gezet: “*shortly after my inauguration, I directed (...) to undertake a comprehensive review of all strategic options in Afghanistan and South Asia.*” De uiteindelijke beslissing om in Afghanistan te blijven presenteert hij niet als impulsief, maar als het resultaat van grondige overweging: “*I studied Afghanistan in great detail and from every conceivable angle.*” Daarbij schetst hij ook een persoonlijk leerproces: “*My original instinct was to pull out (...) But all my life I’ve heard that decisions are much different when you sit behind the desk in the Oval Office.*” Door openlijk zijn eerdere standpunt te erkennen, is hij zijn critici een stap voor en voorkomt hij dat de beleidskeuze als inconsequent wordt gezien. Tegelijkertijd versterkt hij zijn *ethos* als een president die niet halsstarrig vasthoudt aan zijn oorspronkelijke visie, maar bereid is zijn standpunt bij te stellen in het licht van verantwoordelijkheid.

De *narratio* mondt uit in een opsomming van “*three fundamental conclusions*”, die in de *argumentatio* verder worden uitgewerkt: de missie verdient een waardige afronding, een overhaaste terugtrekking zou nadelig zijn, en de regio rond Afghanistan is daarvoor bovendien nog te instabiel.

4.3.1.4 *Argumentatio*

a) Voortzetting van de missie in Afghanistan

In het eerste deel van zijn *argumentatio* tracht Trump zijn publiek te overtuigen van de noodzaak om voorlopig in Afghanistan te blijven. Zijn eerste argument sluit direct aan bij de militaire lofrede uit het *exordium*: “*our nation must seek an honorable and enduring outcome worthy of the tremendous sacrifices that have been made.*” Hiermee vertaalt hij de eerder opgeroepen *pathos* naar een concreet doel: de VS moet een uitkomst nastreven die de offers van de soldaten zin geeft.

Anderzijds waarschuwt de president dat een overhaaste terugtrekking rampzalige gevolgen zou hebben. Hij onderbouwt dit met een paradeigmatische verwijzing naar het machtsvacuüm dat ontstond na de terugtrekking uit Irak: “*In 2011, America hastily and mistakenly withdrew from Iraq. As a result, our hard-won gains slipped back into the hands of terrorist enemies.*” De redenering luidt dat het voortijdig beëindigen van militaire betrokkenheid niet leidt tot stabiliteit, maar juist ruimte schept voor extremistische groeperingen om terrein te winnen – zoals destijds gebeurde met de opkomst van ISIS. Trump concludeert: “*We cannot repeat in Afghanistan the mistake our leaders made in Iraq.*” Hiermee speelt hij in op een terugkerend populistisch motief in zijn retoriek: het aanwijzen van de tekortkomingen van voorgangers die de samenleving hebben benadeeld, en het toeschrijven van dat falen aan het bewuste handelen van de heersende elites (Busby et al. 2019: 618). Hij presenteert zichzelf wat verder in de toespraak dan ook als hun tegenpool aan de hand van een directe, onomwonden vorm van zelfkarakterisering: “*I’m a problem solver.*”

Trump maakt erna gebruik van geopolitieke *re-scaling* om de dreiging te versterken en zo in te spelen op de angst van zijn publiek: “*Today, 20 U.S.-designated foreign terrorist organizations are active in Afghanistan and Pakistan.*” Door vervolgens te verwijzen naar “*last week’s vile, vicious attack in Barcelona*”²⁵, verschuift hij de focus naar een recent westers doelwit, dat voor het Amerikaanse publiek bovendien dichterbij komt. Dit creëert een escalatie van de dreiging, waarbij de risico’s zowel in het Midden-Oosten als het Westen aanwezig zijn. Hiermee stuurt Trump zijn publiek naar de enige logische conclusie: terugtrekking uit Afghanistan is geen verantwoord alternatief.

In zijn beschrijving van de vijand past de president een strategie toe die sterk afwijkt van die van zijn voorgangers. Waar Bush het terrorisme in ideologische termen kaderde (als een strijd tussen goed en kwaad) en Obama strategisch sprak over concrete vijanden, kiest Trump voor een opvallend affectief en vernederend vijandbeeld. Zijn taalgebruik is opvallend informeel, affectief en denigrerend: “*They are nothing but thugs, and criminals, and predators, and – that’s*

²⁵ Op 17 augustus 2017 werd een terroristische aanslag gepleegd op de *Ramblas* in Barcelona, waarbij 15 doden vielen. De aanval werd opgeëist door ISIS (De Standaard, 10 november 2020).

right – losers.” Deze vorm van *othering* is minder abstract en beleidsmatig, en sluit aan bij wat Aristoteles over het bespelen van vijandschap opmerkt: om iemand te haten is het al genoeg dat hem bepaalde eigenschappen worden toegeschreven.²⁶ Dit past eveneens binnen een populistische stijl, aangezien ‘ressentiment’ in belangrijke mate het emotionele discours van rechtspopulisten kleurt (Wodak 2017: 562). Zo positioneert hij zichzelf als een president die er geen doekjes om windt, maar ‘de dingen zegt zoals ze zijn’ – zonder nuance, maar mét retorisch effect.

b) De nieuwe strategie

Nu Trump zijn publiek heeft overtuigd van de noodzaak om in Afghanistan te blijven, kondigt hij aan dat de strategie “*will change dramatically*”. In het tweede deel van de *argumentatio* presenteert de president daarom een reeks concrete beleidsmaatregelen die de koerswijziging zullen ondersteunen.

Een kernpijler van het nieuwe beleid is de verschuiving van een tijdgebonden benadering naar een aanpak die wordt gestuurd door de omstandigheden op het terrein. De president heeft daar een goede reden voor: “*America’s enemies must never know our plans or believe they can wait us out.*” Het gevaar van een tijdgebonden aanpak schuilt volgens Trump in haar voorspelbaarheid, wat hij onderbouwt met een *enthymem*:

Maior: Vijanden zijn het zwakst als ze weinig info hebben over de tegenstander.

Minor: Tijdsgebonden plannen geven vijanden info.

Conclusie: We moeten vermijden om concrete tijdslijnen publiek te maken, want dit versterkt de strategische positie van de vijand.

Daarmee keert hij de logica om: onvoorspelbaarheid is net een strategisch voordeel. Dit benadrukt hij stilistisch met een inversie: “*I will not say when we are going to attack, but attack we will.*”

Een tweede pijler van Trumps nieuwe strategie is de integratie van diplomatieke, economische en militaire middelen om de missie tot een succesvol einde te brengen. Hij benadrukt echter dat deze geïntegreerde aanpak niet betekent dat Amerika opnieuw zal inzetten op “*nation building*”. Daarmee sluit hij aan bij de visie van Obama, die stelde dat “*Only Iraqis can build a democracy within their borders.*” Waar Obama dit standpunt onderbouwde met een moreel-democratisch argument, kiest Trump voor een meer pragmatische insteek: “*We are not nation-building again. We are killing terrorists.*” Zijn nadruk ligt op effectiviteit en resultaat, eerder dan op idealistische hervormingen. Door de woorden “*not again*” presenteert hij het falen van eerdere pogingen als een *paradeigma*: natievorming heeft in het verleden niet gewerkt, en zal

²⁶ *Ret.* II, 3, 4; 1382a31: “ἐχθρα δὲ καὶ ἄνευ τῶν πρὸς ἑαυτὸν· ἐὰν γὰρ ὑπολαμβάνωμεν εἶναι τοιόνδε, μισοῦμεν.”

dat nu evenmin doen. Trump profileert zich hiermee opnieuw als een realist die breekt met de naïeve idealen van vorige presidenten, en zich richt op het reële probleem: het uitroeien van terroristen.

Een andere leidraad in de strategie is het principe van wederkerigheid in internationale samenwerking. Zo herziert Trump bijvoorbeeld de relatie met Pakistan. Met de uitspraak “*We have been paying Pakistan billions and billions of dollars at the same time they are housing the very terrorists that we are fighting*” wekt Trump verontwaardiging op bij zijn publiek; een *pathos*-argument dat Aristoteles omschrijft als ‘pijn om onverdiend succes’²⁷: Pakistan profiteert van Amerikaans belastinggeld, terwijl het de tegenpartij faciliteert. Een vergelijkbare logica past hij toe op India. Als belangrijke handelspartner wordt het land namelijk aangemoedigd meer bij te dragen aan de missie in Afghanistan: “*India makes billions of dollars in trade with the United States, and we want them to help us more with Afghanistan, especially in the area of economic assistance and development.*” Het onderliggende *enthymeem* is helder:

Maior: Wie veel voordeel haalt uit handel met een land, moet ook bijdragen aan de strategische doelen van dat land.

Minor: India verdient miljarden aan handel met de VS.

Conclusie: India moet economisch meer bijdragen aan de missie in Afghanistan.

In beide gevallen positioneert Trump zich als een leider die durft breken met de *status quo* en geen genoegen neemt met halfslachtige bondgenootschappen.

Daarnaast onderstreept hij het belang van een grotere militaire slagkracht en meer beslissingsruimte voor bevelhebbers op het terrein. Amerikaanse troepen moeten beschikken over “*the necessary tools and rules of engagement*” om doeltreffend en snel te kunnen opereren. Trump breekt daarom expliciet met het micromanagement vanuit Washington: “*Micromanagement from Washington, D.C. does not win battles. They are won in the field.*” Dit *topos* van autoriteit op basis van ervaring baseert zich op een *enthymeem*:

Maior: Oorlog moet geleid worden door wie de realiteit op het terrein kent.

Minor: Ervaren bevelhebbers kennen die realiteit, politici vanop afstand niet.

Conclusie: De autoriteit voor beslissingen moet bij de bevelhebbers op het terrein liggen.

²⁷ Ret. II, 3, 9; 1386b1: “τῷ γὰρ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις κακοπραγίαις”

Trump zet zijn argument bovendien kracht bij door te benadrukken dat deze aanpak al tot belangrijke resultaten heeft geleid: *“we are already seeing dramatic results (...), including the liberation of Mosul.”*

Tot slot maakt hij andermaal duidelijk dat de VS afstapt van de idealistische natievorming en kiest voor een koers van *“principled realism”*: het beschermen van Amerikaanse belangen en samenwerking op basis van gedeelde doelen. Hij stelt daarbij dat hij *“will no longer use American military might to construct democracies in faraway lands or try to rebuild other countries in our own image.”* Hoewel hij die keuze moreel aankleedt – *“Afghans will secure and build their own nation”* – is de onderliggende motivatie helder: geen eindeloze oorlogen meer, maar concrete resultaten die ook Amerika ten goede komen. Uitspraken als *“Our patience is not unlimited”* en *“Those days are now over”* onderstrepen die resultaatsgerichte benadering. Zijn beleid weerspiegelt zo de kern van de *Make America Great Again*-retoriek: minder buitenlandse inmenging en meer nationale focus.

4.3.1.5 Peroratio

Aan het einde van zijn toespraak herhaalt Trump de kernpunten van zijn betoog, waarbij hij de missie in Afghanistan als een nobele strijd voorstelt die het Amerikaanse volk al generaties lang kenmerkt: *“In every generation, we have faced down evil, and we have always prevailed.”* Hij moedigt de Amerikanen aan om vol te houden, met de belofte dat de uiteindelijke overwinning de offers waard zal zijn. Deze overwinning ziet hij vooral als een beloning voor het leger: *“we must achieve an honorable and enduring outcome worthy of the enormous price that so many have paid.”* Daarmee vormt de *peroratio* het sluitstuk van een thematische rode draad doorheen de hele toespraak: de gedachte dat de voortzetting van het conflict niet zomaar een strategische keuze is, maar een morele verplichting tegenover zij die hun leven gaven.

Om de *recapitulatio* emotioneel te versterken roept Trump nogmaals gevoelens van eerbied voor het leger en nationale eenheid op. Dit bewerkstelligt hij bijvoorbeeld met een hyperbolische verwijzing naar Arlington National Cemetery: *“There is more courage, sacrifice, and love in those hallowed grounds than in any other spot on the face of the Earth.”* Door anaforische herhalingen met een inclusief ‘we’ als *“We must unite (...) We must restore (...) We must achieve”* activeert hij een collectief verantwoordelijkheidsgevoel, waarbij een eerbaar einde aan de oorlog ook als een binnenlandse opdracht wordt gepresenteerd. De slotzin – *“We will push onward to victory with power in our hearts, courage in our souls, and everlasting pride”* – is een tricolon die niet alleen hoop en trots oproept, maar ook een belofte inhoudt: de offers van vandaag zullen resulteren in een duurzame nationale erfenis.

4.3.2 *Statement on the death of Abu Bakr al-Baghdadi*

4.3.2.1 Historische context

Op 27 oktober 2019 kondigde president Trump vanuit het Witte Huis aan dat Abu Bakr al-Baghdadi, de leider van terreurorganisatie Islamitische Staat, was omgekomen tijdens een Amerikaanse militaire operatie in het noordwesten van Syrië. Baghdadi, die in 2014 een kalifaat had uitgeroepen in delen van Irak en Syrië, leidde de jihadistische groepering die verantwoordelijk was voor talloze wrede daden en wereldwijde terreuraanslagen. Hoewel het fysieke kalifaat eerder dat jaar was ingestort, bleven IS-militanten actief in de regio en daarbuiten. De dood van Baghdadi werd gezien als een belangrijke overwinning voor Trump, die op dat moment onder vuur lag vanwege zijn besluit om Amerikaanse troepen uit Noord-Syrië terug te trekken en geconfronteerd werd met een afzettingsonderzoek door de Democraten (BBC, 28 oktober 2019).

4.3.2.2 *Exordium*

Net zoals Obama in zijn toespraak over de dood van Osama bin Laden, opent Trump met de centrale boodschap (*attentum parare*): de leider van een grote terroristische organisatie is gedood door Amerikaanse troepen (“*Last night, the United States brought the world’s number one terrorist leader to justice*”). Direct daarna volgt er *framing* van de vijand aan de hand van superlatieven (“*the most ruthless and violent terror organization anywhere in the world*”), waarmee hij onmiddellijk de raid legitimeert.

Toch verschillen de accenten in beide *exordia*. Obama presenteerde de raid voornamelijk als een daad van nationale zelfverdediging en gerechtigheid, waarbij de dood van bin Laden werd *geframed* als een morele afsluiting van de tragedie van 9/11 en als een middel om de Amerikaanse natie te helpen herstellen van het immense verlies. Bij Trump ligt de nadruk anders: hoewel Baghdadi een grote vijand was, mist hij natuurlijk de symbolische en historische lading die bin Laden had voor Amerikanen. Het *exordium* richt zich daarom niet op de dreiging die Baghdadi vormde, noch op het lijden van de slachtoffers die door ISIS werden getroffen. In plaats daarvan staat de operatie centraal: de uitvoering van de missie, het lef van de troepen en de verheerlijking van het succes. De president plaatst hierbij zijn eigen rol centraal: het elimineren van Baghdadi was de “*top national security priority*” van zijn regering, en hij volgde de missie persoonlijk (“*I got to watch much of it*”) (*benevolum parare*). De raid zelf presenteert hij als “*dangerous and daring*”, maar werd toch “*accomplished in grand style*”. De slachtoffers en de impact van de terreurdaden blijven op deze manier voorlopig op de achtergrond, terwijl de nadruk volledig ligt op de triomf. Hiermee bereidt hij zijn publiek voor op het verdere verloop van de toespraak, waarbij Baghdadi in contrast zal komen te staan met het Amerikaanse heroïsme (*docilem parare*).

4.3.2.3 Narratio

Voor het feitenrelaas geeft Trump een opvallend gedetailleerde en gekleurde beschrijving van de operatie, iets wat in de toespraak van Obama volledig ontbrak. Zijn verhaal begint met de geruststellende mededeling dat er geen Amerikaanse slachtoffers zijn gevallen (*“No personnel were lost in the operation”*), waarmee hij de indruk wekt van een succesvolle en professioneel uitgevoerde missie. Vervolgens verschuift de focus naar een hyperbolische weergave van Baghdadi's laatste momenten: hij vluchtte een doodlopende tunnel in, *“whimpering, crying and screaming all the way”*. Nadat *“our dogs chased him down”*, blies Baghdadi zichzelf en drie kinderen op. Trump schuwt niet om het gruwelijke resultaat plastisch te schetsen: *“His body was mutilated by the blast.”* Deze theatrale stijl ontnemt Baghdadi elke schijn van heldhaftigheid die men van een leider zou verwachten, en portretteert hem in plaats daarvan als een laffe en paniekerige figuur – in schrill contrast met de professionaliteit van de Amerikaanse troepen. Trump verzekert hiermee dat Baghdadi op de gruwelijke manier stierf die hij zijn slachtoffers zelf toewenste: *“The thug who tried so hard to intimidate others spent his last moments in utter fear.”* Hiermee lijkt hij te verwijzen naar het bijbelse principe van ‘oog om oog, tand om tand’.

Hoewel Quintilianus opmerkte dat geen enkel feitenrelaas volledig objectief is²⁸, drijft Trump dit tot het extreme en balanceert hij zelfs op het randje van desinformatie. Zo verklaarden de minister van Defensie, de voorzitter van de *Joint Chiefs of Staff* en de regionale commandant die toezicht hield op de operatie, dat zij geen idee hadden waar de president het over had met zijn vernederende beschrijving van Baghdadi's laatste minuten. Presidentieel historicus Mark K. Updegrove merkt op dat geen van Trumps voorgangers zo losjes met de waarheid zou zijn omgesprongen bij een gebeurtenis van dergelijk historisch belang. De dood van Osama bin Laden werd door Obama bijvoorbeeld met plechtigheid en terughoudendheid behandeld (Baker & Schmitt 2019). Door in het *exordium* echter te verklaren dat hij *“got to watch much of it”*, positioneerde hij zichzelf als een betrouwbare bron. Daarmee versterkte hij op voorhand al de geloofwaardigheid van zijn *narratio*, ook al bleek die achteraf grotendeels verzonnen te zijn.

Tegelijkertijd bevat Trumps *narratio* elementen die de morele superioriteit van de VS onderstrepen. Terwijl de Amerikaanse troepen elf kinderen wisten te redden (*“Eleven young children were moved out of the house and are uninjured”*), sleurde Baghdadi drie kinderen mee de dood in (*“killing himself and the three children”*). Door te benadrukken dat het Amerikaanse geweld uitsluitend gericht was op ISIS-strijders (*“a large number of Baghdadi's fighters and companions were killed with him”*) en dat onschuldige levens werden gespaard, wordt het gebruik van dodelijk geweld ethisch gelegitimeerd. Het lijden van Baghdadi wordt zo niet als problematisch gepresenteerd, maar als verdiend en efficiënt. Dit sluit aan bij wat Aristoteles

²⁸ *Inst. IV, 2, 31: Narratio est rei factae aut ut factae utilis ad persuadendum expositio*

niet meer als het oproepen van woede, maar als het cultiveren van haat zou beschrijven: gericht op de volledige vernietiging van de gehate vijand, zonder ruimte voor medelijden of nuance.²⁹

Daarnaast claimt Trump dat tijdens de actie belangrijke inlichtingen werden buitgemaakt: “*we took highly sensitive material and information from the raid*”. Door dat te koppelen aan “*ISIS origins*” en “*future plans*”, suggereert hij dat potentiële dreigingen zijn geneutraliseerd, en positioneert hij de operatie als een noodzakelijke stap binnen de bredere strijd tegen terrorisme – een centraal doel van de toespraak.

4.3.2.4 Argumentatio

Dit werkt Trump al meteen aan het begin van zijn betoog uit: de raid tegen Baghdadi is volgens hem geen eenmalige vergeldingsactie, maar onderdeel van een voortdurend antiterrorisme-project (“*Our reach is very long*”). Door bovendien te verwijzen naar de eerdere eliminatie van “*Hamza bin Laden, the very violent son of Osama bin Laden*”, presenteert hij de VS als een macht die systematisch en onophoudelijk terroristen opspoot en uitschakelt. Retorisch draagt dit enerzijds bij aan zijn ondernemende *ethos*, anderzijds houdt het het publiek waakzaam en gemobiliseerd, door te benadrukken dat de strijd tegen terreur nog lang niet voorbij is. Het beeld van de wrekende natie die terroristen geen rust gunt, werkt hij verder uit (“*Terrorists (...) should never sleep soundly, knowing that we will completely destroy them*”) en verbindt hij aan een goddelijke rechtvaardiging (“*They will not escape the final judgment of God*”), waarmee hij zijn bijbelse stijl verder zet.

Een andere belangrijke functie van de *argumentatio* is de morele legitimering van Baghdadi's dood, die hij onderbouwt door uitvoerig de gruweldaden van ISIS onder Baghdadi's leiding te benoemen. Trump somt concrete, herkenbare misdaden op – de moorden op Amerikaanse journalisten en hulpverleners, de executie van een Jordaanse piloot, de genocide op Jezidi's en de gedwongen religieuze bekingen – om Baghdadi neer te zetten als de belichaming van ultieme verdorvenheid (“*[they] rank ISIS among the most depraved organizations in the history of our world*”). In zijn typerende stijl schuwt Trump opnieuw de gruwelijke details niet; hij verwijst onder meer naar slachtoffers “*burned alive in a cage*” en de gekende “*orange suits prior to many beheadings*”. Dit benut hij als *pathos*-argument: hij wekt medelijden op met de slachtoffers en voedt gevoelens van afschuw en haat tegenover Baghdadi. Opnieuw schetst hij hierbij een tegenstelling tussen ‘wij’ – “*innocent Americans*” of “*a wonderful young man*” – en ‘zij’ – de “*losers*”, “*very frightened puppies*” en “*hardcore killers*” van ISIS. Baghdadi zelf wordt consequent afgeschilderd als een “*sick and depraved man*”, “*vicious and violent*”, een lafaard die zijn eigen misdaden trots omarmde. Uiteindelijk leidt Trump de opgeroepen verontwaardiging naar een heldere en positieve conclusie: Baghdadi verdiende het om te

²⁹ Ret. II, 3, 4 ; 1382a31: “ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται, ὁ δὲ μισῶν οὐ. καὶ ὁ μὲν πολλῶν ἄν γενομένων ἐλεήσειεν, ὁ δ' οὐδενός· ὁ μὲν γὰρ ἀντιπαθεῖν βούλεται ὃ ὀργίζεται, ὁ δὲ μὴ εἶναι.”

sterven, en de wijze waarop – *“as a coward, running and crying”* – maakt zijn dood des te bevredigender voor de Amerikaanse honger naar wraak.

4.3.2.5 Peroratio

In het beknopte slot herhaalt Trump twee belangrijke punten die men van deze operatie moet onthouden. Ten eerste benadrukt hij opnieuw het principe van wedervergelding: *“A brutal killer”* is *“violently”* geëlimineerd. Hij kreeg wat hij verdiende, en Trump drukt dit op theatrale wijze uit met een anaforische herhaling: *“He died like a dog. He died like a coward.”*

Hieruit concludeert de president dat dit *“a great night for the United States and for the world”* is. Hij stelt dat Baghdadi nu niet langer onschuldige slachtoffers kan maken, en sluit af met een positieve noot: *“The world is now a much safer place.”*

4.4 Toespraak president Joe Biden

4.4.1 *Remarks on Afghanistan*

4.4.1.1 Historische context

In april 2021 kondigde president Biden aan dat de VS zich definitief uit Afghanistan zouden terugtrekken, met 11 september als symbolische deadline. Het markeerde het einde van twee decennia militaire aanwezigheid, die begon met de bestrijding van terreurgroepen maar zich al snel ontwikkelde tot een natievormingsmissie zonder afgebakende doelstellingen. Als vicepresident was Biden al kritisch geweest over de Amerikaanse betrokkenheid, en als president erfde hij zowel een slepende oorlog als het akkoord dat Trump in 2020 met de Taliban sloot en een onvoorwaardelijke terugtrekking voorschreef. In augustus nam de terugtrekking echter een ingrijpende wending: de Taliban grepen de macht en de Afghaanse regering vluchtte het land uit. Wat volgde was een chaotische evacuatie die leidde tot hevige binnenlandse en internationale kritiek. In zijn toespraak van 16 augustus reageert Biden op deze gebeurtenissen. De Amerikaanse missie werd formeel afgerond op 31 augustus (Vinjamuri 2022: 3-5).

4.4.1.2 *Exordium*

Biden opent zijn toespraak op retorisch sobere wijze (*“I want to speak today”*), in de traditie van eerdere presidenten zoals Obama en Trump bij het bespreken van lopende oorlogen. De aandacht van het publiek wordt vooral gegrepen door de actualiteit van het onderwerp, met urgente verwijzingen naar de *“unfolding situation”* en *“rapidly evolving events”* – omstandigheden waarin het volk zijn blik richt op de president (*attentum parare*).

In een verder beknopt *exordium* maakt Biden direct duidelijk waar het om draait: de recente ontwikkelingen in Afghanistan en hun implicaties voor de Amerikaanse terugtrekking, waarvan hij direct aangeeft dat deze onverminderd zal doorgaan: *“to execute the plans we had put”* (*docilem parare*). Tegelijkertijd positioneert hij zichzelf als betrokken leider: *“My national security team and I have been closely monitoring the situation”* (*benevolum parare*). Voordat hij overgaat tot verdere uitleg, kondigt hij aan stil te zullen staan bij *“how we got here and what America’s interests are”*, waarmee hij de brug slaat naar de *narratio*.

4.4.1.3 *Narratio*

In een relatief uitgebreid feitenrelaas biedt Biden zijn publiek een overzicht van de gebeurtenissen van de afgelopen twintig jaar en schetst hij hoe de huidige situatie is ontstaan. Hij opent met een terugverwijzing naar 9/11 – inmiddels twee decennia geleden, maar nog steeds een collectief trauma dat de Amerikaanse inval destijds legitimeerde: *“get those who attacked us on September 11th, 2001.”* Door te benadrukken dat dit gebeurde met *“clear*

goals”, bereidt hij de redenering voor dat natievorming nooit tot de oorspronkelijke missie behoorde.

Volgens Biden zijn de essentiële doelstellingen van die missie inmiddels behaald, wat suggereert dat de oorlog niet vergeefs is geweest: *“We severely degraded al Qaeda in Afghanistan. We never gave up the hunt for Osama bin Laden, and we got him.”* Tegelijk maakt hij duidelijk wat de missie níét had moeten omvatten: *“nation building”* en *“creating a unified, centralized democracy.”* Daarmee positioneert hij zich tegenover eerdere regeringen. Zo stelde president Bush in een toespraak in april 2002 dat *“Peace will be achieved by helping Afghanistan develop its own stable government”*, en noemde hij in zijn memoires Afghanistan zelfs *“the ultimate nation building mission”* (Miller 2010).

Biden schuift hiermee impliciet de verantwoordelijkheid voor de mislukte natievorming af op zijn voorgangers. Als zij zich wél op natieopbouw richtten, dan weken juist zij af van de oorspronkelijke missie. Tegelijk versterkt hij zijn eigen *ethos*: *“I’ve argued for many years that our mission should be narrowly focused on counterterrorism”*. De recente val van Kabul dient daarbij als bevestiging van zijn gelijk: natievorming heeft gefaald. Daarmee presenteert Biden zich als een leider met inzicht en realiteitszin, van wie het publiek ook het beleid rond de terugtrekking zal aanvaarden.

Daarnaast stelt de president vast dat *“the terrorist threat has metastasized well beyond Afghanistan.”* Door het gebruik van het metaforische werkwoord *“metastasize”* vergelijkt Biden de terreurdreiging in Afghanistan met een tumor, waarbij andere landen er de uitzaaiingen van zijn. Deze beeldspraak dramatiseert niet enkel, maar verplaatst de focus ook van Afghanistan naar een bredere geopolitieke context. Biden benadrukt vervolgens dat de Verenigde Staten effectieve antiterreuroperaties uitvoeren in meerdere landen zonder daar een permanente militaire aanwezigheid te hebben. Daarmee legitimeert hij de stelling dat Afghanistan niet langer een uitzonderingspositie inneemt en dus ook geen bijzondere militaire inzet meer vereist.

Door vervolgens te verwijzen naar een geërfde overeenkomst (*“I inherited a deal”*) die de regering-Trump met de Taliban had gesloten om uiterlijk op 1 mei het land te verlaten, presenteert Biden zichzelf niet als de initiatiefnemer van de terugtrekking, maar als iemand die moest handelen binnen een bestaande context. Daarmee onttrekt hij zich aan directe verantwoordelijkheid voor het besluit zelf. Opvallend is dat hij in zijn kritiek uitsluitend de twee voorgaande Republikeinse presidenten noemt, maar Obama buiten schot laat – begrijpelijk, aangezien Biden destijds diens vicepresident was. Hij schetst zijn huidige positie echter als een dilemma: *“either to follow through on that agreement or be prepared to go back to fighting the Taliban.”* Daarbij reduceert hij zijn keuze tot enige redelijke optie, terwijl het alternatief als risicovoller wordt voorgesteld.

Tot slot bespreekt hij de onmiddellijke aanleiding tot zijn toespraak: de val van Kabul. Hier toont Biden zich deels verantwoordelijk (*“This did unfold more quickly than we had anticipated”*), maar wijst hij ook nadrukkelijk op externe factoren, zoals het vluchten van Afghaanse leiders en het onverwachte instorten van het leger (*“they gave up”*). Hij sluit de *narratio* af met een retrospectieve bevestiging van zijn beslissing: *“the developments of the past week reinforced that ending U.S. military involvement in Afghanistan now was the right decision.”*

4.4.1.4 Argumentatio

Biden opent de *argumentatio* met een rechtvaardiging van zijn beleidskeuze, die hij voornamelijk onderbouwt door de verantwoordelijkheid te verschuiven naar de Afghanen. Zijn eerste argument luidt dat de Verenigde Staten zich moesten terugtrekken omdat het Afghaanse leger niet bereid is zelf te vechten. Dat standpunt versterkt hij met een beroep op medelijden voor de Amerikaanse troepen, die wél hun plicht vervullen: *“American troops cannot and should not be fighting in a war and dying in a war that Afghan forces are not willing to fight for themselves.”*

De kernboodschap van dit eerste deel is: wij hebben gedaan wat we konden, dus ons treft geen blaam. Dit brengt hij ten eerste over via een *enumeratio* van de geleverde steun, waarmee hij onderstreept dat de VS niet heeft bezuinigd op hulp: *“We spent over a trillion dollars. We trained and equipped an Afghan military force (...) We gave them every tool they could need. We paid their salaries, provided for the maintenance of their air force (...) We gave them every chance to determine their own future.”* Deze opsomming culmineert in een antithese: *“What we could not provide them was the will to fight.”* Zo construeert Biden een redenering waarin de omvangrijke Amerikaanse inzet in een scheve verhouding staat met die van de Afghanen. Daarmee herleidt hij politiek systeemfalen tot een moreel tekort: zij wilden simpelweg niet vechten.

Vervolgens onderstreept Biden de zinloosheid van verdere Amerikaanse aanwezigheid in Afghanistan: *“If Afghanistan is unable to mount any real resistance to the Taliban now, there is no chance that 1 year – 1 more year, 5 more years, or 20 more years of U.S. military boots on the ground would’ve made any difference.”* Zijn redenering is gebaseerd op een *enthymeem*:

Maior: Als een land na jarenlange buitenlandse steun nog steeds niet zelfstandig functioneert, is verdere inmenging zinloos.

Minor: Afghanistan heeft twintig jaar Amerikaanse steun gekregen en is nog steeds niet in staat zelfstandig weerstand te bieden aan de Taliban.

Conclusie: Verdere aanwezigheid in Afghanistan is zinloos.

Wat daarop volgt, is een *enumeratio* van Afghaanse tekortkomingen die dat disfunctioneren illustreren – in contrast met de eerdere opsomming van Amerikaanse steun. Zo wijst Biden op het onvermogen van Afghaanse politici om samen te werken (*“unable to come together”*), op *“corruption in government”*, en op het feit dat diplomatieke voorstellen *“flatly refused”* werden. Hiermee wil hij aantonen dat het falen niet bij de VS ligt, maar geworteld is in het Afghaanse systeem.

Duidelijk is dat Biden hiermee een wij/zij-tengenstelling opbouwt ten opzichte van de Afghaanse regering – opvallend genoeg niet tegenover de Taliban. Dat past in de retoriek van terugtrekking: het is eenvoudiger om falende partners verantwoordelijk te stellen dan toe te geven dat een twintig jaar durend vredesproject uiteindelijk heeft geleid tot de herovering van de macht door een fundamentalistische islamitische groepering die banden heeft met terreurorganisaties. Net als Obama maakt Biden gebruik van *legitimation through rationalization* wanneer hij de Taliban ter sprake brengt. Ook in de toespraak van 31 augustus demoniseert hij hen niet, maar kiest hij voor een feitelijke toon.

Om het publiek ook emotioneel mee te krijgen, grijpt hij naar anaforische, retorische vragen: *“How many more generations of America’s daughters and sons would you have me send to fight Afghanistan’s civil war? How many more (...) lives is it worth? How many endless rows of headstones at Arlington National Cemetery?”*

Tot slot rechtvaardigt Biden zijn besluit met een *paradeigma*: *“I will not repeat the mistakes we’ve made in the past.”* Daarmee verwijst hij impliciet naar de Vietnamoorlog – een nationaal trauma en symbool van mislukte buitenlandse inmenging, wat hij onderstreept met de driedubbele herhaling van *“mistake”*. Hij positioneert zichzelf als de leider die breekt met dat destructieve patroon.

Tussen de legitimering van het besluit en de vooruitblik op de definitieve terugtrekking – de meer beleidsmatige onderdelen van zijn toespraak – last Biden een rustpunt in. Hier toont hij zich van zijn empathische kant, met bijzondere aandacht voor wie betrokken was bij de missie en voor de nabestaanden: *“I also want to acknowledge how painful this is to so many of us.”* Deze passage is cruciaal voor Bidens *ethos*, zeker gezien de chaotische omstandigheden waarin Afghanistan wordt achtergelaten. Dit zou immers kunnen worden opgevat als een verraad aan de inzet van zovelen – precies waarvoor Trump in zijn eigen Afghanistan-toespraak nog had gewaarschuwd.

Toch suggereert Biden een grondige kennis van de situatie ter plaatse, wat het vertrouwen in zijn besluit versterkt: *“I’ve traveled there on four different occasions. I met with the people. I’ve spoken to the leaders. I spent time with our troops.”* Ook op moreel vlak laat hij de VS niet in gebreke: hoewel de militaire aanwezigheid stopt, blijven de waarden waarvoor men in Afghanistan streed behouden. Deze worden bijvoorbeeld voortgezet via diplomatie en humanitaire hulp – een inzet die hij kracht bijzet door de herhaling *“We’ll continue.”*

De *argumentatio* rondt hij als het ware af met een soort to-do-lijst voor de laatste fase van de Amerikaanse aanwezigheid – een beleidsmatige opsomming die georganiseerdheid en controle over de situatie uitstraalt: “*short in time, limited in scope, focused in its objectives.*” Aan de Taliban geeft hij een vastberaden boodschap: “*We will defend our people with devastating force if necessary.*”

4.4.1.5 Peroratio

In de *recapitulatio* herhaalt Biden zijn centrale punt: militaire macht had nooit een stabiel Afghanistan kunnen opleveren – “*No amount of military force would ever deliver a stable, united, and secure Afghanistan.*” Daarmee verantwoordt hij zijn breuk met de “*inherited deal*” uit de *narratio*, een beslissing waarvoor hij expliciet verantwoordelijkheid neemt: “*I would rather take all that criticism than pass this decision on to another President.*” Zijn *ethos* als verantwoordelijke leider is prominent in de *peroratio* aanwezig, onder meer via zijn verwijzing naar een ingeloste verkiezingsbelofte: “*I’ve honored that commitment.*”

Tegelijk nuanceert hij dat de missie niet zinloos was: “*Our mission to degrade the terrorist threat of al Qaeda in Afghanistan and kill Osama bin Laden was a success.*” Toch erkent hij opnieuw de Amerikaanse “*missteps*”, vooral bij de mislukte natievorming. Daarbij verwijst hij nu expliciet naar het Vietnam-paradeigma: “*Our leaders did that in Vietnam (...) I will not do it in Afghanistan.*” Met een verwijzing naar de troepen – “*I wasn’t going to ask them to continue to risk their lives*” – versterkt hij het voorgaande argument ook met *affectus*.

Hij sluit krachtig af met een tricolon in de vorm van een herhaling van het woord “*right*” – “*the right decision*”, “*the right one*” – waarmee hij zijn keuze voor een laatste keer nadrukkelijk als juist in de oren van zijn publiek knoopt.

5. Conclusie

Deze masterproef onderzocht de evolutie van het Amerikaanse politieke discours rond de *War on Terror* aan de hand van zeven presidentiële toespraken, gehouden tussen 2001 en 2021, tijdens de ambtstermijnen van George W. Bush, Barack Obama, Donald Trump en Joe Biden. Het onderzoek probeerde zo een bijdrage te leveren aan de onderzoeksvelden van de retorica en discoursanalyse door een langetermijnperspectief te bieden op één van de meest bepalende politieke projecten van de 21e eeuw, met aandacht voor taal, macht en ideologie.

De centrale focus van deze masterproef lag op de retorische middelen die de vier presidenten hanteerden om hun publiek te winnen voor hun beleid en visie. Als methodologische basis werden inzichten uit de klassieke oudheid verbonden aan hedendaagse taalkritische benaderingen. Vanuit daaruit werd een kwalitatieve analyse gemaakt, waarbij enerzijds bijzondere aandacht uitging naar het retorische gebruik van *logos*, *ethos*, *pathos* en stilistiek, en anderzijds naar het discursieve gebruik van *framing* en, in het bijzonder, *othering*.

Waar eerdere studies vaak focusten op één van beide perspectieven (cf. Hodges 2011) of thematische analyses (cf. Rubin 2020), blijkt juist de integratie van de antieke retorica en de kritische discoursanalyse bijzonder vruchtbaar. De gecombineerde methodologie heeft in deze studie de presidentiële toespraken over de *War on Terror* namelijk bijzonder gedetailleerd in kaart gebracht. Tegelijkertijd bleef het corpus relatief beperkt: per president werden slechts twee toespraken bestudeerd (en voor Biden één). Die kleinschaligheid maakte een diepgravende analyse mogelijk, maar laat slechts in beperkte mate toe om uitspraken te doen over bredere tendensen of structurele veranderingen over tijd. Daarom kan dit onderzoek de aanzet bieden tot verdere verdieping van de analyse: verdere toepassing van de gecombineerde methodologie op een uitgebreider corpus, met meerdere toespraken per president en uit verschillende contexten (bijvoorbeeld campagnetoespraken), zou in dat opzicht een meer omvattend en generaliseerbaar beeld kunnen opleveren.

In deze conclusie wordt eerst een vergelijkende synthese gepresenteerd van de meest opvallende gelijkenissen en verschillen tussen de onderzochte presidenten, aan de hand van drie criteria: overtuigingsmiddelen, opbouw en stijl, en de ideologische opdeling van de wereld. Daarbij wordt gereflecteerd op de vraag in hoeverre er mogelijke tendensen zichtbaar waren in partijgebonden taalgebruik. Tot slot wordt dit alles in een besluit samengebracht.

5.1 De retorische profielen: vergelijking van de resultaten

5.1.1 De overtuigingsmiddelen

Uit de analyse bleek dat alle vier de presidenten functioneel gebruikmaakten van *logos*, *ethos* en *pathos*. Het gebruik van deze overtuigingsmiddelen was bij elk van hen vrij evenwichtig verdeeld, wat aansluit bij het retorisch uitgangspunt dat ze het meest doeltreffend zijn wanneer ze in combinatie worden toegepast. Op dit vlak kwamen dan ook voornamelijk gelijkenissen naar voren: het discours rond de *War on Terror* vertoont duidelijke, terugkerende patronen in zowel de logische, morele als emotionele argumentatie.

5.1.1.1 *Logos*

Er waren geen uitgesproken voorkeuren zichtbaar voor inductieve dan wel deductieve argumentatie; alle presidenten maakten daar vrij gelijkmatig gebruik van. Wel kwamen er verschillen naar voren in de functionele inzet ervan.

Het belangrijkste verschil in het gebruik van *paradeigmata* lag in de keuze tussen positieve en negatieve historische voorbeelden. Waar Bush en Obama voornamelijk succesvolle precedents aanhaalden om gelijkaardig beleid te ondersteunen, verwezen Trump en Biden juist vaker naar eerdere mislukkingen om een koerswijziging te legitimeren.

Bush gebruikte *paradeigmata* voornamelijk in een militaire context en op mobiliserende wijze. Hij verwees daarbij onder meer naar de Tweede Wereldoorlog, de Koude Oorlog en de recente inval in Afghanistan als morele referentiepunten. De redenering luidt dat omdat de Verenigde Staten zich in eerdere conflicten aan de ‘goede kant van de geschiedenis’ bevonden, dit in de huidige strijd opnieuw het geval zal zijn. Deze benadering sluit aan bij zijn *strategy of perpetuation*: het construeren van een moreel superieure nationale identiteit door het suggereren van historische continuïteit (zie ook infra: ideologie). Obama daarentegen deed met zijn *paradeigmata* geen expliciete morele claims, maar gebruikte ze eerder als doelgerichte leerpunten: eerdere successen als de vredesopbouw in Irak en het gebruik van de *GI Bill* dienen als richtlijnen voor huidig buiten- en binnenlands beleid.

Trump gebruikte dan weer negatieve *paradeigmata* om zich expliciet te distantiëren van eerdere beleidskeuzes, zoals de terugtrekking uit Irak of de natievorming in Afghanistan. Het falen van zijn voorgangers diende daarbij niet enkel als waarschuwend voorbeeld, maar ook als populistisch motief: door zich af te zetten tegen het *establishment* en te benadrukken dat hij handelt in het belang van het volk, legitimeert hij een hardere koers. Biden maakte eveneens gebruik van negatieve historische voorbeelden zoals de Vietnamoorlog, maar deed dit op een manier die eerder aansluit bij Obama’s benadering, met de nadruk op lessen trekken uit het verleden om verantwoord beleid te voeren.

De relatie tussen *logos*-argumentatie en de persoonlijke stijl van elke president kwam ook tot uiting in hun gebruik van *enthymemen*. Bush paste voornamelijk deductieve redeneringen toe om een moreel-dualistisch wereldbeeld te schetsen: zijn premissen benadrukten een scherpe tegenstelling tussen de beschaafde wereld en terroristen, en legitimeerden zo militair ingrijpen. Obama daarentegen baseerde zijn aannames op universele waarden als democratie, vrijheid en vrede. Zijn *enthymemen* waren gericht op verbinding via gedeelde idealen, waarbij hij expliciet onderscheid maakte tussen extremisten en bredere bevolkingsgroepen. Trump, ten slotte, vertrok vooral vanuit praktische aannames. Zijn *enthymemen* draaiden rond efficiëntie en winst, met opvallend minder aandacht voor morele principes of internationale waarden.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van de *logos*-gebaseerde argumentatie:

George W. Bush	Barack Obama	Donald Trump	Joe Biden
Inductieve argumentatie			
Succes Bv. <i>“States like these constitute an axis of evil”</i>	Succes Bv. <i>“Just as the GI Bill helped those who fought World War II...”</i>	Mislukking Bv. <i>“In 2011, America hastily and mistakenly withdrew from Iraq.”</i>	Mislukking Bv. <i>“Our leaders did that in Vietnam”</i>
Deductieve argumentatie			
Dualistisch wereldbeeld Bv. <i>“America was targeted for attack because we’re the brightest beacon for freedom and opportunity in the world.”</i>	Universele waarden Bv. <i>“Only Iraqis can build a democracy within their borders.”</i>	Efficiënte aanpak Bv. <i>“America’s enemies must never know our plans or believe they can wait us out.”</i>	/

Tabel 3 – Overzicht van de logische argumentatie.

5.1.1.2 Ethos

Wat betreft *ethos*-vorming, vallen opnieuw gelijkenissen en in mindere mate verschillen op. Terugkerende argumentatieve patronen werden ingezet om verstand, deugdzaamheid en welwillendheid te onderstrepen.

Bij het etaleren van verstand werd voornamelijk verwezen naar kennis van de situatie in het Midden-Oosten en het nemen van doordachte maatregelen, wat op vergelijkbare wijze door alle presidenten werd ingezet. Ook de sleutelrollen van Obama en Trump in de raids op terroristische leiders werden aangehaald als bewijs van strategisch inzicht. Een terugkerend *topos* was daarnaast de positionering ten opzichte van voorgangers. Daarbij viel op dat Obama een eerder verzoenende houding aannam, terwijl Trump en Biden zich kritischer opstelden.

Voor Trump sluit dit aan bij zijn populistische stijl; bij Biden lijkt het voort te komen uit een streven naar consistentie met zijn eerdere standpunten over de oorlog. Uitzonderlijk was de directe zelfkarakterisering van Trump als *“I’m a problem solver.”* Een dergelijke uitspraak blijft echter beperkt tot één enkel geval in dit corpus en kan derhalve niet als een constante binnen zijn *ethos*-vorming worden beschouwd.

De presidenten profileerden zich ook als moreel integere leiders. Daarbij verwezen zij frequent naar de natie als moreel kompas – een reflectie van hun eigen ethische oriëntatie en aansluitend bij de heersende waarden van het publiek. Vooral Bush en Obama benadrukten dit herhaaldelijk, al paste ook Trump in dit kader bijvoorbeeld de *strategy of perpetuation* toe. Biden daarentegen leek dit aspect minder te benadrukken. Het nakomen van verkiezingsbeloften fungeerde eveneens als bewijs van integriteit en betrouwbaarheid. Bovendien wezen zowel Obama als Trump op het vermijden van burgerslachtoffers tijdens militaire operaties tegen terroristische leiders. Obama en Biden maakten daarnaast duidelijk dat de Verenigde Staten respectievelijk Irak en Afghanistan zouden blijven ondersteunen, ook na de beëindiging van de militaire aanwezigheid.

Tot slot presenteerden de presidenten zich als welwillende leiders. Dit gebeurde op een vergelijkbare wijze: ze toonden vastberadenheid en ondernemerschap na het onrecht van 9/11, gaven blijk van betrokkenheid door de gevoelens van hun volk te erkennen en benadrukten dat zij het ambt van president op een verantwoorde manier uitoefenden.

Onderstaande tabel vat de genoemde *ethos*-argumenten samen:

	George W. Bush	Barack Obama	Donald Trump	Joe Biden
Verstand				
Kennis van het terrein	Bv. <i>“We have found (...) detailed instructions for making chemical weapons, surveillance maps of American cities”</i>	Bv. <i>“We’ve removed nearly 100,000 U.S. troops from Iraq.”</i>	Bv. <i>“I studied Afghanistan in great detail and from every conceivable angle.”</i>	Bv. <i>“I’ve traveled there on four different occasions.”</i>
Maatregelen	Bv. <i>“My budget nearly doubles funding for a sustained strategy of homeland security”</i>	Bv. <i>“We must jumpstart industries that create jobs, and end our dependence on foreign oil.”</i>	Bv. <i>“We want them to help us more with Afghanistan, especially in the area of economic assistance and development.”</i>	Bv. <i>“Our troops are working to secure the airfield and to ensure continued operation of both the civilian and military flights.”</i>

Positionering tegenover voorgangers	/	Verzoenend <i>Bv. “Yet no one can doubt President Bush’s support...”</i>	Veroordelend <i>Bv. “We cannot repeat in Afghanistan the mistake our leaders made in Iraq.”</i>	Veroordelend <i>Bv. “I’ve argued for many years that our mission should be narrowly focused on counterterrorism”.</i>
Sleutelrollen in raids	/	<i>Bv. “Today, at my direction (...) they killed Osama bin Laden.”</i>	<i>Bv. “I got to watch much of it” en “top national security priority”</i>	/
Deugd				
Natie als moreel kompas	<i>Bv. “We stand for a different choice, made long ago, on the day of our founding”</i>	<i>Bv. “leads among those who are willing to work together to expand freedom and opportunity for all people”</i>	<i>Bv. “Since the founding of our republic, our country has produced a special class of heroes”</i>	/
Nakomen van verkiezingsbelofte	/	<i>Bv. “This was my pledge”</i>	<i>Bv. “Shortly after my inauguration, I directed (...) to undertake a comprehensive review of all strategic options”</i>	<i>Bv. “I’ve honored that commitment.”</i>
Vermijden burgerslachtoffers	/	<i>Bv. “They took care to avoid civilian casualties.”</i>	<i>Bv. “Eleven young children were moved out”</i>	/
Blijvende steun	/	<i>Bv. “a transitional force of U.S. troops will remain in Iraq with a different mission”</i>	/	<i>Bv. “We will continue to support the Afghan people.”</i>
Welwillendheid				
Vastberadenheid	<i>Bv. “America and our allies must not, and will not, allow it”</i>	<i>Bv. “We will be relentless in defense of our citizens and our friends and allies.”</i>	<i>Bv. “We are not nation-building again. We are killing terrorists.”</i>	<i>Bv. “We will defend our people with devastating force if necessary.”</i>

Erkenning en betrokkenheid	Bv. “[they] have filled us with disbelief, terrible sadness, and a quiet, unyielding anger.”	Bv. “I know this historic moment comes at a time of great uncertainty for many Americans.”	Bv. “I share the American peoples frustrations.”	Bv. “I also want to acknowledge how painful this is to so many of us.”
Verantwoordelijkheid	Bv. “so long as Congress restrains spending and acts in a fiscally responsible manner”	Bv. “We have met our responsibility”	Bv. “My original instinct was to pull out (...). But (...) decisions are much different when you sit behind the desk in the Oval Office.”	Bv. “I would rather take all that criticism than pass this decision on to another President.”

Tabel 4 – Overzicht van de morele argumentatie.

5.1.1.3 Pathos

Uit de analyse bleek dat de presidenten op een breed scala aan emoties inspeelden, waarbij het merendeel ervan herhaaldelijk terugkeerde. Opvallend is dat deze emoties te verdelen zijn in twee categorieën: emoties die gericht zijn op het versterken van het wij-gevoel onder Amerikanen (de *in-group*), en emoties die gericht zijn tegen de terroristen (de *out-group*). Op deze manier droeg het gebruik van *pathos* sterk bij aan het creëren en versterken van een wij/zij-tegenstelling in hun retoriek.

Ten eerste speelden de presidenten in op medelijden: enerzijds met de slachtoffers van terreur door al Qaeda of ISIS, anderzijds met de Amerikaanse troepen die in het Midden-Oosten dienen. Vooral ten aanzien van de militairen maakte het medelijden vaak plaats voor een gevoel van solidariteit: Bush, Obama en Trump introduceerden elk op hun manier het idee van een burgerlijke wederdienst, waarbij burgers op het thuisfront zich als het ware als ‘thuissoldaten’ inzetten voor het land. Daarmee werd het appel verbreed van het slagveld naar de samenleving zelf. Biden daarentegen gebruikte medelijden juist als argument voor de terugtrekking uit Afghanistan.

Daarnaast versterkten andere emoties regelmatig het Amerikaanse groepsgevoel, zoals eenheid en patriottisme, maar ook verdriet en het gedeelde nationale trauma van 9/11. Het herhaaldelijk aanhalen van deze gebeurtenis lijkt bijzonder functioneel: het verhaal van 9/11 biedt een narratief kader dat groepsvorming bevordert en appelleert aan het beschermen van gemeenschappelijke idealen als vorm van verdediging of herstel. Dit verklaart mede waarom antiterroristische retoriek zelfs twintig jaar later nog steeds krachtig werkt.

Tegelijkertijd werd ook ingespeeld op negatieve emoties jegens de terroristen. Angst speelde hierbij een centrale rol, vooral in de toespraken van Bush, maar ook Obama en Trump benutten deze emotie om de aanhoudende dreiging te onderstrepen. De Republikeinse presidenten gingen nog een stap verder door in te spelen op woede en vijandigheid, waarbij Trump zelfs inspeelde op haat.

Onderstaande tabel vat deze resultaten samen:

	George W. Bush	Barack Obama	Donald Trump	Joe Biden
<i>In-group</i>				
Medelijden t.o.v. slachtoffers	Bv. <i>"The victims were (...) moms and dads, friends and neighbors."</i>	Bv. <i>"Parents who would never know the feeling of their child's embrace."</i>	Bv. <i>"burned alive in a cage"</i> en <i>"orange suits prior to many beheadings"</i>	/
t.o.v. militairen	Bv. <i>"In the sacrifice of soldiers"</i>	Bv. <i>"Thousands of Americans gave their lives; tens of thousands have been wounded."</i>	Bv. <i>"after the extraordinary sacrifice of blood"</i>	Bv. <i>"How many endless rows of headstones at Arlington National Cemetery?"</i>
Solidariteit t.o.v. de militairen	Bv. <i>"I invite you to join the new USA Freedom Corps."</i>	Bv. <i>"They have met every test that they faced. Now, it's our turn."</i>	Bv. <i>"By following the heroic example of those who fought to preserve our republic, we can find the inspiration our country needs to unify"</i>	/
Verdriet	Bv. <i>"I ask for your prayers for all those who grieve"</i>	Bv. <i>"let me say to the families who lost loved ones on 9/11 that we have never forgotten your loss"</i>	Bv. <i>"When one part of America hurts, we all hurt."</i>	Bv. <i>"I also want to acknowledge how painful this is to so many of us."</i>
Eenheid/patriottisme	Bv. <i>"This is a day when all Americans from every walk of life unite in our resolve for justice and peace."</i>	Bv. <i>"no matter where we came from, what God we prayed to, or what race or ethnicity we were, we were united as one American family"</i>	Bv. <i>"When one part of America hurts, we all hurt. And when one citizen suffers an injustice, we all suffer together."</i>	/

Nationaal trauma	Bv. <i>“Most of the 19 men who hijacked planes on September the 11th were trained in Afghanistan’s camps”</i>	Bv. <i>“Americans across the political spectrum supported the use of force against those who attacked us on 9/11.”</i>	Bv. <i>“nearly 16 years after the September 11th attacks, (...) the American people are weary of war without victory”</i>	Bv. <i>“get those who attacked us on September 11th, 2001.”</i>
Out-group				
Angst	Bv. <i>“We have found (...) detailed instructions for making chemical weapons, surveillance maps of American cities”</i>	Bv. <i>“As we speak, al Qaeda continues to plot against us.”</i>	Bv. <i>“Today, 20 U.S.-designated foreign terrorist organizations are active in Afghanistan and Pakistan.”</i>	/
Woede/vijandschap/haat	Bv. <i>“States like these constitute an axis of evil”</i>	/	Bv. <i>“They are nothing but thugs, and criminals, and predators, and – that’s right – losers.”</i>	/

Tabel 5 – Overzicht van de emotionele argumentatie.

5.1.2 Opbouw en stijl

Over het algemeen volgden de presidentiële toespraken de klassieke opbouw van de *partes orationis*, met een *exordium*, *narratio*, *argumentatio* en *peroratio*. Toch blijkt dat de stijl en structuur van toespraken over de *War on Terror* ook in sterke mate werden beïnvloed door de context en het type toespraak (reactie of beleid). Daarnaast drukte elke president zijn eigen stempel op de retoriek, afhankelijk van zijn persoonlijke stijl en strategische voorkeuren.

5.1.2.1 Toespraaktype: reactie versus beleid

De reactietoespraken in het corpus waren over het algemeen korter van duur en kenmerkten zich door een emotief register en een traag spreektempo. Binnen deze categorie zijn twee types onderscheiden: de acute crisistoespraak van Bush na 9/11 en de post-crisistoespraken van Obama en Trump naar aanleiding van de dood van een terroristisch leider.

De toespraak van Bush had als centrale doelen het bieden van kalmte, verbondenheid en morele richting. De president fungeerde daarbij vooral als ankerpunt voor de natie. De opbouw was duidelijk gestructureerd, met een beschrijving van het probleem, erkenning van collectieve

emoties en het aanreiken van een oplossingsrichting. De volgende beleidsstap – militair ingrijpen – werd al impliciet aangekondigd.

De toespraken van Obama en Trump richtten zich daarentegen vooral op het legitimeren en duiden van de dood van respectievelijk Osama bin Laden en Abu Bakr al-Baghdadi. Ook deze toespraken volgden een herkenbare structuur: een directe aankondiging van het nieuws, gevolgd door legitimering en morele duiding, erkenning van betrokkenen, en een bredere kadering – hetzij als symbolisch sluitstuk, hetzij als onderdeel van een voortdurende strijd tegen terreur.

Toch zijn er opvallende stijlverschillen. Obama gebruikte een plechtige toon rond rechtvaardigheid en bouwde zijn *narratio* op rond een feitelijk relaas van 9/11 tot het moment van de operatie, met de nadruk op nationale zelfverdediging. Trump daarentegen koos voor een triomfantelijke toon, gaf een plastische en feitelijk onjuiste beschrijving van het gebeuren, en legde in zijn toespraak de nadruk op het lijden van Baghdadi.

De beleidstoespraken waren over het algemeen dan weer langer en werden gekenmerkt door een hoger tempo. Het emotieve aspect beperkte zich meestal tot het begin en het einde van de redevoeringen. De voornaamste doelen waren informeren en legitimeren, en ook deze toespraken volgden een vergelijkbare opbouw: een schets van de voorgeschiedenis, een beleidsstelling, gevolgd door argumentatie en rechtvaardiging van de gekozen aanpak.

Het register in deze toespraken was gemengd: normatief wanneer het ging over Amerikaanse waarden, en zakelijk wanneer strategie, economie of operationele details aan bod kwamen. Op de persoonlijke stijlverschillen na, waren er stilistisch weinig verschillen tussen de beleidstoespraken. Wel werd duidelijk hoe bepalend de context was: de twee Democratische presidenten gaven elk een andere invulling aan het terugtrekkingsnarratief. Waar Obama de nadruk legde op de verdiensten van de Irakezen, benadrukte Biden juist het falen van de Afghanen als legitimatie voor de terugtrekking.

5.1.2.2 Stijlmiddelen

Uit de analyse bleek eveneens dat het gebruik van eloquente uitspraken het overtuigingsniveau versterkt. Opvallend is dat de gebruikte stijlmiddelen bij alle presidenten vaak twee functies vervullen: ze dienen enerzijds om de eigen identiteit te bevestigen, en anderzijds om deze te contrasteren met die van de terroristen.

Alle presidenten bouwden een positieve *in-group* op via het gebruik van een inclusief ‘wij’. Dit creëerde een gevoel van saamenhorigheid binnen de groep, tegenover een ‘zij’, waarop kritiek werd geuit. Bush en Obama versterkten dit groepsgevoel bovendien met metaforen: Bush vergeleek de veerkracht van het Amerikaanse volk met staal, terwijl Obama zijn Iraktoespraak opbouwde rond maritieme beeldspraak. Hij presenteerde Amerika als een schip dat uit de storm

vaart richting hoop, dankzij troepen die het ‘staal van het schip’ vormen en koers houden. Biden koos eerder voor een *enumeratio* om de Amerikaanse steun aan de Afghanen te benadrukken, waardoor de Amerikanen als moreel zuivere actoren werden gepresenteerd.

Parallellismen werden vooral gebruikt door Bush en Trump om de *in-group* te versterken: Bush benadrukte daarmee het morele karakter van het Amerikaanse volk (“*A great people*” en “*a great nation*”), terwijl Trump inzette op verbondenheid (“*as one team, with one shared mission, and one shared sense of purpose*”).

Om deze superieure identiteit af te zetten tegen een negatieve *out-group*, bleek de antithese bijzonder effectief. Bush paste dit stijlmiddel herhaaldelijk toe in zijn morele discours, maar ook Obama en Biden maakten er gebruik van. Zo contrasteerde Obama bin Laden als massamoordenaar met een moslimleider of zette hij licht en donker tegenover elkaar om de intensiteit van het geleden verdriet te versterken, en plaatste Biden een *enumeratio* van Amerikaanse inspanningen tegenover een opsomming van Afghaanse tekortkomingen. Ook Bush gebruikte een dergelijke opsomming om de dreiging van de “*axis of evil*”-landen te onderstrepen.

Daarnaast gebruikten Bush, Obama en Trump alliteraties om terroristische daden te dramatiseren: Bush sprak over “*deliberate and deadly attacks*”, terwijl Obama het beeld opriep van vliegtuigen “*cutting through a cloudless September sky.*” en Trump Baghdadi “*vicious and violent*” noemde. Biden gebruikte dan weer beeldspraak om de geopolitieke terreurdreiging te duiden – bijvoorbeeld door deze te vergelijken met uitgezaaide kanker.

Naast het creëren van een wij/zij-tegenstelling dienden stijlfiguren ook om structuur en retorisch gewicht aan bepaalde delen van de toespraken te geven. Herhalingen, anaforen, parallellismen en tricolons werden vaak in combinatie ingezet. De tricolon bleek vooral geliefd in het *exordium* en de *peroratio*. In het *exordium* benadrukten ze de ernst van de situatie – zoals bij Bush en Obama, die drie *pathos*-argumenten van verdriet noemt in zijn Iraktoespraak. Trump en Biden gebruikten de tricolon juist in de *peroratio* om een hoopvolle boodschap over te brengen.

Anaforen bleken eveneens structurerend. Obama bekrachtigde eerdere verwezenlijkingen met “*we’ve*”, terwijl Trump vooruitblikte met “*we must*”. Biden gebruikte daarentegen “*How many*” als anafoor om emotionele retorische vragen over Amerikaanse opofferingen te structureren in een tricolon. Tot slot zorgden herhalingen voor structuur in beleidsmatige passages, zoals “*good jobs*” bij Bush, “*turn the page*” bij Obama of “*we’ll continue*” bij Biden.

5.1.2.3 Persoonlijke stijlen van de presidenten

De presidenten drukten vanzelfsprekend ook elk hun eigen stempel op de toespraken, en juist daarin kwamen de grootste stilistische verschillen tot uiting. Bij Bush viel op dat zijn retoriek bijzonder volumineus en opgeblazen aandoet, mede door zijn bombastische *exordia* en het frequent gebruik van stijlfiguren. Zijn toespraken werden bovendien gekenmerkt door een uitgesproken moreel-dualistisch kader, waarin hij een historische continuïteit opbouwt rond een superieure Amerikaanse identiteit en tegelijk de vijand demoniseert. Dit retorisch profiel weerspiegelt zijn positie als de president onder wiens leiding de *War on Terror* gestalte kreeg en die, in tijden van crisis, een krachtig politiek antwoord moest formuleren. Opvallend was ook zijn bijbelse stijl, waarin hij bijvoorbeeld een psalm citeert en zijn volk troost biedt door te stellen dat “*especially in tragedy – God is near.*”

In contrast hiermee staat Obama, die een meer minimalistische en diplomatiek-idealistische stijl hanteert. Zijn *exordia* hadden een eerder kalmerende werking: hij opende met sobere, beheerste formuleringen die het bombast van zijn voorganger vermeden. Obama probeerde het demoniserende discours van Bush deels te herijken door het in te ruilen voor meer afgewogen en genuanceerde bewoordingen. Hij profileerde zich duidelijk als een idealist, niet alleen ten opzichte van Amerika, maar ook ten aanzien van de landen waarin militair wordt opgetreden. Hij verbond concrete feiten aan hogere waarden, zoals bleek uit zijn uitspraak over de dood van bin Laden: “*Justice has been done*” – een militaire overwinning die hij inbedde in een bredere strijd voor universele rechtvaardigheid.

Trump onderscheidt zich daarentegen door zijn uitgesproken populistische stijl, die zich kenmerkte door het veroordelen van de elite – zijn voorgangers – en het benadrukken dat hij in naam van het volk spreekt. Binnen dit kader ging hij verder dan Bush in zijn vijandbeeld: waar Bush demoniseert, vernedert Trump. Zijn taalgebruik was eenvoudig, direct en provocatief: hij presenteerde zich als de spreekbuis van het volk die ‘de dingen zegt zoals ze zijn’. Ook het gebruik van spreektaalige tussenwerpsels versterkte deze stijl. Een opvallend, mogelijk republikeins stijlkenmerk is het gebruik van bijbelse retoriek, ook bij Trump aanwezig via verwijzingen naar het “*final judgment of God*” en het principe ‘oog om oog, tand om tand’, dat doorheen zijn toespraak over al-Baghdadi verweven was.

Biden sluit qua stijl nauwer aan bij Obama. Ook hij koos voor een minder gezwollen stijl, met gematigd taalgebruik en zorgvuldige formuleringen over de vijand. In tegenstelling tot Obama ontbrak bij Biden echter het idealistische element. Zijn focus lag op haalbaarheid en realisme, wat zich vertaalde in een diplomatiek-pragmatische stijl. Waar Obama militaire daden nog koppelde aan universele waarden, presenteerde Biden vooral rationele afwegingen en benadrukte hij de grenzen van de Amerikaanse verantwoordelijkheid.

5.1.3 Ideologische opdeling van de wereld

Een ander opvallend onderscheid tussen de presidenten leek te liggen in de wijze waarop zij de wereld ideologisch opdelen. Uit de analyse kwam naar voren dat de definiëring van de Amerikaanse identiteit tegenover de terroristen immers een constante vormt binnen het discours over de *War on Terror*. Retorische strategieën ondersteunden deze tegenstelling op samenhangende wijze: zo viel reeds het gebruik van *pathos* dat inspeelt op gevoelens van saamenhorigheid of angst op, evenals *enthymemen* en *paradeigmata* die dit versterkten, en stijlfiguren zoals het inclusieve ‘wij’ en antithesen. Deze ideologische opdeling kwam echter ook tot uiting in uitspraken die een hiërarchisch wereldbeeld suggereren.

5.1.3.1 De eigen superieure identiteit

Enerzijds werd de eigen superieure identiteit actief bestendigd. Zowel Bush, Obama als Trump maakten hiervoor gebruik van de constructieve *strategy of perpetuation*, die een historische continuïteit van een superieure nationale identiteit suggereert. Bij Bush en Trump kwam dit onder meer tot uiting via het *founding fathers-topos*, terwijl ook Obama refereerde aan het historisch narratief met uitspraken als “*throughout our history.*”

Daarnaast benadrukten Bush en Obama expliciet de rol van Amerika als hoeder en verspreider van vrijheid en rechtvaardigheid wereldwijd. Deze retoriek lijkt kenmerkend voor hun presidentiële ambtstermijnen, aangezien dergelijke verwijzingen bij Trump en Biden ontbraken. De context biedt mogelijk een verklaring: ten tijde van de toespraken van Trump en Biden was de Amerikaanse betrokkenheid in het Midden-Oosten al ernstig uitgeput, waardoor het voor beide presidenten minder geloofwaardig en minder functioneel was om Amerika nog op die manier te positioneren. In plaats daarvan richtten zij zich explicieter op het beëindigen van ‘eindeloze oorlogen’ en het terugtrekken uit natievormende projecten.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van die positieve identiteitsopbouw:

	George W. Bush	Barack Obama	Donald Trump	Joe Biden
Strategy of perpetuation	Bv. “ <i>We stand for a different choice, made long ago, on the day of our founding. We affirm it again today.</i> ”	Bv. “ <i>Throughout our history, America has been willing to bear the burden of promoting liberty and human dignity overseas, understanding its links to our own liberty and security.</i> ”	Bv. “ <i>Since the founding of our republic, our country has produced a special class of heroes whose selflessness, courage, and resolve is unmatched in human history.</i> ”	/

Amerika als voorbeeld	Bv. <i>“the brightest beacon for freedom in the world”</i> en <i>“it is both our responsibility and our privilege to fight freedom’s fight”</i>	Bv. <i>“the free world”</i> en <i>“leads among those who are willing to work together to expand freedom and opportunity for all people”</i>	/	/
-----------------------	---	---	---	---

Tabel 6 – Discursieve bestendiging van de eigen identiteit.

5.1.3.2 Othering en vijandbeelden

Het grootste verschil tussen de presidenten lag in de manier waarop zij de vijand beschreven, wat overeenkomt met bevindingen in de literatuur, zoals de conclusie van Rubin (2020: 84, cf. Literatuurstudie §2.3.2). Er lijkt een onderscheid te zijn tussen Republikeins en Democratisch taalgebruik: Bush en Trump maakten gebruik van demonisering, terwijl Obama en Biden zich richtten op concretisering.

Bush paste een dualistisch discours toe, waarbij hij de wereld verdeelde in absoluut goed en absoluut kwaad. Hij gebruikte daarbij abstracte termen, waarbij *“evil”* een centraal begrip werd in zijn retoriek. Ook door metaforen als *“terrorist parasites”* en in de beschrijving van terroristische daden demoniseerde hij de vijand. Hoewel zijn toon vaak polariserend was, probeerde hij toch een inclusieve indruk te wekken door zijn houding tegenover moslims te verduidelijken. Zo verwees hij expliciet naar de rijke en tolerante geschiedenis van de islam, om te benadrukken dat hij de religie niet in verband brengt met terrorisme.

Trump ging hierin nog verder en gebruikte vaak vernederende en denigrerende termen zoals *“losers”*, *“thugs”* of *“hardcore killers”* wanneer hij naar terroristen verwijst. Deze termen waren bedoeld om haat te zaaien, een kenmerk van zijn rechtspopulistische stijl. In tegenstelling tot Rubins conclusie (2020: 113), waren de toespraken in dit corpus echter niet islamofob. Trump verwees nergens expliciet naar de islam of moslims. Het ontbreken van deze verwijzingen kan echter ook gezien worden als het vaag laten van de link tussen terrorisme en de islam.

Obama en Biden hanteerden een meer vergelijkbare benadering, die gebaseerd was op *legitimation trough rationalization*. Door gebruik te maken van concrete termen zoals *“al Qaeda”*, *“Osama bin Laden”* en *“Taliban”*, creëerden zij de indruk van een feitelijk en minder moreel geladen discours. Op deze manier konden ze de wij/zij-tegenstelling op een meer gematigde wijze uitdragen. Net als Bush nam Obama ook expliciet stelling ten opzichte van moslims, terwijl Biden dit niet deed. Door zijn feitelijke en pragmatische toon lijkt hij terrorisme echter niet te verbinden met de islam.

De aanpak in vijandbeeld wordt samengevat in onderstaande tabel:

	Republikeinen		Democraten	
	George W. Bush	Donald Trump	Barack Obama	Joe Biden
Demonisering of <i>legitimation trough rationalization</i>	demonisering Vb. <i>“They embrace tyranny and death as a cause and a creed.”</i>	demonisering Vb. <i>“losers”, “very frightened puppies”, “vicious and violent”</i>	concretisering Vb. <i>“extremist allies”, “al Qaeda”, “Osama bin Laden”</i>	concretisering Vb. <i>“al Qaeda”, “the Taliban”</i>
Positionering t.o.v. islam	Vb. <i>“Islam's own rich history, with its centuries of learning, and tolerance and progress.”</i>	/	Vb. <i>“I’ve made clear, just as President Bush did shortly after 9/11, that our war is not against Islam.”</i>	/

Tabel 7 – Discursieve strategieën i.v.m. othering.

5.2 Besluit

Uit deze masterproef bleek dat de retorische profielen van de onderzochte presidenten onderling relatief weinig verschillen op het vlak van overtuigingsmiddelen en stilistische technieken. Alle presidenten maakten gebruik van een vergelijkbaar arsenaal aan logische, morele en emotionele argumenten. Bij inductieve redeneringen verwezen Bush en Obama naar eerdere successen, terwijl Trump en Biden juist eerdere mislukkingen aangrepen om hun standpunt te onderbouwen. De inzet van deductieve argumentatie sloot telkens nauw aan bij hun kernboodschap: moreel bij Bush, idealistisch bij Obama, efficiënt en resultaatgericht bij Trump. Wat *ethos* betreft, positioneerden alle presidenten zich op gelijkaardige wijze als verstandig, deugdzaam en welwillend, al viel Trump op door zijn expliciete zelfkarakterisering. *Pathos* werd vooral ingezet om de wij/zij-tegenstelling tussen Amerikanen en terroristen kracht bij te zetten.

Ook op stilistisch vlak speelde die wij/zij-tegenstelling een centrale rol. Stijlfiguren werden consequent gebruikt om het groepsgevoel te versterken of om afstand te creëren tot de vijand. Daarnaast dienden ze om structuur en nadruk aan specifieke onderdelen van de toespraak te geven. De persoonlijke stijl van de presidenten vertoonde wel grotere verschillen: Bush hanteerde een gezwollen, moreel-dualistische stijl, Obama een diplomatisch-idealistische toon, Trump sprak in een populistische, provocatieve stijl en Biden in een diplomatiek-pragmatische stijl. Opvallend is het gebruik van bijbelse retoriek bij de Republikeinse presidenten, iets wat bij hun Democratische tegenhangers ontbrak.

Het meest fundamentele verschil lag in de ideologische afbakening van de wereldorde. Hoewel alle presidenten actief bijdroegen aan het construeren van een superieure Amerikaanse identiteit, verschilden zij sterk in hun discursieve aanpak van de vijand. Republikeinse presidenten kozen voor demonisering, waarbij ze abstracte of denigrerende termen hanteerden, terwijl Democratische presidenten de vijand concreet benoemden en zich beperkten tot feitelijke legitimatie.

De kracht van politieke taal kan vandaag de dag dus niet worden onderschat, zeker niet in een tijd waarin maatschappelijke polarisatie, geopolitieke spanningen en informatieoorlogen het publieke debat steeds meer bepalen. Politiek taalgebruik is niet louter een spiegel van onderliggende overtuigingen en strategieën, maar een actieve vormgever van de perceptie van beleid en beslissingen. De bevindingen van dit onderzoek bevestigen dat taal een constructieve kracht is die politieke werkelijkheden creëert en legitimeert, en in bepaalde situaties zelfs een grotere bepalende factor is dan het beleid zelf.

Bibliografie

Primaire literatuur: antieke teksten

Freese, J. & Striker, G. (eds.) (2020). *Aristotle. Art of Rhetoric*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Russell, D. (ed.) (2002). *Quintilian. The Orator's Education, Volume II*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Primaire literatuur: toespraken

Biden, J. (16 augustus 2021). *Remarks by President Biden on Afghanistan*. Opgehaald van U.S. Mission to NATO: <https://nato.usmission.gov/remarks-by-president-biden-on-afghanistan/>

Bush, G. W. (11 september 2001). *Statement by the President in His Address to the Nation*. Opgehaald van The White House: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html>

Bush, G. W. (29 januari 2002). *President Delives State of the Union Address*. Opgehaald van The White House: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/01/20020129-11.html>

Obama, B. (31 augustus 2010). *Remarks by the President in Address to the Nation on the End of Combat Operations in Iraq*. Opgehaald van The White House: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2010/08/31/remarks-president-address-nation-end-combat-operations-iraq>

Obama, B. (1 mei 2011). *Osama Bin Laden Dead*. Opgehaald van The White House: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2011/05/02/osama-bin-laden-dead>

Trump, D. (21 augustus 2017). *Remarks by President Trump on the Strategy in Afghanistan and South Asia*. Opgehaald van The White House: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-strategy-afghanistan-south-asia/>

Trump, D. (27 oktober 2019). *Statement from the President on the Death of Abu Bakr al-Baghdadi*. Opgehaald van The White House: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/statement-president-death-abu-bakr-al-baghdadi/>

Secundaire literatuur

- Altheide, D. (2005). War Programming: The Propaganda Project and the Iraq War. *Sociological Quarterly* 46, pp. 617-643.
- Bailey B. & Immerman, R. (2015). *Understanding the U.S. Wars in Iraq and Afghanistan*. New York: NYU Press.
- Baker, P. & Schmitt, E. (1 november 2019). *The 'Whimpering' Terrorist Only Trump Seems to Have Heard*. Opgehaald van The New York Times: <https://www.nytimes.com/2019/11/01/us/politics/trump-isis-leader-baghdadi.html>
- BBC. (28 oktober 2019). *Abu Bakr al-Baghdadi: IS leader 'dead after US raid' in Syria*. Opgehaald van BBC: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-50200339>
- Bligh, M., Kohles, J. & Meindl, J. (2004). Charisma under crisis: Presidential leadership, rhetoric, and media responses before and after the September 11th terrorist attacks. *The Leadership Quarterly* 15, pp. 211-239.
- Blommaert, J. (2002). *Ik stel vast: Politiek taalgebruik, politieke vernieuwing en verrechtsing* (2de editie). Berchem: Uitgeverij Epo vzw.
- Blommaert, J. (2019). *U zegt wat wij denken: Een praktische handleiding voor framing*. Berchem: Uitgeverij Epo vzw.
- Braet, A. (2007). *De Redelijkheid van de Klassieke Retorica: de bijdrage van klassieke retorici aan de argumentatietheorie*. Leiden: Leiden University Press.
- Busby, J., Gubler, J. & Hawkins, K. (2019, april). Framing and Blame Attribution in Populist Rhetoric. *The Journal of Politics* Vol. 81, No. 2, pp. 616-630.
- CNN. (15 december 2003). *Poll: Capture boosts Americans's confidence*. Opgehaald van CNN: <https://edition.cnn.com/2003/US/12/14/sprj.nirq.saddam.poll/index.html>
- Collins, J. (2008). *Choosing War: The Decision to Invade Iraq and Its Aftermath*. Washington D.C.: National Defense University Press.
- de Lange, R., Montesano Montessori, N. & Schuman, H. (2012). *Kritische Discoursanalyse. De Macht en Kracht van Taal en Tekst*. Brussel: ASP.
- De Standaard. (10 november 2020). *Proces na aanslagen Barcelona en Cambrils van start: drie mannen staan terecht*. Opgehaald van De Standaard: <https://www.standaard.be/buitenland/proces-na-aanslagen-barcelona-en-cambrils-van-start-drie-mannen-staan-terecht/41190790.html>
- Diaz, D. (21 augustus 2017). *A history of Trump's thoughts on Afghanistan*. Opgehaald van CNN Politics: <https://edition.cnn.com/2017/08/21/politics/history-president-trump-remarks-afghanistan-tweets/index.html>
- Eoyang, M. & Khan, S. (14 april 2016). *Five years Since the bin Laden Raid*. Opgehaald van Third Way: <https://www.thirdway.org/memo/five-years-since-the-bin-laden-raid>
- Foucault, M. (1972). *The Archeology of Knowledge and the Discourse on Language* (A.M. Sheridan Smith, Vert; 1ste editie). New York: Pantheon.

- Ghasemi, F. (2020). Persuasive Language in Presidential Speeches: A Contrastive Study based on Aristotelian Rhetoric. *Buckingham Journal of Language and Linguistics* 12, pp. 19-38.
- Hodges, A. (2011). *The "War on Terror" Narrative: Discourse and Intertextuality in the Construction and Contestation of Sociopolitical Reality*. New York: Oxford University Press.
- Huys, M. (2000). Bill Clinton, Monica Lewinsky en de Rhetorica van Aristoteles. *Kleio: tijdschrift voor oude talen en antieke cultuur*, pp. 110-143.
- Huys, M. (vert. en ingeleid door) (2004). *Aristoteles. Retorica*. Groningen: Historische uitgeverij.
- Jamil, U. (2014). Reading power: Muslims in the War on Terror Discourse. *Islamophobia Studies Journal*, Vol. 2, No. 2, pp. 29-42.
- Kellner, D. (2005). Chapter 2: Spectacles of Terror and Perpetual War. In Kellner, D., *Media Spectacle and the Crisis of Democracy: Terrorism, War, and Election Battles* (pp. 50-73). Londen: Taylor & Francis Group.
- King, E. (2014). *Obama, the Media, and Framing the U.S. Exit from Iraq and Afghanistan*. Farnham: Ashgate.
- Lansford, T. (2011). *9/11 and the Wars in Afghanistan and Iraq: A Chronology and Reference Guide*. Santa Barbara: ABC-CLIO.
- Lausberg, H. (1998). *Handbook of Literary Rhetoric: A Foundation for Literary Study*. Leiden: Brill.
- Meyer, M. & Wodak, R. (2016). *Methods of Critical Discourse Studies*. Londen: SAGE.
- Miller, P. (17 november 2010). *Bush on Nation Building and Afghanistan*. Opgehaald van Foreign Policy: <https://foreignpolicy.com/2010/11/17/bush-on-nation-building-and-afghanistan/>
- Mshvenieradze, T. (2013). Logos, Ethos and Pathos in Political Discourse. *Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 3, No. 11, pp. 1939-1945.
- Praet, D. (2001). *Stijlvol overtuigen: geschiedenis en systeem*. Gent: Didactica classica Gandensia.
- Rubin, G. (2020). *Presidential Rhetoric on Terrorism under Bush, Obama and Trump: Inflating and Calibrating the Threat after 9/11*. Palgrave Macmillan.
- Saeed, U., Aslam, M., Abdulrehman, K., Khan, M., Atiq, M. & Bhatti, H. (2020). Rhetorical and Persuasive strategies employed by Imran Khan in his victory speech: A Socio-Political Discourse Analysis. *International Journal of English Linguistics* 10, pp. 349-356.
- Salomonsen, H. & 't Hart, P. (2020). Communicating and managing crisis in the world of politics. In W. J. F. Frandsen, *Crisis Communication* (pp. 439-460). Berlijn, Boston: De Gruyter Mouton.

- Schäffner, C. (1996). Editorial: Political speeches and discourse analysis. *Current Issues in Language & Society* 3(3), pp. 1-4.
- Shogan, C. (2015). The President's State of the Union Address: Tradition, Function, and Policy Implications. *CRS Report for Congress*, pp. 1-16.
- Steyaert, F. (2021). *De retorische stijlfiguren: geordend, verklaard en geïllustreerd met voorbeelden uit de spreektaal en uit verzen van de Renaissance*. Soest: Boekscout.
- Taher Al-Dihaymawee, D. (2021). Obama Ending the War in Iraq: a Critical Discourse Analysis. *Psychology and Education Vol. 58(4)*, pp. 847-862.
- Temmerman, M. (2018). Linguistic discourse analysis as a tool for analyzing political communication. *Politics, Culture and Socialization* 7(2), pp. 119-142.
- Van Dijk, T. (2011). Discourse and Ideology. In Van Dijk, T., *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (pp. 379-407). Londen: Sage.
- Van Gorp, B. (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures. *KWALON* 12, nr. 2, pp. 13-18.
- Van Leeuwen, T. (2008). The Discursive Construction of Legitimation. In Van Leeuwen, T., *Discourse and Practice: New Tools for Critical Analysis* (pp. 106-123). Oxford: Oxford University Press.
- Vinjamuri, L. (2 mei 2022). Biden's Realism, US Restraint, and the Future of the Transatlantic Partnership. *LSE Public Policy Review, Vol. 2*, pp. 1-6.
- Wodak, R., de Cillia, R., Reisigl, M., Liebhart, K., Hirsch, A. & Mitten, R. (2009). Chapter 2: The Discursive Construction of National Identity. In Wodak, R. et al., *The Discursive Construction of National Identity* (pp. 7-47). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Wodak, R. (27 juni 2017). The "Establishment", the "Élites", and the "People": Who's who? *Journal of Language and Politics*, pp. 1-15.

Bijlagen

Bijlage 1: George W. Bush – *Address to the Nation on the September 11 Attacks* (11/09/2001)

Good evening. Today, our fellow citizens, our way of life, our very freedom came under attack in a series of deliberate and deadly terrorist acts. The victims were in airplanes, or in their offices; secretaries, businessmen and women, military and federal workers; moms and dads, friends and neighbors. Thousands of lives were suddenly ended by evil, despicable acts of terror.

The pictures of airplanes flying into buildings, fires burning, huge structures collapsing, have filled us with disbelief, terrible sadness, and a quiet, unyielding anger. These acts of mass murder were intended to frighten our nation into chaos and retreat. But they have failed; our country is strong.

A great people has been moved to defend a great nation. Terrorist attacks can shake the foundations of our biggest buildings, but they cannot touch the foundation of America. These acts shattered steel, but they cannot dent the steel of American resolve.

America was targeted for attack because we're the brightest beacon for freedom and opportunity in the world. And no one will keep that light from shining.

Today, our nation saw evil, the very worst of human nature. And we responded with the best of America -- with the daring of our rescue workers, with the caring for strangers and neighbors who came to give blood and help in any way they could.

Immediately following the first attack, I implemented our government's emergency response plans. Our military is powerful, and it's prepared. Our emergency teams are working in New York City and Washington, D.C. to help with local rescue efforts.

Our first priority is to get help to those who have been injured, and to take every precaution to protect our citizens at home and around the world from further attacks.

The functions of our government continue without interruption. Federal agencies in Washington which had to be evacuated today are reopening for essential personnel tonight, and will be open for business tomorrow. Our financial institutions remain strong, and the American economy will be open for business, as well.

The search is underway for those who are behind these evil acts. I've directed the full resources of our intelligence and law enforcement communities to find those responsible and to bring them to justice. We will make no distinction between the terrorists who committed these acts and those who harbor them.

I appreciate so very much the members of Congress who have joined me in strongly condemning these attacks. And on behalf of the American people, I thank the many world leaders who have called to offer their condolences and assistance.

America and our friends and allies join with all those who want peace and security in the world, and we stand together to win the war against terrorism. Tonight, I ask for your prayers for all those who grieve, for the children whose worlds have been shattered, for all whose sense of safety and security has been threatened. And I pray they will be comforted by a power greater

than any of us, spoken through the ages in Psalm 23: "Even though I walk through the valley of the shadow of death, I fear no evil, for You are with me."

This is a day when all Americans from every walk of life unite in our resolve for justice and peace. America has stood down enemies before, and we will do so this time. None of us will ever forget this day. Yet, we go forward to defend freedom and all that is good and just in our world.

Thank you. Good night, and God bless America.

**Bijlage 2: George W. Bush – *State of the Union Address to the 107th Congress*
(29/01/2002)**

Thank you very much. Mr. Speaker, Vice President Cheney, members of Congress, distinguished guests, fellow citizens: As we gather tonight, our nation is at war, our economy is in recession, and the civilized world faces unprecedented dangers. Yet the state of our Union has never been stronger.

We last met in an hour of shock and suffering. In four short months, our nation has comforted the victims, begun to rebuild New York and the Pentagon, rallied a great coalition, captured, arrested, and rid the world of thousands of terrorists, destroyed Afghanistan's terrorist training camps, saved a people from starvation, and freed a country from brutal oppression.

The American flag flies again over our embassy in Kabul. Terrorists who once occupied Afghanistan now occupy cells at Guantanamo Bay. And terrorist leaders who urged followers to sacrifice their lives are running for their own.

America and Afghanistan are now allies against terror. We'll be partners in rebuilding that country. And this evening we welcome the distinguished interim leader of a liberated Afghanistan: Chairman Hamid Karzai.

The last time we met in this chamber, the mothers and daughters of Afghanistan were captives in their own homes, forbidden from working or going to school. Today women are free, and are part of Afghanistan's new government. And we welcome the new Minister of Women's Affairs, Doctor Sima Samar.

Our progress is a tribute to the spirit of the Afghan people, to the resolve of our coalition, and to the might of the United States military. When I called our troops into action, I did so with complete confidence in their courage and skill. And tonight, thanks to them, we are winning the war on terror. The men and women of our Armed Forces have delivered a message now clear to every enemy of the United States: Even 7,000 miles away, across oceans and continents, on mountaintops and in caves -- you will not escape the justice of this nation.

For many Americans, these four months have brought sorrow, and pain that will never completely go away. Every day a retired firefighter returns to Ground Zero, to feel closer to his two sons who died there. At a memorial in New York, a little boy left his football with a note for his lost father: Dear Daddy, please take this to heaven. I don't want to play football until I can play with you again some day.

Last month, at the grave of her husband, Michael, a CIA officer and Marine who died in Mazur-e-Sharif, Shannon Spann said these words of farewell: "Semper Fi, my love." Shannon is with us tonight.

Shannon, I assure you and all who have lost a loved one that our cause is just, and our country will never forget the debt we owe Michael and all who gave their lives for freedom.

Our cause is just, and it continues. Our discoveries in Afghanistan confirmed our worst fears, and showed us the true scope of the task ahead. We have seen the depth of our enemies' hatred in videos, where they laugh about the loss of innocent life. And the depth of their hatred is equaled by the madness of the destruction they design. We have found diagrams of American nuclear power plants and public water facilities, detailed instructions for making chemical

weapons, surveillance maps of American cities, and thorough descriptions of landmarks in America and throughout the world.

What we have found in Afghanistan confirms that, far from ending there, our war against terror is only beginning. Most of the 19 men who hijacked planes on September the 11th were trained in Afghanistan's camps, and so were tens of thousands of others. Thousands of dangerous killers, schooled in the methods of murder, often supported by outlaw regimes, are now spread throughout the world like ticking time bombs, set to go off without warning.

Thanks to the work of our law enforcement officials and coalition partners, hundreds of terrorists have been arrested. Yet, tens of thousands of trained terrorists are still at large. These enemies view the entire world as a battlefield, and we must pursue them wherever they are. So long as training camps operate, so long as nations harbor terrorists, freedom is at risk. And America and our allies must not, and will not, allow it.

Our nation will continue to be steadfast and patient and persistent in the pursuit of two great objectives. First, we will shut down terrorist camps, disrupt terrorist plans, and bring terrorists to justice. And, second, we must prevent the terrorists and regimes who seek chemical, biological or nuclear weapons from threatening the United States and the world.

Our military has put the terror training camps of Afghanistan out of business, yet camps still exist in at least a dozen countries. A terrorist underworld -- including groups like Hamas, Hezbollah, Islamic Jihad, Jaish-i-Mohammed -- operates in remote jungles and deserts, and hides in the centers of large cities.

While the most visible military action is in Afghanistan, America is acting elsewhere. We now have troops in the Philippines, helping to train that country's armed forces to go after terrorist cells that have executed an American, and still hold hostages. Our soldiers, working with the Bosnian government, seized terrorists who were plotting to bomb our embassy. Our Navy is patrolling the coast of Africa to block the shipment of weapons and the establishment of terrorist camps in Somalia.

My hope is that all nations will heed our call, and eliminate the terrorist parasites who threaten their countries and our own. Many nations are acting forcefully. Pakistan is now cracking down on terror, and I admire the strong leadership of President Musharraf.

But some governments will be timid in the face of terror. And make no mistake about it: If they do not act, America will.

Our second goal is to prevent regimes that sponsor terror from threatening America or our friends and allies with weapons of mass destruction. Some of these regimes have been pretty quiet since September the 11th. But we know their true nature. North Korea is a regime arming with missiles and weapons of mass destruction, while starving its citizens.

Iran aggressively pursues these weapons and exports terror, while an unelected few repress the Iranian people's hope for freedom.

Iraq continues to flaunt its hostility toward America and to support terror. The Iraqi regime has plotted to develop anthrax, and nerve gas, and nuclear weapons for over a decade. This is a regime that has already used poison gas to murder thousands of its own citizens -- leaving the bodies of mothers huddled over their dead children. This is a regime that agreed to international

inspections -- then kicked out the inspectors. This is a regime that has something to hide from the civilized world.

States like these, and their terrorist allies, constitute an axis of evil, arming to threaten the peace of the world. By seeking weapons of mass destruction, these regimes pose a grave and growing danger. They could provide these arms to terrorists, giving them the means to match their hatred. They could attack our allies or attempt to blackmail the United States. In any of these cases, the price of indifference would be catastrophic.

We will work closely with our coalition to deny terrorists and their state sponsors the materials, technology, and expertise to make and deliver weapons of mass destruction. We will develop and deploy effective missile defenses to protect America and our allies from sudden attack. And all nations should know: America will do what is necessary to ensure our nation's security.

We'll be deliberate, yet time is not on our side. I will not wait on events, while dangers gather. I will not stand by, as peril draws closer and closer. The United States of America will not permit the world's most dangerous regimes to threaten us with the world's most destructive weapons.

Our war on terror is well begun, but it is only begun. This campaign may not be finished on our watch -- yet it must be and it will be waged on our watch.

We can't stop short. If we stop now -- leaving terror camps intact and terror states unchecked - - our sense of security would be false and temporary. History has called America and our allies to action, and it is both our responsibility and our privilege to fight freedom's fight.

Our first priority must always be the security of our nation, and that will be reflected in the budget I send to Congress. My budget supports three great goals for America: We will win this war; we'll protect our homeland; and we will revive our economy.

September the 11th brought out the best in America, and the best in this Congress. And I join the American people in applauding your unity and resolve. Now Americans deserve to have this same spirit directed toward addressing problems here at home. I'm a proud member of my party -- yet as we act to win the war, protect our people, and create jobs in America, we must act, first and foremost, not as Republicans, not as Democrats, but as Americans.

It costs a lot to fight this war. We have spent more than a billion dollars a month -- over \$30 million a day -- and we must be prepared for future operations. Afghanistan proved that expensive precision weapons defeat the enemy and spare innocent lives, and we need more of them. We need to replace aging aircraft and make our military more agile, to put our troops anywhere in the world quickly and safely. Our men and women in uniform deserve the best weapons, the best equipment, the best training -- and they also deserve another pay raise.

My budget includes the largest increase in defense spending in two decades -- because while the price of freedom and security is high, it is never too high. Whatever it costs to defend our country, we will pay.

The next priority of my budget is to do everything possible to protect our citizens and strengthen our nation against the ongoing threat of another attack. Time and distance from the events of September the 11th will not make us safer unless we act on its lessons. America is no longer

protected by vast oceans. We are protected from attack only by vigorous action abroad, and increased vigilance at home.

My budget nearly doubles funding for a sustained strategy of homeland security, focused on four key areas: bioterrorism, emergency response, airport and border security, and improved intelligence. We will develop vaccines to fight anthrax and other deadly diseases. We'll increase funding to help states and communities train and equip our heroic police and firefighters. We will improve intelligence collection and sharing, expand patrols at our borders, strengthen the security of air travel, and use technology to track the arrivals and departures of visitors to the United States.

Homeland security will make America not only stronger, but, in many ways, better. Knowledge gained from bioterrorism research will improve public health. Stronger police and fire departments will mean safer neighborhoods. Stricter border enforcement will help combat illegal drugs. And as government works to better secure our homeland, America will continue to depend on the eyes and ears of alert citizens.

A few days before Christmas, an airline flight attendant spotted a passenger lighting a match. The crew and passengers quickly subdued the man, who had been trained by al Qaeda and was armed with explosives. The people on that plane were alert and, as a result, likely saved nearly 200 lives. And tonight we welcome and thank flight attendants Hermis Moutardier and Christina Jones.

Once we have funded our national security and our homeland security, the final great priority of my budget is economic security for the American people. To achieve these great national objectives -- to win the war, protect the homeland, and revitalize our economy -- our budget will run a deficit that will be small and short-term, so long as Congress restrains spending and acts in a fiscally responsible manner. We have clear priorities and we must act at home with the same purpose and resolve we have shown overseas: We'll prevail in the war, and we will defeat this recession.

Americans who have lost their jobs need our help and I support extending unemployment benefits and direct assistance for health care coverage. Yet, American workers want more than unemployment checks -- they want a steady paycheck. When America works, America prospers, so my economic security plan can be summed up in one word: jobs.

Good jobs begin with good schools, and here we've made a fine start. Republicans and Democrats worked together to achieve historic education reform so that no child is left behind. I was proud to work with members of both parties: Chairman John Boehner and Congressman George Miller. Senator Judd Gregg. And I was so proud of our work, I even had nice things to say about my friend, Ted Kennedy. I know the folks at the Crawford coffee shop couldn't believe I'd say such a thing -- but our work on this bill shows what is possible if we set aside posturing and focus on results.

There is more to do. We need to prepare our children to read and succeed in school with improved Head Start and early childhood development programs. We must upgrade our teacher colleges and teacher training and launch a major recruiting drive with a great goal for America: a quality teacher in every classroom.

Good jobs also depend on reliable and affordable energy. This Congress must act to encourage conservation, promote technology, build infrastructure, and it must act to increase energy production at home so America is less dependent on foreign oil.

Good jobs depend on expanded trade. Selling into new markets creates new jobs, so I ask Congress to finally approve trade promotion authority. On these two key issues, trade and energy, the House of Representatives has acted to create jobs, and I urge the Senate to pass this legislation.

Good jobs depend on sound tax policy. Last year, some in this hall thought my tax relief plan was too small; some thought it was too big. But when the checks arrived in the mail, most Americans thought tax relief was just about right. Congress listened to the people and responded by reducing tax rates, doubling the child credit, and ending the death tax. For the sake of long-term growth and to help Americans plan for the future, let's make these tax cuts permanent.

The way out of this recession, the way to create jobs, is to grow the economy by encouraging investment in factories and equipment, and by speeding up tax relief so people have more money to spend. For the sake of American workers, let's pass a stimulus package.

Good jobs must be the aim of welfare reform. As we reauthorize these important reforms, we must always remember the goal is to reduce dependency on government and offer every American the dignity of a job.

Americans know economic security can vanish in an instant without health security. I ask Congress to join me this year to enact a patients' bill of rights to give uninsured workers credits to help buy health coverage to approve an historic increase in the spending for veterans' health and to give seniors a sound and modern Medicare system that includes coverage for prescription drugs.

A good job should lead to security in retirement. I ask Congress to enact new safeguards for 401K and pension plans. Employees who have worked hard and saved all their lives should not have to risk losing everything if their company fails. Through stricter accounting standards and tougher disclosure requirements, corporate America must be made more accountable to employees and shareholders and held to the highest standards of conduct.

Retirement security also depends upon keeping the commitments of Social Security, and we will. We must make Social Security financially stable and allow personal retirement accounts for younger workers who choose them.

Members, you and I will work together in the months ahead on other issues: productive farm policy a cleaner environment broader home ownership, especially among minorities and ways to encourage the good work of charities and faith-based groups. I ask you to join me on these important domestic issues in the same spirit of cooperation we've applied to our war against terrorism.

During these last few months, I've been humbled and privileged to see the true character of this country in a time of testing. Our enemies believed America was weak and materialistic, that we would splinter in fear and selfishness. They were as wrong as they are evil.

The American people have responded magnificently, with courage and compassion, strength and resolve. As I have met the heroes, hugged the families, and looked into the tired faces of rescuers, I have stood in awe of the American people.

And I hope you will join me -- I hope you will join me in expressing thanks to one American for the strength and calm and comfort she brings to our nation in crisis, our First Lady, Laura Bush.

None of us would ever wish the evil that was done on September the 11th. Yet after America was attacked, it was as if our entire country looked into a mirror and saw our better selves. We were reminded that we are citizens, with obligations to each other, to our country, and to history. We began to think less of the goods we can accumulate, and more about the good we can do.

For too long our culture has said, "If it feels good, do it." Now America is embracing a new ethic and a new creed: "Let's roll." In the sacrifice of soldiers, the fierce brotherhood of firefighters, and the bravery and generosity of ordinary citizens, we have glimpsed what a new culture of responsibility could look like. We want to be a nation that serves goals larger than self. We've been offered a unique opportunity, and we must not let this moment pass.

My call tonight is for every American to commit at least two years -- 4,000 hours over the rest of your lifetime -- to the service of your neighbors and your nation. Many are already serving, and I thank you. If you aren't sure how to help, I've got a good place to start. To sustain and extend the best that has emerged in America, I invite you to join the new USA Freedom Corps. The Freedom Corps will focus on three areas of need: responding in case of crisis at home; rebuilding our communities; and extending American compassion throughout the world.

One purpose of the USA Freedom Corps will be homeland security. America needs retired doctors and nurses who can be mobilized in major emergencies; volunteers to help police and fire departments; transportation and utility workers well-trained in spotting danger.

Our country also needs citizens working to rebuild our communities. We need mentors to love children, especially children whose parents are in prison. And we need more talented teachers in troubled schools. USA Freedom Corps will expand and improve the good efforts of AmeriCorps and Senior Corps to recruit more than 200,000 new volunteers.

And America needs citizens to extend the compassion of our country to every part of the world. So we will renew the promise of the Peace Corps, double its volunteers over the next five years and ask it to join a new effort to encourage development and education and opportunity in the Islamic world.

This time of adversity offers a unique moment of opportunity -- a moment we must seize to change our culture. Through the gathering momentum of millions of acts of service and decency and kindness, I know we can overcome evil with greater good. And we have a great opportunity during this time of war to lead the world toward the values that will bring lasting peace.

All fathers and mothers, in all societies, want their children to be educated, and live free from poverty and violence. No people on Earth yearn to be oppressed, or aspire to servitude, or eagerly await the midnight knock of the secret police.

If anyone doubts this, let them look to Afghanistan, where the Islamic "street" greeted the fall of tyranny with song and celebration. Let the skeptics look to Islam's own rich history, with its centuries of learning, and tolerance and progress. America will lead by defending liberty and justice because they are right and true and unchanging for all people everywhere.

No nation owns these aspirations, and no nation is exempt from them. We have no intention of imposing our culture. But America will always stand firm for the non-negotiable demands of human dignity: the rule of law; limits on the power of the state; respect for women; private property; free speech; equal justice; and religious tolerance.

America will take the side of brave men and women who advocate these values around the world, including the Islamic world, because we have a greater objective than eliminating threats and containing resentment. We seek a just and peaceful world beyond the war on terror.

In this moment of opportunity, a common danger is erasing old rivalries. America is working with Russia and China and India, in ways we have never before, to achieve peace and prosperity. In every region, free markets and free trade and free societies are proving their power to lift lives. Together with friends and allies from Europe to Asia, and Africa to Latin America, we will demonstrate that the forces of terror cannot stop the momentum of freedom.

The last time I spoke here, I expressed the hope that life would return to normal. In some ways, it has. In others, it never will. Those of us who have lived through these challenging times have been changed by them. We've come to know truths that we will never question: evil is real, and it must be opposed. Beyond all differences of race or creed, we are one country, mourning together and facing danger together. Deep in the American character, there is honor, and it is stronger than cynicism. And many have discovered again that even in tragedy -- especially in tragedy -- God is near.

In a single instant, we realized that this will be a decisive decade in the history of liberty, that we've been called to a unique role in human events. Rarely has the world faced a choice more clear or consequential.

Our enemies send other people's children on missions of suicide and murder. They embrace tyranny and death as a cause and a creed. We stand for a different choice, made long ago, on the day of our founding. We affirm it again today. We choose freedom and the dignity of every life.

Steadfast in our purpose, we now press on. We have known freedom's price. We have shown freedom's power. And in this great conflict, my fellow Americans, we will see freedom's victory.

Thank you all. May God bless.

Bijlage 3: Barack Obama – *Address to the Nation on Ending Operation Iraqi Freedom* (31/08/2010)

Good evening. Tonight, I'd like to talk to you about the end of our combat mission in Iraq, the ongoing security challenges we face, and the need to rebuild our nation here at home.

I know this historic moment comes at a time of great uncertainty for many Americans. We've now been through nearly a decade of war. We've endured a long and painful recession. And sometimes in the midst of these storms, the future that we're trying to build for our nation -- a future of lasting peace and long-term prosperity -- may seem beyond our reach.

But this milestone should serve as a reminder to all Americans that the future is ours to shape if we move forward with confidence and commitment. It should also serve as a message to the world that the United States of America intends to sustain and strengthen our leadership in this young century.

From this desk, seven and a half years ago, President Bush announced the beginning of military operations in Iraq. Much has changed since that night. A war to disarm a state became a fight against an insurgency. Terrorism and sectarian warfare threatened to tear Iraq apart. Thousands of Americans gave their lives; tens of thousands have been wounded. Our relations abroad were strained. Our unity at home was tested.

These are the rough waters encountered during the course of one of America's longest wars. Yet there has been one constant amidst these shifting tides. At every turn, America's men and women in uniform have served with courage and resolve. As Commander-in-Chief, I am incredibly proud of their service. And like all Americans, I'm awed by their sacrifice, and by the sacrifices of their families.

The Americans who have served in Iraq completed every mission they were given. They defeated a regime that had terrorized its people. Together with Iraqis and coalition partners who made huge sacrifices of their own, our troops fought block by block to help Iraq seize the chance for a better future. They shifted tactics to protect the Iraqi people, trained Iraqi Security Forces, and took out terrorist leaders. Because of our troops and civilians -- and because of the resilience of the Iraqi people -- Iraq has the opportunity to embrace a new destiny, even though many challenges remain.

So tonight, I am announcing that the American combat mission in Iraq has ended. Operation Iraqi Freedom is over, and the Iraqi people now have lead responsibility for the security of their country.

This was my pledge to the American people as a candidate for this office. Last February, I announced a plan that would bring our combat brigades out of Iraq, while redoubling our efforts to strengthen Iraq's Security Forces and support its government and people.

That's what we've done. We've removed nearly 100,000 U.S. troops from Iraq. We've closed or transferred to the Iraqis hundreds of bases. And we have moved millions of pieces of equipment out of Iraq.

This completes a transition to Iraqi responsibility for their own security. U.S. troops pulled out of Iraq's cities last summer, and Iraqi forces have moved into the lead with considerable skill and commitment to their fellow citizens. Even as Iraq continues to suffer terrorist attacks,

security incidents have been near the lowest on record since the war began. And Iraqi forces have taken the fight to al Qaeda, removing much of its leadership in Iraqi-led operations.

This year also saw Iraq hold credible elections that drew a strong turnout. A caretaker administration is in place as Iraqis form a government based on the results of that election. Tonight, I encourage Iraq's leaders to move forward with a sense of urgency to form an inclusive government that is just, representative, and accountable to the Iraqi people. And when that government is in place, there should be no doubt: The Iraqi people will have a strong partner in the United States. Our combat mission is ending, but our commitment to Iraq's future is not.

Going forward, a transitional force of U.S. troops will remain in Iraq with a different mission: advising and assisting Iraq's Security Forces, supporting Iraqi troops in targeted counterterrorism missions, and protecting our civilians. Consistent with our agreement with the Iraqi government, all U.S. troops will leave by the end of next year. As our military draws down, our dedicated civilians -- diplomats, aid workers, and advisors -- are moving into the lead to support Iraq as it strengthens its government, resolves political disputes, resettles those displaced by war, and builds ties with the region and the world. That's a message that Vice President Biden is delivering to the Iraqi people through his visit there today.

This new approach reflects our long-term partnership with Iraq -- one based upon mutual interest and mutual respect. Of course, violence will not end with our combat mission. Extremists will continue to set off bombs, attack Iraqi civilians and try to spark sectarian strife. But ultimately, these terrorists will fail to achieve their goals. Iraqis are a proud people. They have rejected sectarian war, and they have no interest in endless destruction. They understand that, in the end, only Iraqis can resolve their differences and police their streets. Only Iraqis can build a democracy within their borders. What America can do, and will do, is provide support for the Iraqi people as both a friend and a partner.

Ending this war is not only in Iraq's interest -- it's in our own. The United States has paid a huge price to put the future of Iraq in the hands of its people. We have sent our young men and women to make enormous sacrifices in Iraq, and spent vast resources abroad at a time of tight budgets at home. We've persevered because of a belief we share with the Iraqi people -- a belief that out of the ashes of war, a new beginning could be born in this cradle of civilization. Through this remarkable chapter in the history of the United States and Iraq, we have met our responsibility. Now, it's time to turn the page.

As we do, I'm mindful that the Iraq war has been a contentious issue at home. Here, too, it's time to turn the page. This afternoon, I spoke to former President George W. Bush. It's well known that he and I disagreed about the war from its outset. Yet no one can doubt President Bush's support for our troops, or his love of country and commitment to our security. As I've said, there were patriots who supported this war, and patriots who opposed it. And all of us are united in appreciation for our servicemen and women, and our hopes for Iraqis' future.

The greatness of our democracy is grounded in our ability to move beyond our differences, and to learn from our experience as we confront the many challenges ahead. And no challenge is more essential to our security than our fight against al Qaeda.

Americans across the political spectrum supported the use of force against those who attacked us on 9/11. Now, as we approach our 10th year of combat in Afghanistan, there are those who

are understandably asking tough questions about our mission there. But we must never lose sight of what's at stake. As we speak, al Qaeda continues to plot against us, and its leadership remains anchored in the border regions of Afghanistan and Pakistan. We will disrupt, dismantle and defeat al Qaeda, while preventing Afghanistan from again serving as a base for terrorists. And because of our drawdown in Iraq, we are now able to apply the resources necessary to go on offense. In fact, over the last 19 months, nearly a dozen al Qaeda leaders -- and hundreds of al Qaeda's extremist allies -- have been killed or captured around the world.

Within Afghanistan, I've ordered the deployment of additional troops who -- under the command of General David Petraeus -- are fighting to break the Taliban's momentum. As with the surge in Iraq, these forces will be in place for a limited time to provide space for the Afghans to build their capacity and secure their own future. But, as was the case in Iraq, we can't do for Afghans what they must ultimately do for themselves. That's why we're training Afghan Security Forces and supporting a political resolution to Afghanistan's problems. And next August, we will begin a transition to Afghan responsibility. The pace of our troop reductions will be determined by conditions on the ground, and our support for Afghanistan will endure. But make no mistake: This transition will begin -- because open-ended war serves neither our interests nor the Afghan people's.

Indeed, one of the lessons of our effort in Iraq is that American influence around the world is not a function of military force alone. We must use all elements of our power -- including our diplomacy, our economic strength, and the power of America's example -- to secure our interests and stand by our allies. And we must project a vision of the future that's based not just on our fears, but also on our hopes -- a vision that recognizes the real dangers that exist around the world, but also the limitless possibilities of our time.

Today, old adversaries are at peace, and emerging democracies are potential partners. New markets for our goods stretch from Asia to the Americas. A new push for peace in the Middle East will begin here tomorrow. Billions of young people want to move beyond the shackles of poverty and conflict. As the leader of the free world, America will do more than just defeat on the battlefield those who offer hatred and destruction -- we will also lead among those who are willing to work together to expand freedom and opportunity for all people.

Now, that effort must begin within our own borders. Throughout our history, America has been willing to bear the burden of promoting liberty and human dignity overseas, understanding its links to our own liberty and security. But we have also understood that our nation's strength and influence abroad must be firmly anchored in our prosperity at home. And the bedrock of that prosperity must be a growing middle class.

Unfortunately, over the last decade, we've not done what's necessary to shore up the foundations of our own prosperity. We spent a trillion dollars at war, often financed by borrowing from overseas. This, in turn, has short-changed investments in our own people, and contributed to record deficits. For too long, we have put off tough decisions on everything from our manufacturing base to our energy policy to education reform. As a result, too many middle-class families find themselves working harder for less, while our nation's long-term competitiveness is put at risk.

And so at this moment, as we wind down the war in Iraq, we must tackle those challenges at home with as much energy, and grit, and sense of common purpose as our men and women in

uniform who have served abroad. They have met every test that they faced. Now, it's our turn. Now, it's our responsibility to honor them by coming together, all of us, and working to secure the dream that so many generations have fought for -- the dream that a better life awaits anyone who is willing to work for it and reach for it.

Our most urgent task is to restore our economy, and put the millions of Americans who have lost their jobs back to work. To strengthen our middle class, we must give all our children the education they deserve, and all our workers the skills that they need to compete in a global economy. We must jumpstart industries that create jobs, and end our dependence on foreign oil. We must unleash the innovation that allows new products to roll off our assembly lines, and nurture the ideas that spring from our entrepreneurs. This will be difficult. But in the days to come, it must be our central mission as a people, and my central responsibility as President.

Part of that responsibility is making sure that we honor our commitments to those who have served our country with such valor. As long as I am President, we will maintain the finest fighting force that the world has ever known, and we will do whatever it takes to serve our veterans as well as they have served us. This is a sacred trust. That's why we've already made one of the largest increases in funding for veterans in decades. We're treating the signature wounds of today's wars -- post-traumatic stress disorder and traumatic brain injury -- while providing the health care and benefits that all of our veterans have earned. And we're funding a Post-9/11 GI Bill that helps our veterans and their families pursue the dream of a college education. Just as the GI Bill helped those who fought World War II -- including my grandfather -- become the backbone of our middle class, so today's servicemen and women must have the chance to apply their gifts to expand the American economy. Because part of ending a war responsibly is standing by those who have fought it.

Two weeks ago, America's final combat brigade in Iraq -- the Army's Fourth Stryker Brigade - - journeyed home in the pre-dawn darkness. Thousands of soldiers and hundreds of vehicles made the trip from Baghdad, the last of them passing into Kuwait in the early morning hours. Over seven years before, American troops and coalition partners had fought their way across similar highways, but this time no shots were fired. It was just a convoy of brave Americans, making their way home.

Of course, the soldiers left much behind. Some were teenagers when the war began. Many have served multiple tours of duty, far from families who bore a heroic burden of their own, enduring the absence of a husband's embrace or a mother's kiss. Most painfully, since the war began, 55 members of the Fourth Stryker Brigade made the ultimate sacrifice -- part of over 4,400 Americans who have given their lives in Iraq. As one staff sergeant said, "I know that to my brothers in arms who fought and died, this day would probably mean a lot."

Those Americans gave their lives for the values that have lived in the hearts of our people for over two centuries. Along with nearly 1.5 million Americans who have served in Iraq, they fought in a faraway place for people they never knew. They stared into the darkest of human creations -- war -- and helped the Iraqi people seek the light of peace.

In an age without surrender ceremonies, we must earn victory through the success of our partners and the strength of our own nation. Every American who serves joins an unbroken line of heroes that stretches from Lexington to Gettysburg; from Iwo Jima to Inchon; from Khe Sanh to Kandahar -- Americans who have fought to see that the lives of our children are better than

our own. Our troops are the steel in our ship of state. And though our nation may be travelling through rough waters, they give us confidence that our course is true, and that beyond the pre-dawn darkness, better days lie ahead.

Thank you. May God bless you. And may God bless the United States of America, and all who serve her.

Bijlage 4: Barack Obama – *Speech Announcing the Death of Osama Bin Laden*
(01/05/2011)

Good evening. Tonight, I can report to the American people and to the world that the United States has conducted an operation that killed Osama bin Laden, the leader of al Qaeda, and a terrorist who's responsible for the murder of thousands of innocent men, women, and children.

It was nearly 10 years ago that a bright September day was darkened by the worst attack on the American people in our history. The images of 9/11 are seared into our national memory -- hijacked planes cutting through a cloudless September sky; the Twin Towers collapsing to the ground; black smoke billowing up from the Pentagon; the wreckage of Flight 93 in Shanksville, Pennsylvania, where the actions of heroic citizens saved even more heartbreak and destruction.

And yet we know that the worst images are those that were unseen to the world. The empty seat at the dinner table. Children who were forced to grow up without their mother or their father. Parents who would never know the feeling of their child's embrace. Nearly 3,000 citizens taken from us, leaving a gaping hole in our hearts.

On September 11, 2001, in our time of grief, the American people came together. We offered our neighbors a hand, and we offered the wounded our blood. We reaffirmed our ties to each other, and our love of community and country. On that day, no matter where we came from, what God we prayed to, or what race or ethnicity we were, we were united as one American family.

We were also united in our resolve to protect our nation and to bring those who committed this vicious attack to justice. We quickly learned that the 9/11 attacks were carried out by al Qaeda -- an organization headed by Osama bin Laden, which had openly declared war on the United States and was committed to killing innocents in our country and around the globe. And so we went to war against al Qaeda to protect our citizens, our friends, and our allies.

Over the last 10 years, thanks to the tireless and heroic work of our military and our counterterrorism professionals, we've made great strides in that effort. We've disrupted terrorist attacks and strengthened our homeland defense. In Afghanistan, we removed the Taliban government, which had given bin Laden and al Qaeda safe haven and support. And around the globe, we worked with our friends and allies to capture or kill scores of al Qaeda terrorists, including several who were a part of the 9/11 plot.

Yet Osama bin Laden avoided capture and escaped across the Afghan border into Pakistan. Meanwhile, al Qaeda continued to operate from along that border and operate through its affiliates across the world.

And so shortly after taking office, I directed Leon Panetta, the director of the CIA, to make the killing or capture of bin Laden the top priority of our war against al Qaeda, even as we continued our broader efforts to disrupt, dismantle, and defeat his network.

Then, last August, after years of painstaking work by our intelligence community, I was briefed on a possible lead to bin Laden. It was far from certain, and it took many months to run this thread to ground. I met repeatedly with my national security team as we developed more information about the possibility that we had located bin Laden hiding within a compound deep inside of Pakistan. And finally, last week, I determined that we had enough intelligence to take action, and authorized an operation to get Osama bin Laden and bring him to justice.

Today, at my direction, the United States launched a targeted operation against that compound in Abbottabad, Pakistan. A small team of Americans carried out the operation with extraordinary courage and capability. No Americans were harmed. They took care to avoid civilian casualties. After a firefight, they killed Osama bin Laden and took custody of his body.

For over two decades, bin Laden has been al Qaeda's leader and symbol, and has continued to plot attacks against our country and our friends and allies. The death of bin Laden marks the most significant achievement to date in our nation's effort to defeat al Qaeda.

Yet his death does not mark the end of our effort. There's no doubt that al Qaeda will continue to pursue attacks against us. We must — and we will -- remain vigilant at home and abroad.

As we do, we must also reaffirm that the United States is not — and never will be — at war with Islam. I've made clear, just as President Bush did shortly after 9/11, that our war is not against Islam. Bin Laden was not a Muslim leader; he was a mass murderer of Muslims. Indeed, al Qaeda has slaughtered scores of Muslims in many countries, including our own. So his demise should be welcomed by all who believe in peace and human dignity.

Over the years, I've repeatedly made clear that we would take action within Pakistan if we knew where bin Laden was. That is what we've done. But it's important to note that our counterterrorism cooperation with Pakistan helped lead us to bin Laden and the compound where he was hiding. Indeed, bin Laden had declared war against Pakistan as well, and ordered attacks against the Pakistani people.

Tonight, I called President Zardari, and my team has also spoken with their Pakistani counterparts. They agree that this is a good and historic day for both of our nations. And going forward, it is essential that Pakistan continue to join us in the fight against al Qaeda and its affiliates.

The American people did not choose this fight. It came to our shores, and started with the senseless slaughter of our citizens. After nearly 10 years of service, struggle, and sacrifice, we know well the costs of war. These efforts weigh on me every time I, as Commander-in-Chief, have to sign a letter to a family that has lost a loved one, or look into the eyes of a service member who's been gravely wounded.

So Americans understand the costs of war. Yet as a country, we will never tolerate our security being threatened, nor stand idly by when our people have been killed. We will be relentless in defense of our citizens and our friends and allies. We will be true to the values that make us who we are. And on nights like this one, we can say to those families who have lost loved ones to al Qaeda's terror: Justice has been done.

Tonight, we give thanks to the countless intelligence and counterterrorism professionals who've worked tirelessly to achieve this outcome. The American people do not see their work, nor know their names. But tonight, they feel the satisfaction of their work and the result of their pursuit of justice.

We give thanks for the men who carried out this operation, for they exemplify the professionalism, patriotism, and unparalleled courage of those who serve our country. And they are part of a generation that has borne the heaviest share of the burden since that September day.

Finally, let me say to the families who lost loved ones on 9/11 that we have never forgotten your loss, nor wavered in our commitment to see that we do whatever it takes to prevent another attack on our shores.

And tonight, let us think back to the sense of unity that prevailed on 9/11. I know that it has, at times, frayed. Yet today's achievement is a testament to the greatness of our country and the determination of the American people.

The cause of securing our country is not complete. But tonight, we are once again reminded that America can do whatever we set our mind to. That is the story of our history, whether it's the pursuit of prosperity for our people, or the struggle for equality for all our citizens; our commitment to stand up for our values abroad, and our sacrifices to make the world a safer place.

Let us remember that we can do these things not just because of wealth or power, but because of who we are: one nation, under God, indivisible, with liberty and justice for all.

Thank you. May God bless you. And may God bless the United States of America.

Bijlage 5: Donald Trump – *Address to the Nation on Afghanistan (21/08/2017)*

Thank you very much. Thank you. Please be seated.

Vice President Pence, Secretary of State Tillerson, members of the Cabinet, General Dunford, Deputy Secretary Shanahan, and Colonel Duggan. Most especially, thank you to the men and women of Fort Myer and every member of the United States military at home and abroad.

We send our thoughts and prayers to the families of our brave sailors who were injured and lost after a tragic collision at sea, as well as to those conducting the search and recovery efforts.

I am here tonight to lay out our path forward in Afghanistan and South Asia. But before I provide the details of our new strategy, I want to say a few words to the servicemembers here with us tonight, to those watching from their posts, and to all Americans listening at home.

Since the founding of our republic, our country has produced a special class of heroes whose selflessness, courage, and resolve is unmatched in human history.

American patriots from every generation have given their last breath on the battlefield for our nation and for our freedom. Through their lives — and though their lives were cut short, in their deeds they achieved total immortality.

By following the heroic example of those who fought to preserve our republic, we can find the inspiration our country needs to unify, to heal, and to remain one nation under God. The men and women of our military operate as one team, with one shared mission, and one shared sense of purpose.

They transcend every line of race, ethnicity, creed, and color to serve together — and sacrifice together — in absolutely perfect cohesion. That is because all servicemembers are brothers and sisters. They're all part of the same family; it's called the American family. They take the same oath, fight for the same flag, and live according to the same law. They are bound together by common purpose, mutual trust, and selfless devotion to our nation and to each other.

The soldier understands what we, as a nation, too often forget that a wound inflicted upon a single member of our community is a wound inflicted upon us all. When one part of America hurts, we all hurt. And when one citizen suffers an injustice, we all suffer together.

Loyalty to our nation demands loyalty to one another. Love for America requires love for all of its people. When we open our hearts to patriotism, there is no room for prejudice, no place for bigotry, and no tolerance for hate.

The young men and women we send to fight our wars abroad deserve to return to a country that is not at war with itself at home. We cannot remain a force for peace in the world if we are not at peace with each other.

As we send our bravest to defeat our enemies overseas — and we will always win — let us find the courage to heal our divisions within. Let us make a simple promise to the men and women we ask to fight in our name that, when they return home from battle, they will find a country that has renewed the sacred bonds of love and loyalty that unite us together as one.

Thanks to the vigilance and skill of the American military and of our many allies throughout the world, horrors on the scale of September 11th — and nobody can ever forget that — have not been repeated on our shores.

But we must also acknowledge the reality I am here to talk about tonight: that nearly 16 years after September 11th attacks, after the extraordinary sacrifice of blood and treasure, the American people are weary of war without victory. Nowhere is this more evident than with the war in Afghanistan, the longest war in American history — 17 years.

I share the American people's frustration. I also share their frustration over a foreign policy that has spent too much time, energy, money, and most importantly lives, trying to rebuild countries in our own image, instead of pursuing our security interests above all other considerations.

That is why, shortly after my inauguration, I directed Secretary of Defense Mattis and my national security team to undertake a comprehensive review of all strategic options in Afghanistan and South Asia.

My original instinct was to pull out — and, historically, I like following my instincts. But all my life I've heard that decisions are much different when you sit behind the desk in the Oval Office; in other words, when you're President of the United States. So I studied Afghanistan in great detail and from every conceivable angle. After many meetings, over many months, we held our final meeting last Friday at Camp David, with my Cabinet and generals, to complete our strategy. I arrived at three fundamental conclusions about America's core interests in Afghanistan.

First, our nation must seek an honorable and enduring outcome worthy of the tremendous sacrifices that have been made, especially the sacrifices of lives. The men and women who serve our nation in combat deserve a plan for victory. They deserve the tools they need, and the trust they have earned, to fight and to win.

Second, the consequences of a rapid exit are both predictable and unacceptable. 9/11, the worst terrorist attack in our history, was planned and directed from Afghanistan because that country was ruled by a government that gave comfort and shelter to terrorists. A hasty withdrawal would create a vacuum that terrorists, including ISIS and al Qaeda, would instantly fill, just as happened before September 11th.

And, as we know, in 2011, America hastily and mistakenly withdrew from Iraq. As a result, our hard-won gains slipped back into the hands of terrorist enemies. Our soldiers watched as cities they had fought for, and bled to liberate, and won, were occupied by a terrorist group called ISIS. The vacuum we created by leaving too soon gave safe haven for ISIS to spread, to grow, recruit, and launch attacks. We cannot repeat in Afghanistan the mistake our leaders made in Iraq.

Third and finally, I concluded that the security threats we face in Afghanistan and the broader region are immense. Today, 20 U.S.-designated foreign terrorist organizations are active in Afghanistan and Pakistan — the highest concentration in any region anywhere in the world.

For its part, Pakistan often gives safe haven to agents of chaos, violence, and terror. The threat is worse because Pakistan and India are two nuclear-armed states whose tense relations threaten to spiral into conflict. And that could happen.

No one denies that we have inherited a challenging and troubling situation in Afghanistan and South Asia, but we do not have the luxury of going back in time and making different or better decisions. When I became President, I was given a bad and very complex hand, but I fully

knew what I was getting into: big and intricate problems. But, one way or another, these problems will be solved — I'm a problem solver — and, in the end, we will win.

We must address the reality of the world as it exists right now — the threats we face, and the confronting of all of the problems of today, and extremely predictable consequences of a hasty withdrawal.

We need look no further than last week's vile, vicious attack in Barcelona to understand that terror groups will stop at nothing to commit the mass murder of innocent men, women and children. You saw it for yourself. Horrible.

As I outlined in my speech in Saudi Arabia three months ago, America and our partners are committed to stripping terrorists of their territory, cutting off their funding, and exposing the false allure of their evil ideology.

Terrorists who slaughter innocent people will find no glory in this life or the next. They are nothing but thugs, and criminals, and predators, and — that's right — losers. Working alongside our allies, we will break their will, dry up their recruitment, keep them from crossing our borders, and yes, we will defeat them, and we will defeat them handily.

In Afghanistan and Pakistan, America's interests are clear: We must stop the resurgence of safe havens that enable terrorists to threaten America, and we must prevent nuclear weapons and materials from coming into the hands of terrorists and being used against us, or anywhere in the world for that matter.

But to prosecute this war, we will learn from history. As a result of our comprehensive review, American strategy in Afghanistan and South Asia will change dramatically in the following ways:

A core pillar of our new strategy is a shift from a time-based approach to one based on conditions. I've said it many times how counterproductive it is for the United States to announce in advance the dates we intend to begin, or end, military options. We will not talk about numbers of troops or our plans for further military activities.

Conditions on the ground — not arbitrary timetables — will guide our strategy from now on. America's enemies must never know our plans or believe they can wait us out. I will not say when we are going to attack, but attack we will.

Another fundamental pillar of our new strategy is the integration of all instruments of American power — diplomatic, economic, and military — toward a successful outcome.

Someday, after an effective military effort, perhaps it will be possible to have a political settlement that includes elements of the Taliban in Afghanistan, but nobody knows if or when that will ever happen. America will continue its support for the Afghan government and the Afghan military as they confront the Taliban in the field.

Ultimately, it is up to the people of Afghanistan to take ownership of their future, to govern their society, and to achieve an everlasting peace. We are a partner and a friend, but we will not dictate to the Afghan people how to live, or how to govern their own complex society. We are not nation-building again. We are killing terrorists.

The next pillar of our new strategy is to change the approach and how to deal with Pakistan. We can no longer be silent about Pakistan's safe havens for terrorist organizations, the Taliban, and other groups that pose a threat to the region and beyond. Pakistan has much to gain from partnering with our effort in Afghanistan. It has much to lose by continuing to harbor criminals and terrorists.

In the past, Pakistan has been a valued partner. Our militaries have worked together against common enemies. The Pakistani people have suffered greatly from terrorism and extremism. We recognize those contributions and those sacrifices.

But Pakistan has also sheltered the same organizations that try every single day to kill our people. We have been paying Pakistan billions and billions of dollars at the same time they are housing the very terrorists that we are fighting. But that will have to change, and that will change immediately. No partnership can survive a country's harboring of militants and terrorists who target U.S. servicemembers and officials. It is time for Pakistan to demonstrate its commitment to civilization, order, and to peace.

Another critical part of the South Asia strategy for America is to further develop its strategic partnership with India — the world's largest democracy and a key security and economic partner of the United States. We appreciate India's important contributions to stability in Afghanistan, but India makes billions of dollars in trade with the United States, and we want them to help us more with Afghanistan, especially in the area of economic assistance and development. We are committed to pursuing our shared objectives for peace and security in South Asia and the broader Indo-Pacific region.

Finally, my administration will ensure that you, the brave defenders of the American people, will have the necessary tools and rules of engagement to make this strategy work, and work effectively and work quickly.

I have already lifted restrictions the previous administration placed on our warfighters that prevented the Secretary of Defense and our commanders in the field from fully and swiftly waging battle against the enemy. Micromanagement from Washington, D.C. does not win battles. They are won in the field drawing upon the judgment and expertise of wartime commanders and frontline soldiers acting in real time, with real authority, and with a clear mission to defeat the enemy.

That's why we will also expand authority for American armed forces to target the terrorist and criminal networks that sow violence and chaos throughout Afghanistan. These killers need to know they have nowhere to hide; that no place is beyond the reach of American might and Americans arms. Retribution will be fast and powerful.

As we lift restrictions and expand authorities in the field, we are already seeing dramatic results in the campaign to defeat ISIS, including the liberation of Mosul in Iraq.

Since my inauguration, we have achieved record-breaking success in that regard. We will also maximize sanctions and other financial and law enforcement actions against these networks to eliminate their ability to export terror. When America commits its warriors to battle, we must ensure they have every weapon to apply swift, decisive, and overwhelming force.

Our troops will fight to win. We will fight to win. From now on, victory will have a clear definition: attacking our enemies, obliterating ISIS, crushing al Qaeda, preventing the Taliban

from taking over Afghanistan, and stopping mass terror attacks against America before they emerge.

We will ask our NATO allies and global partners to support our new strategy with additional troop and funding increases in line with our own. We are confident they will. Since taking office, I have made clear that our allies and partners must contribute much more money to our collective defense, and they have done so.

In this struggle, the heaviest burden will continue to be borne by the good people of Afghanistan and their courageous armed forces. As the prime minister of Afghanistan has promised, we are going to participate in economic development to help defray the cost of this war to us.

Afghanistan is fighting to defend and secure their country against the same enemies who threaten us. The stronger the Afghan security forces become, the less we will have to do. Afghans will secure and build their own nation and define their own future. We want them to succeed.

But we will no longer use American military might to construct democracies in faraway lands, or try to rebuild other countries in our own image. Those days are now over. Instead, we will work with allies and partners to protect our shared interests. We are not asking others to change their way of life, but to pursue common goals that allow our children to live better and safer lives. This principled realism will guide our decisions moving forward.

Military power alone will not bring peace to Afghanistan or stop the terrorist threat arising in that country. But strategically applied force aims to create the conditions for a political process to achieve a lasting peace.

America will work with the Afghan government as long as we see determination and progress. However, our commitment is not unlimited, and our support is not a blank check. The government of Afghanistan must carry their share of the military, political, and economic burden. The American people expect to see real reforms, real progress, and real results. Our patience is not unlimited. We will keep our eyes wide open.

In abiding by the oath I took on January 20th, I will remain steadfast in protecting American lives and American interests. In this effort, we will make common cause with any nation that chooses to stand and fight alongside us against this global threat. Terrorists take heed: America will never let up until you are dealt a lasting defeat.

Under my administration, many billions of dollars more is being spent on our military. And this includes vast amounts being spent on our nuclear arsenal and missile defense.

In every generation, we have faced down evil, and we have always prevailed. We prevailed because we know who we are and what we are fighting for.

Not far from where we are gathered tonight, hundreds of thousands of America's greatest patriots lay in eternal rest at Arlington National Cemetery. There is more courage, sacrifice, and love in those hallowed grounds than in any other spot on the face of the Earth.

Many of those who have fought and died in Afghanistan enlisted in the months after September 11th, 2001. They volunteered for a simple reason: They loved America, and they were determined to protect her.

Now we must secure the cause for which they gave their lives. We must unite to defend America from its enemies abroad. We must restore the bonds of loyalty among our citizens at home, and we must achieve an honorable and enduring outcome worthy of the enormous price that so many have paid.

Our actions, and in the months to come, all of them will honor the sacrifice of every fallen hero, every family who lost a loved one, and every wounded warrior who shed their blood in defense of our great nation. With our resolve, we will ensure that your service and that your families will bring about the defeat of our enemies and the arrival of peace.

We will push onward to victory with power in our hearts, courage in our souls, and everlasting pride in each and every one of you.

Thank you. May God bless our military. And may God bless the United States of America. Thank you very much. Thank you.

Bijlage 6: Donald Trump – *Statement on the Death of Abu Bakr al-Baghdadi (27/10/2019)*

Last night, the United States brought the world's number one terrorist leader to justice. Abu Bakr al-Baghdadi is dead. He was the founder and leader of ISIS, the most ruthless and violent terror organization in the World. The United States has been searching for Baghdadi for many years. Capturing or killing Baghdadi has been the top national security priority of my Administration. U.S. Special Operations forces executed a dangerous and daring nighttime raid into Northwestern Syria to accomplish this mission.

No U.S. personnel were lost in the operation, while a large number of Baghdadi's fighters and companions were killed with him. He died after running into a dead-end tunnel, whimpering and crying and screaming. The compound had been cleared by this time, with people either surrendering or being shot and killed. Eleven young children were moved out of the house uninjured. The only ones remaining were Baghdadi in the tunnel, who had dragged three children with him to certain death. He reached the end of the tunnel, as our dogs chased him down. He ignited his vest, killing himself and the three children. His body was mutilated by the blast, but test results gave certain and positive identification.

The thug who tried so hard to intimidate others spent his last moments in utter fear, panic and dread – terrified of the American Forces bearing down. We were in the compound for approximately 2 hours, and after the mission was accomplished we took highly sensitive material and information from the raid. Baghdadi's demise demonstrates America's relentless pursuit of terrorist leaders, and our commitment to the enduring and total defeat of ISIS! The reach of America is long. As you know, last month we announced that we recently killed Hamza Bin Laden, the very violent son of Osama Bin Laden, who was saying very bad things.

He was the heir apparent to Al Qaeda. Terrorists who oppress and murder innocent people should never sleep soundly, knowing that we will completely destroy them. These savage monsters will not escape their fate – and they will not escape the final judgement of God.

Baghdadi has been on the run for many years, long before I took office. At my direction, as Commander-in-Chief, the United States obliterated his 'caliphate' in March of this year. Today's events are another reminder that we will continue to pursue the remaining ISIS terrorists to their brutal end.

Baghdadi and the losers who worked with him – in some cases people who had no idea what they were getting into and how dangerous and unglamorous it was – killed many people. Their murder of innocent Americans Jim Foley, Steven Sotloff, Peter Kassig, and Kayla Mueller were especially heinous. The shocking publicized murder of a Jordanian pilot who was burned alive in a cage for all to see, and the execution of Christians in Libya and Egypt, as well as the genocidal mass murder of Yazidis, rank ISIS among the most depraved organizations in history.

The forced religious conversions, the orange suits prior to many beheadings, all of which were openly displayed for the world – this was all Abu Bakr al-Baghdadi's work. He was vicious and violent, and he died in a vicious and violent way, as a coward, running and crying. This raid was impeccable, and could only have taken place with the acknowledgement and help of certain other nations and people.

I want to thank the nations of Russia, Turkey, Syria and Iraq, and I also want to thank the Syrian Kurds for certain support they were able to give us. Thank you as well to the great intelligence professionals who helped make this very successful journey possible.

I want to thank the soldiers, sailors, airmen, and marines involved in last night's operation. You are the very best there is anywhere in the world. I want to thank General Mark Milley and our Joint Chiefs of Staff, and I also want to thank our professionals who work in other agencies of the United States government and were critical to the mission's success.

Last night was a great night for the United States and for the World. A brutal killer, one who has caused so much hardship and death, was violently eliminated – he will never again harm another innocent man, woman or child. He died like a dog. He died like a coward. The world is now a much safer place.

God bless the United States of America!

Bijlage 7: Joe Biden – *Remarks on Afghanistan (16/08/2021)*

Good afternoon. I want to speak today to the unfolding situation in Afghanistan: the developments that have taken place in the last week and the steps we're taking to address the rapidly evolving events.

My national security team and I have been closely monitoring the situation on the ground in Afghanistan and moving quickly to execute the plans we had put in place to respond to every constituency, including — and contingency — including the rapid collapse we're seeing now.

I'll speak more in a moment about the specific steps we're taking, but I want to remind everyone how we got here and what America's interests are in Afghanistan.

We went to Afghanistan almost 20 years ago with clear goals: get those who attacked us on September 11th, 2001, and make sure al Qaeda could not use Afghanistan as a base from which to attack us again.

We did that. We severely degraded al Qaeda in Afghanistan. We never gave up the hunt for Osama bin Laden, and we got him. That was a decade ago.

Our mission in Afghanistan was never supposed to have been nation building. It was never supposed to be creating a unified, centralized democracy.

Our only vital national interest in Afghanistan remains today what it has always been: preventing a terrorist attack on American homeland.

I've argued for many years that our mission should be narrowly focused on counterterrorism — not counterinsurgency or nation building. That's why I opposed the surge when it was proposed in 2009 when I was Vice President.

And that's why, as President, I am adamant that we focus on the threats we face today in 2021 — not yesterday's threats.

Today, the terrorist threat has metastasized well beyond Afghanistan: al Shabaab in Somalia, al Qaeda in the Arabian Peninsula, al-Nusra in Syria, ISIS attempting to create a caliphate in Syria and Iraq and establishing affiliates in multiple countries in Africa and Asia. These threats warrant our attention and our resources.

We conduct effective counterterrorism missions against terrorist groups in multiple countries where we don't have a permanent military presence.

If necessary, we will do the same in Afghanistan. We've developed counterterrorism over-the-horizon capability that will allow us to keep our eyes firmly fixed on any direct threats to the United States in the region and to act quickly and decisively if needed.

When I came into office, I inherited a deal that President Trump negotiated with the Taliban. Under his agreement, U.S. forces would be out of Afghanistan by May 1, 2021 — just a little over three months after I took office.

U.S. forces had already drawn down during the Trump administration from roughly 15,500 American forces to 2,500 troops in country, and the Taliban was at its strongest militarily since 2001.

The choice I had to make, as your President, was either to follow through on that agreement or be prepared to go back to fighting the Taliban in the middle of the spring fighting season.

There would have been no ceasefire after May 1. There was no agreement protecting our forces after May 1. There was no status quo of stability without American casualties after May 1.

There was only the cold reality of either following through on the agreement to withdraw our forces or escalating the conflict and sending thousands more American troops back into combat in Afghanistan, lurching into the third decade of conflict.

I stand squarely behind my decision. After 20 years, I've learned the hard way that there was never a good time to withdraw U.S. forces.

That's why we were still there. We were clear-eyed about the risks. We planned for every contingency.

But I always promised the American people that I will be straight with you. The truth is: This did unfold more quickly than we had anticipated.

So what's happened? Afghanistan political leaders gave up and fled the country. The Afghan military collapsed, sometimes without trying to fight.

If anything, the developments of the past week reinforced that ending U.S. military involvement in Afghanistan now was the right decision.

American troops cannot and should not be fighting in a war and dying in a war that Afghan forces are not willing to fight for themselves. We spent over a trillion dollars. We trained and equipped an Afghan military force of some 300,000 strong — incredibly well equipped — a force larger in size than the militaries of many of our NATO allies.

We gave them every tool they could need. We paid their salaries, provided for the maintenance of their air force — something the Taliban doesn't have. Taliban does not have an air force. We provided close air support.

We gave them every chance to determine their own future. What we could not provide them was the will to fight for that future.

There's some very brave and capable Afghan special forces units and soldiers, but if Afghanistan is unable to mount any real resistance to the Taliban now, there is no chance that 1 year — 1 more year, 5 more years, or 20 more years of U.S. military boots on the ground would've made any difference.

And here's what I believe to my core: It is wrong to order American troops to step up when Afghanistan's own armed forces would not. If the political leaders of Afghanistan were unable to come together for the good of their people, unable to negotiate for the future of their country when the chips were down, they would never have done so while U.S. troops remained in Afghanistan bearing the brunt of the fighting for them.

And our true strategic competitors — China and Russia — would love nothing more than the United States to continue to funnel billions of dollars in resources and attention into stabilizing Afghanistan indefinitely.

When I hosted President Ghani and Chairman Abdullah at the White House in June and again when I spoke by phone to Ghani in July, we had very frank conversations. We talked about how Afghanistan should prepare to fight their civil wars after the U.S. military departed, to clean up the corruption in government so the government could function for the Afghan people. We talked extensively about the need for Afghan leaders to unite politically.

They failed to do any of that.

I also urged them to engage in diplomacy, to seek a political settlement with the Taliban. This advice was flatly refused. Mr. Ghani insisted the Afghan forces would fight, but obviously he was wrong.

So I'm left again to ask of those who argue that we should stay: How many more generations of America's daughters and sons would you have me send to fight Afghans — Afghanistan's civil war when Afghan troops will not? How many more lives — American lives — is it worth? How many endless rows of headstones at Arlington National Cemetery?

I'm clear on my answer: I will not repeat the mistakes we've made in the past — the mistake of staying and fighting indefinitely in a conflict that is not in the national interest of the United States, of doubling down on a civil war in a foreign country, of attempting to remake a country through the endless military deployments of U.S. forces.

Those are the mistakes we cannot continue to repeat, because we have significant vital interests in the world that we cannot afford to ignore.

I also want to acknowledge how painful this is to so many of us. The scenes we're seeing in Afghanistan, they're gut-wrenching, particularly for our veterans, our diplomats, humanitarian workers, for anyone who has spent time on the ground working to support the Afghan people.

For those who have lost loved ones in Afghanistan and for Americans who have fought and served in the country — serve our country in Afghanistan — this is deeply, deeply personal.

It is for me as well. I've worked on these issues as long as anyone. I've been throughout Afghanistan during this war — while the war was going on — from Kabul to Kandahar to the Kunar Valley.

I've traveled there on four different occasions. I met with the people. I've spoken to the leaders. I spent time with our troops. And I came to understand firsthand what was and was not possible in Afghanistan.

So, now we're *fercus* [sic] — focused on what is possible.

We will continue to support the Afghan people. We will lead with our diplomacy, our international influence, and our humanitarian aid.

We'll continue to push for regional diplomacy and engagement to prevent violence and instability.

We'll continue to speak out for the basic rights of the Afghan people — of women and girls — just as we speak out all over the world.

I have been clear that human rights must be the center of our foreign policy, not the periphery. But the way to do it is not through endless military deployments; it's with our diplomacy, our economic tools, and rallying the world to join us.

Now, let me lay out the current mission in Afghanistan. I was asked to authorize — and I did — 6,000 U.S. troops to deploy to Afghanistan for the purpose of assisting in the departure of U.S. and Allied civilian personnel from Afghanistan, and to evacuate our Afghan allies and vulnerable Afghans to safety outside of Afghanistan.

Our troops are working to secure the airfield and to ensure continued operation of both the civilian and military flights. We're taking over air traffic control.

We have safely shut down our embassy and transferred our diplomats. Our dip- — our diplomatic presence is now consolidated at the airport as well.

Over the coming days, we intend to transport out thousands of American citizens who have been living and working in Afghanistan.

We'll also continue to support the safe departure of civilian personnel — the civilian personnel of our Allies who are still serving in Afghanistan.

Operation Allies Refugee [Refuge], which I announced back in July, has already moved 2,000 Afghans who are eligible for Special Immigration Visas and their families to the United States.

In the coming days, the U.S. military will provide assistance to move more SIV-eligible Afghans and their families out of Afghanistan.

We're also expanding refugee access to cover other vulnerable Afghans who worked for our embassy: U.S. non-governmental agencies — or the U.S. non-governmental organizations; and Afghans who otherwise are at great risk; and U.S. news agencies.

I know that there are concerns about why we did not begin evacuating Afghans — civilians sooner. Part of the answer is some of the Afghans did not want to leave earlier — still hopeful for their country. And part of it was because the Afghan government and its supporters discouraged us from organizing a mass exodus to avoid triggering, as they said, “a crisis of confidence.”

American troops are performing this mission as professionally and as effectively as they always do, but it is not without risks.

As we carry out this departure, we have made it clear to the Taliban: If they attack our personnel or disrupt our operation, the U.S. presence will be swift and the response will be swift and forceful. We will defend our people with devastating force if necessary.

Our current military mission will be short in time, limited in scope, and focused in its objectives: Get our people and our allies to safety as quickly as possible.

And once we have completed this mission, we will conclude our military withdrawal. We will end America's longest war after 20 long years of bloodshed.

The events we're seeing now are sadly proof that no amount of military force would ever deliver a stable, united, and secure Afghanistan — as known in history as the “graveyard of empires.”

What is happening now could just as easily have happened 5 years ago or 15 years in the future. We have to be honest: Our mission in Afghanistan has taken many missteps — made many missteps over the past two decades.

I'm now the fourth American President to preside over war in Afghanistan — two Democrats and two Republicans. I will not pass this responsibly on — responsibility on to a fifth President.

I will not mislead the American people by claiming that just a little more time in Afghanistan will make all the difference. Nor will I shrink from my share of responsibility for where we are today and how we must move forward from here.

I am President of the United States of America, and the buck stops with me.

I am deeply saddened by the facts we now face. But I do not regret my decision to end America's warfighting in Afghanistan and maintain a laser-focus on our counterterrorism missions there and in other parts of the world.

Our mission to degrade the terrorist threat of al Qaeda in Afghanistan and kill Osama bin Laden was a success.

Our decades-long effort to overcome centuries of history and permanently change and remake Afghanistan was not, and I wrote and believed it never could be.

I cannot and I will not ask our troops to fight on endlessly in another — in another country's civil war, taking casualties, suffering life-shattering injuries, leaving families broken by grief and loss.

This is not in our national security interest. It is not what the American people want. It is not what our troops, who have sacrificed so much over the past two decades, deserve.

I made a commitment to the American people when I ran for President that I would bring America's military involvement in Afghanistan to an end. And while it's been hard and messy — and yes, far from perfect — I've honored that commitment.

More importantly, I made a commitment to the brave men and women who serve this nation that I wasn't going to ask them to continue to risk their lives in a military action that should have ended long ago.

Our leaders did that in Vietnam when I got here as a young man. I will not do it in Afghanistan.

I know my decision will be criticized, but I would rather take all that criticism than pass this decision on to another President of the United States — yet another one — a fifth one.

Because it's the right one — it's the right decision for our people. The right one for our brave service members who have risked their lives serving our nation. And it's the right one for America.

So, thank you. May God protect our troops, our diplomats, and all of the brave Americans serving in harm's way.